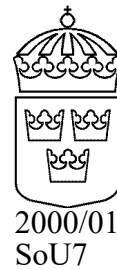

Socialutskottets betänkande

2000/01:SoU7

Barn – här och nu Redogörelse för barnpolitiken i Sverige

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens skrivelse 1999/2000:137 Barn – här och nu – Redogörelse för barnpolitiken i Sverige med utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter, 34 motionsyrkanden med anledning av skrivelsen samt 65 motionsyrkanden rörande barn från den allmänna motionstiden 2000.

Socialutskottet föreslår två tillkännagivanden med anledning av motioner. Ett enigt utskott föreslår angående självmord och barn att de riktlinjer som WHO har utarbetat om hur självmordsförebyggande arbete bör bedrivas snarast omsätts till svenska förhållanden. Utskottet föreslår vidare ett tillkännagivande om att familjerådslag eller annan arbetsmodell bör vara en självklar rättighet för familjen i samband med beslut om sociala ingripanden eller om stödåtgärder. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har reserverat sig i denna fråga.

Utskottet avstyrker övriga motionsyrkanden.

Till betänkandet fogas 38 reservationer och 6 särskilda yttranden.

Socialutskottet föreslår att skrivelsen inte skall föranleda någon åtgärd av riksdagen.

Skrivelsen

I skrivelsen 1999/2000:137 lämnar regeringen en redogörelse för barnpolitiken i Sverige med utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter.

Motionerna

Motioner väckta med anledning av skrivelsen

2000/01:So11 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att en barnbilaga skall följa med varje statlig budget.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om det livslånga lärandet.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en mera utförlig analys av könsperspektivet.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om mobbning.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kulturen i skolan.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barns och ungdomars fysiska och psykiska hälsa.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nya grepp för att komma åt problemet med alkohol, narkotika och tobak.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen angående funktionshindrade barn och ungdomar.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att när det gäller utbildning av departementen om barnkonventionen, barns situation i dag och förebyggande arbete, är Barnpsykiatrikommitténs betänkande Det gäller livet en mycket bra lärobok.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om asylsökande barn.

2000/01:So12 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att genomföra FN:s barnkonvention i Sverige.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skärpa barnomsorgslagen.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att upprätta fler dyslexicentrum.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att berörda personalgrupper får en adekvat utbildning om dyslexi.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av fler logopeder och kompetensutveckling av berörda personalgrupper när det gäller stamning.

6. Riksdagen begär att regeringen ger Socialstyrelsen och Skolstyrelsen i uppdrag att se till så att berörd personal får adekvat utbildning om ADHD.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förstärkt skolhälsovård.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om det preventiva arbetet mot tobak.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barn och självmord.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barnpsykiatri.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om invandrabarnens situation.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om smärtbehandling av barn.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning om hur olika samhällsbeslut sammantaget påverkar barns situation.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ta fram en nationell handlingsplan för arbetsmiljöarbete i skolan.

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barns säkerhet.

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskning om barns situation i slutna samfund.

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om förmedling av kunskap till de personalkategorier som möter barn som växer upp i slutna samfund.

2000/01:So13 av Chris Heister m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barn och familjepolitiken.

2000/01:So14 av Chatrine Pålsson och Gunilla Tjernberg (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om insatser mot psykisk ohälsa hos barn.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om insatser för särskilt utsatta barn.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att låta Barnombudsmannen (BO) ta fram ett åtgärdsprogram för att möta barn med behov av särskilt stöd.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppvärdera hemarbete.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att barnomsorgen är ett komplement till familjen.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barnperspektivet, särskilt i kommuner och landsting.

Motioner väckta under allmänna motionstiden 2000

2000/01:So248 av Berit Adolfsson och Inger René (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Innocenti-deklarationens intentioner skall genomföras i Sverige i enlighet med vad som anförs i motionen.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om amningssamordnarens uppgifter och forskningsinsatser för att förbättra och uppmuntra kvinnor att amma sina barn.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i regleringsbrevet till Folkhälsoinstitutet ange att stöd till amning skall utgå till frivilliga krafter och bli ett komplement till sjukvården.

2000/01:So255 av Karin Pilsäter (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om upprättande av handlingsplan för bemötande och behandling av familjer som drabbas av spädbarnsdöd.

2000/01:So257 av Gunnel Wallin och Margareta Andersson (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att vuxenpsykiatrimottagningarna regelbundet borde ta reda på om en patient har barn under 18 år.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om flera åtgärder för att ge barn till psykiskt sjuka vård och stöd.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att särskilt uppmärksamma barn till missbrukande föräldrar.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att barn till kriminella utsätts för mobbning.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en samverkan med förebyggande åtgärder.

2000/01:So300 av Chris Heister m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om förändringar i lagen om vård av unga (LVU).

2000/01:So304 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om förändringar av SoL för att förbättra efterlevnaden av anmälningsplikten.

2000/01:So305 av Berit Adolffsson och Amanda Agestav (m, kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till tilläggsdirektiv för att utreda alternativ till barns växelvis boende, efter det att föräldrarna beslutat att separera, i enlighet med vad som anförts i motionen.

2000/01:So321 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

4. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att se över de psykiskt funktionshindrades barn och deras situation.

2000/01:So324 av Sven-Erik Sjöstrand m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till åtgärder för att förbättra situationen för anhöriga, i synnerhet barn, till dömda.

2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till sådan ändring i socialtjänstlagen att även kriminalvården får samma skyldigheter som polis och åklagare att anmäla barns behov av stöd och skydd till socialtjänsten. Denna skyldighet skall även framgå av kriminalvårdsstyrelsens häktes- och anstaltsföreskrifter.

2000/01:So332 av Ann-Kristine Johansson och Helena Zakariasén (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen begär hos regeringen en utredning om barns och ungdomars hälsa.

2000/01:So405 av Cristina Husmark Pehrsson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen beslutar att uppdra åt Socialstyrelsen att utreda kriterierna för diagnoserna Aspergers syndrom, ADHD/DAMP och andra bokstavskombinationer samt att också beakta omvärldens synsätt och forskning i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:So434 av Mikael Oscarsson och Åke Carnerö (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en utredning med uppgift att utreda hur införande av kunskap om internationella adoptioner på högskolenivå kan ske på bästa sätt.

2000/01:So443 av Yvonne Oscarsson (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen begär att regeringen utreder möjligheten att organisera ett stöd till familjer som adopterar barn enligt vad i motionen anförs om dessa familjers behov av att bearbeta de relationsproblem som kan uppstå efter adoptioner.

2000/01:So450 av Matz Hammarström m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att barn som bevitnar familjevåld skall klassas som brottsoffer.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om särskilt utsatta barn.

2000/01:So453 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m, v, kd, c, fp, mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att de av WHO utarbetade riktlinjerna omsätts till svenska förhållanden.

2000/01:So454 av Christina Axelsson och Yilmaz Kerimo (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behov av utbildning om barns utveckling för dem som handlägger barns vård och umgänge med föräldrar likväl som behovet av utbildning för blivande föräldrar.

2000/01:So455 av Inger Davidson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om dokumentation av den svenska situationen gällande sexuell exploatering av barn.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förebyggande arbete mot sexuell exploatering av barn.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om program för vård och rehabilitering.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fortsatt EU-stöd till projekt för samarbete med researrangörer mot sexturism.

2000/01:So457 av Ragnwi Marcelind och Maria Larsson (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunala projekt och utvecklingsinsatser för att stödja ensamstående föräldrar med anledning av kommunernas skyldigheter att efterleva barnkonventionen.

2000/01:So458 av Thomas Julin m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om familjens rätt till familjerådslag eller annan liknande arbetsmodell.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för hela familjen.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en plan för vård och återförening.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om syskonplacering.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kontakten med anhöriga och närstående.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barnets rätt att få ammas.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildning av familjehem.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kontrollbesök.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mjuk utslussning.

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en kommission angående omhändertagande av barn.

2000/01:So475 av Anita Johansson m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inspektions- och tillsynsverksamhet av institutionsboende för minderåriga.

2000/01:So477 av Monica Green m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barns situation i Sverige.

2000/01:So478 av Monica Green m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en ökad forskning och metodutveckling för att förebygga, utreda och behandla våldsproblematik där barn och unga finns inblandade är nödvändig.

2000/01:So499 av Agneta Brendt och Barbro Hietala Nordlund (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för rege-

ringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av hur lagstiftningen i praktiken fungerar för föräldrar till barn med funktionshinder.

2000/01:So526 av Anita Jönsson och Karin Wegestål (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barnhälsovården.

2000/01:So528 av Gunilla Wahlén m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att ta fram förslag som syftar till att ge barn som växer upp i familjehem tillgång till en stödperson i enlighet med det i motionen anförda.

2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av socialtjänstlagen i syfte att jämställa fosterbarn med övriga barn vad gäller rätt till försörjning i enlighet med 7 kap. 1 § föräldrabalken.

2000/01:So543 av Matz Hammarström m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om socialtjänstens arbetssätt.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om föräldrautbildning.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barn i familjer där det förekommer kvinnomisshandel.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barnperspektivet.

2000/01:A811 av Maria Larsson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om familjepolitiken.

2000/01:Ju517 av Anne-Katrine Dunker och Berit Adolfsson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att barn som blivit utsatt för pedofilövergrepp får adekvat vård.

2000/01:K297 av Rigmor Stenmark (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att utarbeta konkreta lagförslag som för barnkonventionens frågor framåt i samhällsarbetet.

2000/01:L406 av Sten Tolgfors (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

4. Riksdagen begär att regeringen utreder situationen för internationella adoptivbarn som adopteras av ensamstående, respektive par, i enlighet med vad som anförs i motionen.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av forskning om adoptivbarns utveckling och hur det gått för de adoptivbarn som hittills kommit till Sverige.

2000/01:L422 av Tuve Skånberg (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att förebygga separationer.

2000/01:Sf228 av Tuve Skånberg (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om föräldrautbildning.

2000/01:Sf241 av Rigmor Stenmark (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om organisationen för och av internationella adoptioner.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om information.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att mer forskning behövs om adoptivbarnens utveckling och levnadsvillkor.

2000/01:Sf273 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om familjerådgivning.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om familjerådgivning och föräldrautbildning.

2000/01:Sf274 av Matz Hammarström m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning med syfte att studera hälsotillståndet hos barn och ungdomar med invandrarbakgrund.

30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barn till sjuka föräldrar.

33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att förbättra attityden gentemot barn med handikapp, vilket i sin tur skall leda till att barnen integreras och fullt ut kan delta i samhällslivet.

39. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring så att FN:s barnkonvention ingår i den svenska lagstiftningen.

Yttranden m.m.

Socialutskottet har berett justitiekommittén, lagutskottet, socialförsäkringsutskottet och utbildningsutskottet möjlighet att yttra sig över skrivelsen jämte

motioner i de delar som har samband med respektive utskotts beredningsområde.

Utbildningsutskottet har yttrat sig över motionerna So11 yrkandena 2, 5, 6 och 11, So12 yrkandena 2–7 och 15, So13 delvis samt So14 yrkandena 1 och 5.

Övriga utskott har avstått från att yttra sig.

Yttrandet fogas till betänkandet som *bilaga*.

Utskottet

Skrivelsen i huvuddrag

Skrivelsen redovisar utvecklingen av barns situation i Sverige på ett antal olika områden. Tidsperspektivet är i huvudsak utvecklingen under 1990-talet fram till nu. Beskrivningen av barnpolitiken har också denna inriktning och detta tidsperspektiv. I skrivelsen finns också, som en viktig del, en redovisning av arbetet med att genomföra FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen.

Allmänna utgångspunkter för barnpolitiken m.m.

Skrivelsen

Målsättningen för den svenska barnpolitiken är att barn i Sverige skall växa upp under goda och trygga förhållanden. FN:s konvention om barnets rättigheter är enligt regeringen en viktig utgångspunkt för barnpolitiken. De fyra grundläggande principerna i konventionen är förbudet mot diskriminering, barnets bästa i främsta rummet, barnets rätt till överlevnad och utveckling samt barnets rätt att komma till tals. Regeringens avsikt är att arbetet med att genomföra barnkonventionen i Sverige skall fortsätta med full kraft.

Regeringen anför i skrivelsen att barnfrågor i Sverige, liksom i hela Europa, under den senaste tioårsperioden har kommit att bilda ett eget övergripande politikområde, som spänner över flera olika politikområden. Tidigare var barnfrågorna en del av familjepolitiken. Så är det inte längre. Arbetet med att skapa goda uppväxtvillkor, att ge barn god utbildning och omsorg samt att motverka att barn och ungdomar utsätts för övergrepp och kränkningar har pågått länge i Sverige. I den meningen har vi enligt skrivelsen en lång tradition av barnpolitik. Barnavårdslagstiftning, förbud mot aga, men också det starka stödet till barnfamiljerna är inslag i denna politik som funnits i många år utan att den kallats för barnpolitik.

Vidare anføres i skrivelsen att det finns ett ständigt behov av att öka våra kunskaper om barns villkor också ur ett könsperspektiv. Det bör därför enligt regeringen nämnas att huvudtemat för Barnombudsmannens årsrapport till regeringen år 2001 kommer att vara flickors och pojkars lika och olika villkor.

I *motion So13 av Chris Heister m.fl. (m)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om barn- och familjepolitiken. Motionärerna anser att familjepolitik alltid har ett barnperspektiv. Barnens problem kan inte lösas utan att familjens problem angrips: arbetslöshet, missbruk, bristande integration osv. Motionärerna anför att i stället för att familjens ansvar skall få stå tillbaka för mera kommunal barnomsorg eller att ansvar överförs från föräldrar till skolan bör familjens möjlighet att själv fatta beslut och stå på egna ben stärkas. Vidare pekar motionärerna på det faktum att mer än ett av tio barn lever i familjer som uppbär socialbidrag. Regeringen är dock att döma av skrivelsen inte särskilt angelägen om att åtgärda den frustration och den otrygghet som det stora bidragsberoendet föder. Det svenska systemet utmärks av en rundgång mellan skatter och bidrag. Hushållen betalar skatter med ena handen och tar emot bidrag med den andra, vilket får till följd att skattehöjningarna skapar behov av ytterligare bidrag.

Motionärerna anför att värden i många fall inte fungerar tillfredsställande. Det gäller t.ex. för ungdomar med anorexi/bulimi, psykos, depressioner med självmordsrisk och svåra tvångssymptom.

Motionärerna anför vidare att den stora utmaningen i familjepolitiken är att hitta former som ger ekonomiska möjligheter åt föräldrar att ta hand om sina barn, även om de inte vill ha en kommunal barnomsorgsplats. Detta kräver att föräldrarnas valfrihet ökar och att utrymme skapas för en mångfald barnomsorgsformer. Motionärerna uttalar att de även vill skapa möjligheter att förena familjeliv och yrkesliv på ett bra sätt men samtidigt ge de föräldrar som så önskar en reell möjlighet att vara hemma med barnen längre än vad föräldraförsäkringen medger.

Motionärerna anför avslutningsvis att rätten att välja skola efter intresse och profil ger föräldrar och elever möjlighet att välja den skola som passar barnen bäst.

I *motion So11 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om en mera utförlig analys av könsperspektivet (*yrkande 4*). Motionärerna anför att en stor brist i skrivelsen är avsaknaden av genderperspektiv/analys. Enligt motionärerna saknas användande av statistik, resonemang och meningsfulla åtgärder. Man löser knappast "problemet" med flickors IT-okunskap genom att skriva att man skall stimulera "flickors intresse för IT och andra otraditionella yrkesval", anför det.

Utbildningsutskottets bedömning (So13 [m])

U t s k o t t e t anser att socialutskottet bör avstyrka yrkandet. Beträffande valfrihet inom barnomsorgen vill utskottet framhålla att en mycket viktig faktor för valfrihet inom detta område är en väl utbyggd förskoleverksamhet med möjlighet till olika alternativ t.ex. vad gäller olika pedagogiska inriktningar. Utskottet noterar att Sverige för närvarande tillsammans med elva andra länder deltar i en stor jämförande studie av verksamheter för förskolebarn. I en rapport hösten 1999 (Early Childhood Education and Care Policy in Sweden) framhåller OECD-experterna mångfalden och flexibiliteten i det svenska systemet. Det finns en mängd former och inriktningar som är anpas-

sade till barnens och familjernas behov, nattöppna förskolor för skiftarbetare och språkprogram för invandrabarn nämns som exempel. Även innehållet är variationsrikt, menar experterna, och nämner förskolor som satsar på ekologi, data, miljö eller använder en särskild pedagogisk metod som Montessori eller Reggio Emilia-inspirerad pedagogik. Den svenska förskoleverksamheten anpassar sig enligt experterna smidigt och flexibelt till barns och föräldrars behov.

Enligt utskottets mening finns det en omfattande valfrihet inom skolväsendet. Elever och föräldrar har successivt givits större rätt och möjlighet att välja skola. I fråga om grundskolan föreskrivs i skollagen (1985:1100) att kommunen vid fördelningen av elever på olika skolor så långt möjligt skall beakta föräldrarnas önskemål om att deras barn skall tas emot vid en viss skola (4 kap. 6 §). Detta gäller under förutsättning att inte andra elevers berättigade krav på placering i en skola nära hemmet åsidosätts eller betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen. En kommun skall i sin grundskola även ta emot en elev för vars grundutbildning kommunen inte är skyldig att svara, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola (4 kap. 8 §). Föräldrar kan också som alternativ till den kommunala skolan välja en fristående skola.

Även på gymnasienivå kan en fristående skola väljas. Om en elev tas in till utbildning vid en fristående gymnasieskola är hemkommunen skyldig att lämna bidrag om Skolverket förklarat skolan bidragsberättigad. Däremot är kommunen inte skyldig att betala interkommunal ersättning för en elev som vill genomgå en gymnasieutbildning i en annan kommuns skola om hemkommunen kan erbjuda samma program eller nationellt fastställda inriktning och eleven inte på grund av sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den andra kommunen (5 kap. 8 och 24 §§ skollagen). När det gäller val i hemkommunens utbud mellan olika skolor som har samma program finns det inga centrala bestämmelser. Det förekommer också ett stort antal riksrekryterande utbildningar i form av specialutformade program och utbildningar inom nationella program i gymnasieskolan. Dessa utbildningar regleras i 2 kap. gymnasieförordningen (1992:394) samt i bilagorna 2 och 3 till förordningen.

Utskottet vill också något beröra frågan om införande av en nationell skolpeng. Riksdagen har tidigare vid ett flertal tillfällen avslagit liknande motionsyrkanden (jfr bet. 1999/2000:UbU1, 1999/2000:UbU8, 1999/2000:UbU10). Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att en schablonberäknad nationell skolpeng inte ger de grundläggande förutsättningarna för att kraven på en likvärdig skola av hög kvalitet för alla elever skall kunna uppfyllas. Resurser till skolans verksamhet måste fördelas med utgångspunkt i de behov som enskilda elever, olika grupper av elever och skolor faktiskt har. Utskottet finner det därför inte rimligt att införa en central resursfördelning.

(Avvikande mening m.)

Socialutskottets bedömning

Barns och ungdomars verklighet förändras hela tiden i takt med de förändringar som sker i omvärlden. För att ge barn så goda och trygga uppväxtförhållanden som möjligt bör samhällets barnpolitik i så stor utsträckning som

möjligt anpassas till dessa nya förhållanden. Enligt socialutskottet är det givetvis en viktig uppgift för den fortsatta politiken att förbättra för alla barn. Den förbättrade ekonomiska situationen möjliggör ökade insatser för barn och ungdomar. Genom kraftigt ökade statsbidrag och växande skatteintäkter kan vidare kommuner och landsting öka insatserna för barn inom vård, skola och omsorg.

Socialutskottet noterar med tillfredsställelse att tyngdpunkten i barnpolitiken under de kommande åren kommer att ligga i förbättringar för barnfamiljerna, ökade resurser till skola, vård och omsorg, uppmärksamhet och stöd för utsatta barn, ökade möjligheter för barns och ungdomars inflytande samt uppföljning av regeringens strategi för arbetet med FN:s barnkonvention.

Socialutskottet anser att det krävs en generell familjepolitik som ger goda villkor för föräldraskap, en aktiv politik mot diskriminering och segregering och en fördelning av resurser till verksamheter för barn och unga, så att de som behöver mera stöd än andra för att ha samma chans i livet också kan få det. Vidare krävs att flickor och pojkar får lika mycket utrymme och stöd i förhållande till sina behov och förutsättningar. Att barn och ungdomar får ett reellt inflytande i samhällets beslutsfattande krävs också.

Utbildningsutskottet har utförligt behandlat vad som anförs i motion So13 (m) rörande valfrihet inom barnomsorg och skolväsende. Socialutskottet delar utbildningsutskottets bedömning. Vidare delar socialutskottet regeringens uppfattning att samhällets stöd skall nå alla olika barnfamiljetyper oavsett hur de ser ut. Barnet skall utgöra grunden för samhällets vilja att stödja familjen. Beroende på familjens sammansättning kan stödet sedan behöva differentieras exempelvis så att ensamföräldrar eller flerbarnsfamiljer får ett särskilt stöd. Utskottet delar uppfattningen att det är viktigt att även familjepolitiken genomsyras av ett tydligt och uttalat barnperspektiv. Detta står inte på något sätt i motsatsställning till föräldrars rätt och skyldighet att uppföstra barnen. Barn behöver vuxna som tar ansvar och sätter gränser. Detta är inte något som står i strid med barnets rätt att komma till tals och att respekteras. Att respektera barnet innebär att ge det ledning och att sätta gränser på dess väg till att bli vuxen. Utskottet anser att de former det ekonomiska stödet till barnfamiljerna har fungerat tillfredsställande varför några åtgärder inom detta område inte är nödvändiga. Vad gäller barns och ungdomars hälsa delar utskottet regeringens uppfattning att hälsotillståndet på det stora hela taget är gott men att det kan behövas kraftsamling på vissa områden, t.ex. vad beträffar barns och ungdomars psykiska hälsa samt området allergier och annan överkänslighet. Utskottet återkommer nedan till frågor om barns hälsa. Sammanfattningsvis anser socialutskottet inte att något tillkännagivande är erforderligt med anledning av vad som anförs i motion So13 (m). Motionen avstyrks.

Socialutskottet anser att det är viktigt att samhällets resurser och verksamheter kommer både flickor och pojkar till del på lika villkor. Härvidlag är det väsentligt att flickor och pojkar får möjlighet att utveckla sina egna personligheter utan att begränsas av könsstereotypa mönster. Utskottet noterar med tillfredsställelse att huvudtemat för Barnombudsmannens årsrapport till regeringen år 2001 kommer att vara flickors och pojkars lika och olika vill-

kor. Mot bakgrund av det anförda konstaterar utskottet att de frågor som tas upp i motion So11 (mp) yrkande 4 inom en snar framtid får en bredare belysning. Motionsyrkandet är i någon mån tillgodosett och avstyrks.

2000/01:SoU7

Skolfrågor

Skrivelsen

Förskola, skola och fritidshem är de samhällliga verksamheter som upptar störst del av barnens liv. Lärande och social fostran är enligt skrivelsen de viktigaste uppgifterna för dessa verksamheter. Införandet av en allmän förskola från fyra års ålder samt en maxtaxa syftar till att göra barnomsorgen, i likhet med skolan, barnbidraget samt hälso- och sjukvården, till en del av den generella välfärden genom att den kommer alla barn till del och att avgifterna blir så låga att ingen utestängs. Resurser avsätts enligt skrivelsen också för kvalitetsförbättringar inom verksamheten. Förslaget till ny lärarutbildning innebär att lärarnas kompetens breddas och anpassas till dagens krav på lärande.

Vidare anføres i skrivelsen att alla har rätt att bli behandlade med respekt för sin person såväl i skolan som utanför. Medvetenheten om att elever inom skolan blir utsatta för kränkande behandling såsom mobbning har ökat bland skolans personal. En tredjedel av lärarna upplever ett ökat problem med våld, mobbning och rasism i skolan under senare år och de anser också att det finns problem med bristande etik och moral. Regeringen har uppmärksammat detta, och sedan år 1998 markeras skyldigheten att motverka alla former av kränkande behandling tydligare både i skollag och läroplan.

Motionerna

I motion So14 av *Charline Pålsson och Gunilla Tjernberg (kd)* begärs ett tillkännagivande om att uppvärdera hemarbete (*yrkande 4*). Motionärerna anför att hemarbete måste uppvärderas så att barn som fungerar bättre i hemmet än i barnomsorgen skall ha goda möjligheter till en likvärdig uppväxt som andra barn. Vidare begärs ett tillkännagivande om att barnomsorgen är ett komplement till familjen (*yrkande 5*).

I motion So12 av *Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om att skärpa barnomsorgslagen (*yrkande 2*). Enligt motionärerna är den minskade möjligheten till fritidsplats en oroande tendens på senare år. Behovet av fritidshem uppfylls inte av kommunerna. Motionärerna föreslår en skärpning av barnomsorgsgarantin så att det blir fler fritidsplatser. I samma motion begärs ett tillkännagivande om att upprätta fler dyslexicentrum (*yrkande 3*). Motionärerna begär även ett tillkännagivande om att berörda personalgrupper får en adekvat utbildning om dyslexi (*yrkande 4*). Enligt motionärerna skall hjälpen helst sättas in redan på förskolenivå. Vidare begär motionärerna ett tillkännagivande om behovet av fler logopeder och kompetensutveckling av berörda personalgrupper när det gäller stamning (*yrkande 5*) samt ett tillkännagivande om att regeringen ger Socialstyrelsen och Skolverket i uppdrag att se till så att berörd personal får

adekvat utbildning om ADHD (*yrkande 6*). Samma motionärer begär också ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om förstärkt skolhälsovård (*yrkande 7*). Skolhälsovården har enligt motionärerna en viktig roll när det gäller att fånga upp och hjälpa barn och ungdomar med hälsoproblem och andra behov av särskilt stöd. På grund av den knappa ekonomi skolan lever med i dag har skolhälsovården på många håll nedrustats till men för barns hälsa och välbefinnande. Belastningen på barnpsykiatri ökar också då barn vars problem skulle ha kunnat klaras av inom skolhälsovården tvingas söka sig till barnpsykiatri i stället. Slutligen begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om en nationell handlingsplan för arbetsmiljöarbete i skolan (*yrkande 15*).

I motion So11 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (*mp*) begärs ett tillkännagivande om det livslånga lärandet (*yrkande 2*). Motionärerna pekar på att studiemedelssystemet är uppbyggt utifrån att man relativt klart måste veta vilken utbildningsväg man skall gå. Vidare begärs ett tillkännagivande om mobbning (*yrkande 5*). Motionärerna pekar på att det finns en stor variation beträffande skolors handlingsprogram och kunskaper om åtgärder mot mobbning. Ansvaret för att minska mobbning vilar helt på de vuxna. Motionärerna begär även ett tillkännagivande om kulturen i skolan (*yrkande 6*). Motionärerna anför att man i bistra tider i första hand skär ned på olika kultursatsningar.

Utbildningsutskottets bedömning

Barnomsorgen

U t s k o t t e t vill anföra följande.

Förskoleverksamhet (förskola, familjedaghem och öppen förskola) och skolbarnsomsorg (fritidshem, familjedaghem och öppen fritidsverksamhet) skall enligt nu gällande regler tillhandahållas för barn i åldern 1–12 år i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller barnets eget behov (2 a kap. 1 och 6 §§ skollagen). Verksamheterna är således ett frivilligt komplement för de föräldrar och barn som behöver det. Enligt utskottets uppfattning har barnomsorgen sedan lång tid tillsammans med föräldraförsäkringen och barnbidraget varit en av hörnstenarna i den svenska familjepolitiken. Förskoleverksamhetens och skolbarnsomsorgens uppgift är att ge barn en god omsorg och stimulera deras utveckling och lärande. Verksamheterna har också en social betydelse genom att de bidrar till att utjämna skillnader i uppväxtvillkor för barn i olika befolkningsgrupper och skapar mötesplatser för barn med olika etnisk, kulturell och social tillhörighet. Barnomsorgen har också stor betydelse för barnfamiljernas ekonomi och för jämställdheten mellan kvinnor och män.

Utskottet vill peka på att regeringen under de senaste åren drivit ett omfattande reformarbete i syfte att vidareutveckla förskoleverksamhetens och skolbarnsomsorgens pedagogiska roll. Förskoleklassen har införts som en frivillig skolform. Grundskolans läroplan har anpassats till att också omfatta förskoleklassen och fritidshemmet. År 1998 fick förskolan sin första läroplan (Lpfö 98). Genom läroplanen intar förskolan sin plats som det första steget i samhällets samlade utbildningssystem för barn, ungdomar och vuxna. I läroplanen sägs bl.a. följande: ”Det enskilda barnets utveckling och lärande skall

främjas i nära samverkan mellan förskola och hem.” Enligt utskottets uppfattning innebär det att förskolan och familjen kompletterar varandra. Något särskilt tillkännagivande till regeringen i denna fråga behövs inte enligt utskottets mening. Motion 2000/01:So14 yrkande 5 bör avstyrkas av socialutskottet.

Socialutskottet bör också avstyrka motion 2000/01:So12 yrkande 2. En utvidgad skyldighet för kommunerna att tillhandahålla skolbarnsomsorg torde innebära betydligt ökade kostnader. Kommunerna har i dag en skyldighet att tillhandahålla skolbarnsomsorg för barn t.o.m. 12 års ålder för de föräldrar som behöver det på grund av förvärvsarbete eller studier eller för barnets eget behov. Enligt vad utskottet har erfärut har i dag 2 av 3 barn i åldern 6–9 år och 7% av 10–12-åringarna skolbarnsomsorg.

Elever i behov av särskilt stöd

Utskottets bedömning

Det finns enligt utskottets mening ett betydande behov av kompetensutveckling för lärare och annan personal i frågor som rör elever i behov av särskilt stöd. Kommunerna har som arbetsgivare ansvar för att fortbilda sin personal. När det gäller den personal som har hand om utbildningen är detta föreskrivet i skollagen (2 kap. 7 §). Staten kan dock på olika sätt stödja kompetensutveckling t.ex. genom att ge bidrag till särskilda insatser. Utskottet vill peka på att regeringen i budgetpropositionen för år 2000 (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 16 s. 67, bet. UbU1) har avsatt sammanlagt 500 miljoner kronor för utvecklingsinsatser inom skolväsendet under perioden 2000–2002, bl.a. för kompetensutveckling av lärare inom det specialpedagogiska området och inom området språkutveckling (läs- och skrivprocessen). Behovet av forskning och utveckling när det gäller elever med funktionshinder understryks också i budgetpropositionen för år 2000. Skolverket disponerar sammanlagt 6 miljoner kronor under en treårsperiod för att stödja och stimulera pedagogisk forskning inom detta område. Enligt utskottets uppfattning kommer det specialpedagogiska kunnandet att öka bland lärarna när den nya lärarutbildningen införs med början den 1 juli 2001 (prop. 1999/2000:135, bet. 2000/01:UbU3).

Utskottet vill framhålla att det finns en skyldighet för skolan att utarbeta ett åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd. Utskottet vill betona att stöd till elever i behov av särskilt stöd måste anpassas till varje elevs individuella behov.

Utskottet vill i sammanhanget också peka på att kommittén för översyn av skollagen (dir. 1999:15) har uppdrag som berör elever i behov av särskilt stöd: Kommittén skall bl.a. analysera hur termerna ”elevens rätt” respektive ”kommuns skyldighet” används i skollagen och vid behov föreslå de förändringar som krävs för en ökad tydlighet vad gäller termernas innebörd. Kommittén skall redovisa sitt uppdrag senast den 1 maj 2001. Vidare bereds för närvarande betänkandet Från dubbla spår till Elevhälsa (SOU 2000:19) inom Regeringskansliet. I betänkandet tas frågor upp som rör elever i behov av särskilt stöd. Utskottet har erfärut att regeringen planerar att lämna en proposition i ämnet senare under våren 2001.

Utskottet vill i sammanhanget peka på att regeringen i budgetpropositionen för år 2001 har föreslagit en kraftfull satsning på fler vuxna i ungdomsskolan och fritidshemmen. Regeringen avser att successivt fr.o.m. höstterminen 2001 tillföra kommunerna ökade resurser under en femårsperiod. Därefter skall medlen inordnas i det generella statsbidraget som får en varaktig nivå-

höjning med 5 miljarder kronor. Utskottet utgår från att medlen kommer att ha stor betydelse för elever i behov av särskilt stöd.

Mot bakgrund av vad utskottet anfört och redovisat bör enligt utskottets mening socialutskottet föreslå att motionerna 2000/01:So12 yrkandena 3, 4, 5 och 6 samt 2000/01:So14 yrkande 1 avslås.

Skolhälsovård

U t s k o t t e t delar motionärernas uppfattning att skolhälsovården har en viktig roll när det gäller att fånga upp och hjälpa barn med hälsoproblem och andra behov av särskilt stöd. Utskottet föreslår emellertid att socialutskottet avstyrker yrkandet. Utskottet har i det föregående redovisat att regeringen planerar att lämna en proposition om elevvård och skolhälsovård under senare delen av våren 2001. Enligt utskottets mening bör pågående beredningsarbete i Regeringskansliet avvaktas.

Mobbning

U t s k o t t e t anser att socialutskottet bör föreslå avslag på yrkandet (2000/01:So11 (mp) yrk. 5). Utskottet vill framhålla att tydliga föreskrifter mot mobbning och annan kränkande behandling i dag finns i skolans styrdokument såsom skollag och läroplaner. Såväl skollagen som läroplanerna är för närvarande föremål för översyn. I direktiven till 1999 års skollagskommitté (dir. 1999:15) anges att kommitténs översyn av gällande regler även skall omfatta frågor kring kränkande behandling. En arbetsgrupp har tillsatts inom Utbildningsdepartementet för att göra en översyn av läroplanerna som styrdokument. Utredningen och arbetsgruppen skall arbeta fram till den 1 maj respektive 31 maj 2001. Det anges i uppdraget till arbetsgruppen att denna bör ha nära kontakt med Skollagskommittén för ett ömsesidigt utbyte av synpunkter och erfarenheter.

Det är, enligt utskottets mening, främst lokalt ute i kommunerna och på de enskilda skolorna som utvecklingen av arbetet mot mobbning nu måste ske. Utskottet har vid ett flertal tillfällen tidigare behandlat motionsyrkanden mot mobbning i skolan (jfr senast bet. 1999/2000:UbU15 s. 45). Utskottet vill upprepa att utskottet ser det som angeläget att Skolverket i sin tillsynsverksamhet följer upp skolornas arbete mot mobbning och annan kränkande behandling.

Arbetsmiljöarbetet i skolan

U t s k o t t e t vill anföra följande.

Arbetsgivaren har enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) ansvar för att verksamheten bedrivs på ett sådant sätt att en tillfredsställande arbetsmiljö säkerställs. Ansvaret för att arbetsmiljöaspekter beaktas vilar på skolhuvudmannen eller, efter delegation, på rektor.

Utskottet har i det föregående redovisat att skolans styrdokument för närvarande ses över. En kommitté arbetar med att se över skollagen (dir. 1999:15) och en arbetsgrupp arbetar med att se över läroplanerna. Som utskottet också redovisat finns en koppling mellan dessa båda översyner. Skollagskommittén har i uppdrag att också se över frågor om arbetsmiljön i skolan. Kommittén skall göra en översyn och vid behov föreslå förändringar av gällande regler för att stärka barns, ungdomars och vuxnas skydd och säkerhet i barnomsorgs- och skolverksamheten särskilt vad avser arbetsmiljö- samt hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Kommittén skall också se över gällande ansvarsför-

delning mellan stat och kommun och om den behöver förtydligas. Kommitténs arbete skall redovisas den 1 maj 2001 och arbetsgruppens arbete den 31 maj 2001.

Utskottet vill i sammanhanget än en gång peka på att regeringen i budgetpropositionen för år 2001 har föreslagit en kraftfull satsning på fler vuxna i ungdomsskolan och fritidshemmen. Regeringen avser att successivt fr.o.m. höstterminen 2001 tillföra kommunerna utökade resurser under en femårsperiod. Därefter skall medlen inordnas i det generella statsbidraget som får en varaktig nivåhöjning med 5 miljarder kronor.

Utskottet föreslår med hänvisning till vad utskottet har anfört och redovisat att socialutskottet avstyrker motion 2000/01:So12 yrkande 15.

Kultur i skolan

U t s k o t t e t vill anföra följande.

Den kommunala musikskolan är inte reglerad i skollagen och ingår inte i skolans verksamhet. Utskottet begränsar sig därför till att behandla yrkandet (2000/01:So11 (mp) yrk. 6) endast till den del det berör kultur i skolan. Utskottet vill i sammanhanget redovisa att sammanlagt 110 miljoner kronor har avsatts under budgetåren 1999–2001 för det s.k. tiopunktsprogrammet för skolan. Insatser för kultur i skolan ingår som en del i detta program. Utskottet föreslår att socialutskottet avstyrker yrkandet.

Det livslånga lärandet

U t s k o t t e t föreslår att socialutskottet avstyrker yrkandet (2000/01:So11 (mp) yrk. 2). Riksdagen behandlade under förra hösten regeringens förslag till ett reformerat studiestödssystem (prop. 1999/2000:10, bet. UbU7, rskr. 96). Den längsta tiden för studiemedel på högskolenivå fastställdes till 240 veckor (6 normala studieår). Regeringen föreslog (och riksdagen ställde sig bakom) att tid utöver de fastställda tidsgränserna skall kunna beviljas endast om det finns synnerliga skäl. Detta innebar en skärpning av gällande regler om särskilda skäl. Det finns enligt utskottets mening ingen anledning att förändra det av riksdagen nyligen beslutade studiestödssystemet.

(Avvikande meningar kd och fp.)

Socialutskottets bedömning

Utbildningsutskottet har mycket utförligt behandlat det som tas upp i motionerna So11 (mp) yrkandena 2, 5 och 6, So12 (fp) yrkandena 2–7 och 15 samt So14 (kd) yrkande 5 om barnomsorg, elever i behov av särskilt stöd, skolhälsovård, mobbning, arbetsmiljöarbetet i skolan, kultur i skolan och det livslånga lärandet. Socialutskottet delar till fullo den bedömning som utbildningsutskottet gjort. Motionsyrkandena avstyrks därför.

Utbildningsutskottet har även behandlat och avstyrkt bifall till motion So14 (kd) yrkande 1 om insatser mot psykisk ohälsa hos barn. Socialutskottet har valt att behandla detta motionsyrkande under nästa avsnitt.

Barnkonventionen betonar att familjen är den grundläggande enheten i samhället och den naturliga miljön för alla dess medlemmar och särskilt för

barnens utveckling och välfärd. Familjen bör därför enligt konventionen ges nödvändigt skydd och bistånd för att kunna fullgöra sitt ansvar. Föräldrarna är i regel de viktigaste personerna i barnens liv, och deras välbefinnande påverkas i hög grad av hur föräldrarna mår och hur deras ekonomiska situation ser ut. Samhällets stöd till barnfamiljerna, såväl ekonomiskt som när det gäller själva föräldraskapet, är fundamentalt för ett barns uppväxt. Beträffande frågan om att uppvärdera hemarbete vill socialutskottet, som också utbildningsutskottet framhållit, peka på att förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg är ett frivilligt komplement för föräldrar och barn som behöver det. Något motsatsförhållande mellan dessa verksamheter och hemarbete föreligger således inte. Riksdagen bör inte ta något initiativ på området. Motion So14 (kd) yrkande 4 avstyrks.

Barns och ungdomars fysiska och psykiska hälsa

Skrivelsen

Regeringen anför i skrivelsen att barn i Sverige mår i allmänhet hälsomässigt bra. Spädbarnsdödligheten är en av de lägsta i världen. Få barn dör under sin uppväxttid och den medicinska utvecklingen har gått påtagligt framåt så att man i dag kan hantera sjukdomar som tidigare var mycket allvarliga. Det är nu viktigt att behålla denna positiva situation och om möjligt ytterligare förbättra den.

Regeringen uppger att barnavårdscentralerna (BVC) spelar en central roll i arbetet med att ge barnen en hälsomässigt god start i livet. Mycket kan BVC-personalen göra själv. Ibland är det dock nödvändigt att de för problem vidare till andra instanser. Att samverka mellan BVC och andra organ fungerar väl är därför viktigt.

Vad beträffar barns och ungdomars psykiska hälsa och den ökade förekomsten av allergi och annan överkänslighet krävs det enligt skrivelsen kraftsamling både centralt och ute i de verksamheter som möter barn och ungdomar.

Socialstyrelsen har i uppdrag att kartlägga barnkompetensen inom hälso- och sjukvården i dag och att föreslå åtgärder för att förbättra den inför framtiden. Uppdraget skall redovisas senast den 31 december i år.

I skrivelsen aviseras att regeringen inom kort kommer att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett nationellt utvecklingsprogram för hela området misshandel och sexuella övergrepp mot barn.

Alkoholproblemen bland barn och ungdomar i Sverige är begränsade, men tecken till ökning av konsumtionen finns enligt skrivelsen. Viktiga inslag i arbetet mot droger är att mer engagera ungdomarna själva i arbetet och att stärka deras förmåga och vilja att avstå från narkotika och att skjuta upp alkoholdebuten. En särskild narkotikakommission (dir. 1998:18) arbetar sedan hösten 1998 med uppgift att utvärdera Sveriges narkotikapolitiska insatser sedan mitten av 1980-talet. Kommissionen har ägnat särskild uppmärksamhet åt förebyggande arbete bland ungdomar. Med anledning av de relativt stora förändringar som enligt skrivelsen kommer att ske på alkoholområdet i framtiden kommer en ny nationell handlingsplan att utarbetas.

Brister i barn- och ungdomshabiliteringen har föranlett regeringen att i propositionen Från patient till medborgare (prop. 1999/2000:79) avisera att Socialstyrelsen skall få i uppdrag att kartlägga på vilket sätt landstingens barn- och ungdomshabiliteringar är tillgängliga för barn och ungdomar med olika funktionshinder i olika åldrar. I uppdraget bör också ingå att undersöka hur rehabiliteringen samverkar med andra verksamheter. Det är enligt regeringen även viktigt att huvudmännen för verksamheterna tar ett ansvar för samordningen på ett sådant sätt att föräldrarna kan känna sig trygga i förvisningen om att barnens behov blir tillgodosedda.

Insatser för att utveckla psykiatri – bl.a. med inriktning på barn och ungdomar – lyfts särskilt fram i det avtal om utvecklingsinsatser inom vården och omsorgen för åren 2002–2004 som har slutits mellan staten, Landstingsförbundet och Svenska Kommunförbundet. Avtalet har följts upp med en nationell handlingsplan för utveckling av hälso- och sjukvården som presenterades i form av en proposition (prop. 1999/2000:149) till riksdagen i juni 2000.

Motionerna

Fyra motioner handlar om barns hälsoläge.

I motion So526 av Anita Jönsson och Karin Wegestål (s) yrkas ett tillkännagivande till regeringen om vad i motionen anförts om barnhälsovården. Det förebyggande hälsoarbetet har i sammanhanget stor betydelse. Barnhälsovården har här enligt motionärerna unika möjligheter, eftersom barnhälsovården under det första levnadsåret träffar alla barn och föräldrar. Kontakten bör fortsätta regelbundet tills barnet börjar skolan. Det krävs också ett ökat samarbete mellan hem, skola, föreningar, socialtjänst, fritidsledare, polis m.fl. instanser så att en helhetssyn på barns hälsa kan uppnås.

I motion So332 av Ann-Kristine Johansson och Helena Zakariasén (s) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning om barns och ungdomars hälsa. Motionärerna anför att de flesta barn och ungdomar i Sverige i dag har goda förutsättningar för en bra uppväxt. Hur barnen har påverkats av 1990-talets besparingar och förändringar vet man dock inte riktigt. De områden som främst inger oro är enligt motionärerna barnens psykiska hälsa och allergisjukdomar. Mycket händer inom de olika myndigheterna och departementen. Ett samlat grepp när det gäller barns och ungdomars hälsa saknas dock.

I motion So477 av Monica Green m.fl. (s) yrkas att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om barns situation i Sverige. Motionärerna pekar på de snabbt fallande födelsetalen samt anför att hälsa är socialt betingad och villkoren inte jämlika. Hoten mot barns hälsa och välfärd kan i dag sägas utgöras av allergier, en allmänt ökad kroppsvikt, skador och dödlighet i trafikolyckor, miljöfaror samt en ökad psykosomatisk ohälsa.

I motion So11 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) begärs ett tillkännagivande om barns och ungdomars fysiska och psykiska hälsa (*yrkande 7*). Motionä-

rerna anför att det är bra att man i skrivelsen poängterar att en kraftsamling krävs beträffande psykisk hälsa samt allergi och annan överkänslighet i Sverige.

Två motioner handlar om amning

I *motion So248 av Berit Adolfsson och Inger René (m)* begärs ett tillkännagivande om att Innocentideklarationens intentioner skall genomföras i Sverige (*yrkande 1*). Vidare yrkar motionärerna att regeringen ges till känna vad i motionen anförts om en amningssamordnares uppgifter och forskningsinsatser för att förbättra och uppmuntra kvinnor att amma sina barn (*yrkande 2*). Slutligen yrkar motionärerna om ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om att i regleringsbrev till Folkhälsoinstitutet ange att stöd till amning skall utgå till frivilliga krafter och bli ett komplement till sjukvården (*yrkande 3*).

I *motion So458 av Thomas Julin m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande om barnets rätt att få ammas (*yrkande 9*).

Fyra motioner handlar om förebyggande av psykisk ohälsa hos barn m.m.

I *motion So405 av Cristina Husmark Pehrsson (m)* föreslås att riksdagen beslutar att uppdra år Socialstyrelsen att utreda kriterierna för diagnoserna Aspergers syndrom, ADHD/DAMP och andra bokstavskombinationer samt att också beakta omvärldens synsätt och forskning. Motionären anför att en ny typ av sjuklighet har kommit att dominera bilden av barns hälsa i Sverige. Det handlar om MBD, ADHD, DAMP och Aspergers syndrom m.fl., tillstånd som berör barnets beteende, känslor, motorik och sociala kompetens.

I *motion So12 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om vad som anförts om barnpsykiatri (*yrkande 10*). Motionärerna anför att det förebyggande arbetet måste förstärkas för barnens skull.

I *motion So14 av Chatrie Pålsson och Gunilla Tjernberg (kd)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om insatser mot psykisk ohälsa hos barn (*yrkande 1*). Psykisk ohälsa måste förebyggas genom att goda uppväxtvillkor skapas för alla barn och ungdomar samt genom ett särskilt stöd till dem som befinner sig i riskzonen för att utveckla psykisk ohälsa. Barn och ungdomar med psykiska problem skall kunna identifieras tidigt och få stöd och hjälp innan grav psykisk ohälsa har utvecklats, anför det.

I *motion So257 av Gunnel Wallin och Margareta Andersson (c)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om samverkan med förebyggande åtgärder (*yrkande 5*). Motionärerna anför att resurserna för barn- och ungdomspsykiatri är otillräckliga och att köerna är långa.

Två motioner behandlar barn och självmord.

I *motion So453 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m, v, kd, c, fp, mp)* begärs ett tillkännagivande om att de av WHO utarbetade riktlinjerna omsätts till svenska förhållanden (*yrkande 1*). Sedan början av 1990-talet har självmorden minskat bland vuxna men inte bland barn och ungdomar. Världshälsoorganisationen (WHO) har utarbetat ett dokument med riktlinjer för hur

självordsförebyggande insatser kan genomföras i skolorna. Motionärerna anför att riktlinjerna snarast bör omsättas till svenska förhållanden. I *motion So12 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs av skäl likalydande med dem i motion So453 ett tillkännagivande om barn och självmord (*yrkande 9*).

Två motioner rör barn med funktionshinder.

I *motion So499 av Agneta Brendt och Barbro Hietala Nordlund (s)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om en översyn av hur lagstiftningen i praktiken fungerar för föräldrar till barn med funktionshinder. För att lagstiftarens intention, att sätta det funktionshindrade barnet i centrum, skall bli verklighet behövs det enligt motionärerna en översyn av hur lagstiftningen i praktiken fungerar för föräldrar till barn med funktionshinder.

I *motion Sjö274 av Matz Hammarström m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om att verka för att förbättra attityden gentemot barn med handikapp, som i sin tur skall leda till att barnen integreras och fullt ut kan delta i samhällslivet (*yrkande 33*). Motionärerna anför att de vill se en nationell handlingsplan för funktionshindrade med tyngdpunkt på barn och ungdomar.

En motion handlar om barns och ungdomars behov av habilitering.

I *motion So11 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande angående funktionshindrade barn och ungdomar (*yrkande 9*). Motionärerna anser att det föreligger stora brister när det gäller hjärnskadade barns rehabiliteringsmöjligheter.

En motion handlar om smärtbehandling av barn.

I *motion So12 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om smärtbehandling av barn (*yrkande 12*). Enligt motionärerna behöver behandlingsprinciperna förbättras, bl.a. genom ökad utbildning, regelbundet användande av smärtanalys och smärtintensitetsmätning samt regelbundna kontakter med smärtbehandlingsteam. Motionärerna anser också att det behövs ökad information till barn och föräldrar om smärta och smärtbehandling.

En motion handlar om barns säkerhet.

I *motion So12 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om barns säkerhet (*yrkande 16*). Motionärerna pekar på att omkring 12 % av barn och ungdomar under 15 år, vilket motsvarar drygt 200 000 personer, varje år drabbas av en skada till följd av en olyckshändelse – i hemmet, i skolan eller i en annan omgivning – så pass allvarligt att han eller hon måste söka läkarvård. I stort sett är barnsäkerhetskraven tillgodosedda i lagstiftningen, men tillämpningen brister.

En motion handlar om plötslig spädbarnsdöd.

I *motion So255 av Karin Pilsäter (fp)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om upprättande av handlingsplan för bemötande och behandling av familjer som drabbas av spädbarnsdöd (*yrkande 1*). Motionären

anför att rutiner och metoder kring omhändertagande av föräldrar och syskon kan utvecklas så att det går att lära sig leva med att en älskad och väntad familjemedlem inte finns med. Försäkringskassa, socialtjänst med flera myndigheter har regler och attityder som innebär att familjen behandlas som om det bortgångna barnet aldrig funnits.

Två motioner handlar om drogprevention.

I *motion So11 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om nya grepp för att komma åt problemet med alkohol, narkotika och tobak (*yrkande 8*). Motionärerna anser att den upplysning och information som hittills bedrivits, även vad gäller tobak, inte har varit särskilt verksam. Det krävs nya och annorlunda grepp och motionärerna förordar hälsoarbete framför skräckbilder.

I *motion So12 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om vad som anförts om det preventiva arbetet mot tobak (*yrkande 8*). Motionärerna pekar på att Världshälsoorganisationen (WHO) ser tobaksbruket som ett av världens största hälsoproblem som drar med sig mycket stora kostnader. Det preventiva arbetet måste enligt motionärerna intensifieras och målsättningen måste vara att alla barn skall kunna få en rökfri uppväxt.

Bakgrund och tidigare behandling

Nationella folkhälsokommittén har i sitt slutbetänkande *Hälsa på lika villkor – nationella mål för folkhälsan* (SOU 2000:91) behandlat frågan om barnfamiljernas villkor och barnens antal och uppväxt (s. 58 f.).

Regeringen har i *proposition 1999/2000:149 Nationell handlingsplan för utveckling av hälso- och sjukvården* behandlat behovet av stöd åt barn och unga med psykisk ohälsa. Regeringen anför i sammanfattningen i här aktuell del av propositionen (s. 44) bl.a. följande:

Avtalet om utvecklingsinsatser bör resultera i att barn och ungdomar som visar tecken på psykiska problem erbjuds tidigt och adekvat stöd. Vårdbehoven hos ungdomar i åldersgruppen 16–25 år bör tillgodoses bättre genom samordnade insatser mellan barn- och ungdomspsykiatri och vuxenpsykiatri. Vårdinnehållet bör utvecklas för ungdomar med psykiska problem och problem med missbruk.

I *betänkande 1999/2000:SoU12* behandlade utskottet senast motionsyrkanden rörande barn med psykisk ohälsa. I betänkandet, till vilket hänvisas, ges en redovisning av olika insatser på området för bl.a. dessa barn (s. 17 f.). Utskottet avstyrkte, med hänvisning till det utredningsarbete som nyligen slutförts eller ännu pågick på området, ett antal motionsyrkanden rörande behovet av att tillsätta en kommission med uppgift att analysera situationen för särskilt utsatta barn. Utskottet anförde i sin bedömning bl.a. följande:

Barnpsykiatrikommittén har haft regeringens uppdrag att utreda vården och stödet till barn och ungdomar med psykiska problem. I sitt slutbetänkande anför kommittén att insatser för att förebygga psykisk ohälsa bör prioriteras. Kommittén redogör vidare för olika instansers arbete med barn och ungdom-

mar som har psykiska problem. I betänkandet analyseras samarbetet mellan olika verksamheter samt presenteras förslag till hur samarbetet kan förbättras. Regeringen har även kallat en särskild utredare (dir. 1999:42) med uppgift att beskriva och analysera de problem som finns i dag vid samverkan mellan landstingens hälso- och sjukvård och kommunernas vård och omsorg på områden där det finns behov och intresse av att samverka. Av direktiven framgår bl.a. att behovet av samverkan har uppmärksammats när det gäller insatser för barn och ungdomar med psykiska problem, där insatser från såväl socialtjänsten som den psykiatriska vården behövs. Uppdraget skall redovisas senast den 30 september 2000.

Det har inhämtats att tidpunkten för redovisning av ovanstående uppdrag har flyttats fram till den 30 november 2000.

Utskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat frågan om amning, senast i *betänkande 1999/2000:SoU12*, vartill hänvisas (s. 29). Motionsyrkandena som var likalydande med de nu aktuella avstyrktes. Riksdagen följde utskottet. I sin bedömning (s. 31 f.) anförde utskottet följande:

Utskottet delar uppfattningen i motionerna om amningens fördelar såväl ur social som ur medicinsk synvinkel. Utskottet vidhåller att det är mycket viktigt med information om amning eftersom det är en viktig friskvårdsinsats. Utskottet ser mycket positivt på åtgärder för att på alla sätt göra sjukhusen amningsvänliga och på andra sätt stimulera amning. Rutiner, utbildning, information och attityder till amning i samband med förlossning och vistelse på BB – men även i samband med mödrahälsovård – är dock sådana frågor som det ankommer på sjukvårdshuvudmännen att besluta om. Utskottet konstaterar att Socialstyrelsen nyligen givit ut en rapport på området samt att styrelsen samarbetar med Folkhälsoinstitutet i frågan.

Från *Socialstyrelsen* har inhämtats att en studie (State of the art-dokument) rörande vård av barn, ungdomar och vuxna med DAMP/ADHD är under utarbetande.

Från *Socialdepartementet* har inhämtats att departementet i kommande regeringsbrev har för avsikt att ge Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga på vilket sätt landstingens barn- och ungdomshabiliteringar är tillgängliga för barn i olika åldrar och med olika funktionshinder.

Med anledning av ett motionsyrkande från Folkpartiet gällande smärtbehandling, likalydande med det nu aktuella So12 yrkande 12 (fp), anförde utskottet i *betänkande 1999/2000:SoU12* följande:

Utskottet vill återigen understryka vikten av att sjukvården tar hänsyn till barnens behov av smärtbehandling och inte vållar dem onödig smärta eller psykiskt lidande. Utskottet anser alljämt att resultatet av det arbete som *Socialstyrelsen* bedriver inom området och som skall redovisas i december 2000 bör avvaktas varför motion – – – avstyrks.

Det har inhämtats att *Socialstyrelsen* avser att ge den nationella grupp som arbetar med plötslig spädbarnsdöd i uppdrag att, i samråd med olika berörda yrkesgrupper, se över det informationsmaterial som finns och vid behov aktualisera att det förnyas.

Regeringen har i *proposition 2000/01:20 Nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador* under rubriken Generella insatser för barn och ungdom bedömt att insatser som syftar till att förhindra att barn och unga använder alkohol bör stärkas och utvecklas. Vidare måste debutåldern för alkoholkonsumtion skjutas upp. Dessutom bör Folkhälsoinstitutet ges i uppdrag att i samverkan med Skolverket och i samråd med Svenska kommunförbundet analysera vilka insatser som kan vidtas för att stärka den alkoholskadeförebyggande verksamheten i skolan.

Utskottets bedömning

Som har framhållits i olika sammanhang är det arbete som utförs vid barnavårdscentralerna centralt för det goda hälsoläget bland barnen i Sverige. Barnavårdscentralerna når praktiskt taget alla barn och föräldrar. På ett tidigt stadium kan eventuella problem fångas upp och lösas. Det är därför enligt utskottets mening av största vikt att detta arbete ges förutsättningar att fortgå och även utvecklas genom ökad samverkan med andra organ i samhället.

Utskottet vill betona vikten av att barnkompetensen inom hälso- och sjukvården tillvaratas och förstärks. Socialstyrelsen har i uppdrag att kartlägga barnkompetensen inom hälso- och sjukvården i dag och att föreslå åtgärder för att förbättra den inför framtiden. Uppdraget skall redovisas inom kort. Ett omfattande arbete har vad beträffar hälsotillståndet hos barn och ungdomar bedrivits bl.a. inom ramen för Nationella folkhälsokommitténs uppdrag. Kommitténs slutbetänkande remissbehandlas för närvarande. Utskottet noterar vidare att regeringen har för avsikt att tillsätta en arbetsgrupp inom Socialdepartementet med uppgift att öka kunskaperna om vilka faktorer som påverkar barnafödandet. Utskottet anser sammanfattningsvis att riksdagen inte bör ta några initiativ med anledning av motionerna So11 (mp) yrkande 7, So332 (s), So477 (s) och So526 (s). Motionerna avstyrks.

Utskottet vidhåller sin uppfattning om amningens fördelar såväl ur social som ur medicinsk synvinkel. Utskottet poängterar återigen att det är mycket viktigt med information om amning eftersom det är en viktig friskvårdsinsats. Vidare vill utskottet peka på att Socialstyrelsen alltjämt samarbetar med Folkhälsoinstitutet på området i fråga. Motionerna So248 (m) och So458 (mp) yrkande 9 är i huvudsak tillgodosedda.

Den ökade förekomsten av bl.a. psykisk ohälsa hos barn och ungdomar är oroande och måste enligt utskottet föranleda kraftsamlingar både centralt och lokalt i de verksamheter som möter barn och ungdomar. Utskottet har nyligen i betänkande 2000/01:SoU5 ställt sig bakom förslaget om inriktning och åtgärder för att förbättra stödet till bl.a. barn och ungdomar med psykisk ohälsa. Detta innebär bl.a. en satsning på att barn och ungdomar som visar tecken på psykiska problem skall erbjudas tidigt och adekvat stöd samt att vårdbehoven hos ungdomar i åldersgruppen 16–25 år skall tillgodoses bättre genom samordnade insatser mellan barn- och ungdomspsykiatri och vuxenpsykiatri. Motionerna So12 (fp) yrkande 10, So14 (kd) yrkande 1 och

So257 (c) yrkande 5 får anses åtminstone delvis tillgodosedda med det anförda och avstyrks.

2000/01:SoU7

Det är enligt utskottets mening angeläget att kunskapsläget förbättras vad gäller neuropsykiatriska tillstånd som ADHD och DAMP. Socialstyrelsen arbetar för närvarande med en studie på området. Riksdagen bör därför inte ta något initiativ. Motion So405 (m) avstyrks.

Utskottet delar bedömningen i motionerna So12 (fp) yrkande 9 och So453 (m, v, kd, c, fp, mp) yrkande 1 att de riktlinjer som WHO har utarbetat om hur självmordsförebyggande arbete bör bedrivas snarast omsätts till svenska förhållanden. Vad utskottet nu anför med anledning av motionerna bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Som utskottet tidigare uttalat har den enskilde enligt lagen (1993:389) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) rätt till en individuell handlingsplan där samtliga behandlingsinsatser från såväl kommun och landsting som andra organ skall redovisas. Kommunen skall verka för att insatser från olika organ samordnas. Av artikel 23 i barnkonventionen framgår att konventionsstaterna erkänner att ett barn med fysiskt eller psykiskt handikapp bör åtnjuta ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar självförtroende och möjliggör barnets aktiva deltagande i samhället. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet inte att några tillkännagivanden med anledning av vad som anförts i motionerna So499 (s) och Sf274 (mp) yrkande 33 behövs. Motionerna avstyrks.

Utskottet välkomnar att regeringen i kommande regleringsbrev har för avsikt att ge Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga på vilket sätt landstingens barn- och ungdomshabiliteringar är tillgängliga för barn i olika åldrar med olika funktionshinder. Utskottet anser att motion So11 (mp) yrkande 9 härigenom är i huvudsak tillgodosedd.

Utskottet vidhåller sin inställning till barns behov av smärtbehandling och anser alltså att resultatet av det arbete som Socialstyrelsen bedriver och som skall redovisas i december 2000 bör avvaktas. Motion So12 (fp) yrkande 12 avstyrks.

Utskottet delar uppfattningen i motion So12 (fp) yrkande 16 att det är angeläget att gällande barnsäkerhetskrav i vår lagstiftning tillämpas på avsett vis. Något särskilt tillkännagivande härom behövs dock inte enligt utskottets mening. Motionen avstyrks.

Utskottet anser det utomordentligt viktigt att familjer som drabbas av plötslig spädbarnsdöd ges ett bemötande och en behandling som är värdigt och professionellt. Med hänsyn till att Socialstyrelsen har utarbetat en rapport (SoS-rapport 1996:15) beträffande hur hälso- och sjukvårdspersonal skall kunna handskas med drabbade familjer och enligt uppgift även avser att se över det informationsmaterial som finns på området anser utskottet emellertid inte att något initiativ från riksdagens sida är erforderligt. Motion So255 (fp) yrkande 1 avstyrks.

Utskottet anser det angeläget att åtgärder vidtas för att långsiktigt förebygga användningen av alkohol, tobak och andra droger, särskilt bland unga människor. En nationell ledningsgrupp med detta syfte finns sedan 1997 i Socialdepartementet under socialministerns ledning. Utskottet anser det positivt att regeringen sedan 1998 och under en treårsperiod beslutat att avsätta medel ur Allmänna arvsfonden till Folkhälsainstitutet för att fördelas till ideella organisationers projekt för att motverka rökning bland barn och ungdomar. Nationella folkhälsokommittén har vidare i sitt slutbetänkande som mål 12 respektive 13 beskrivit att tobaksbruket skall minska respektive att det skadliga bruket av alkohol skall minska. Frågan om insatser som syftar till att förhindra att barn och unga använder alkohol är vidare aktuella i propositionen Nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador, vilken för närvarande bereds i utskottet. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att motionerna So11 (mp) yrkande 8 och So12 (fp) yrkande 8 får anses i viss mån tillgodosedda. Motionsyrkandena avstyrks.

Utsatta barn

Skrivelsen

Regeringen pekar på att olika grupper av barn lever i en utsatt situation och därför har behov av samhällets stöd och skydd. Hur många barn det rör sig om är det av olika skäl svårt att uttala sig om. Det är dock angeläget att inte sätta olika barngruppers behov mot varandra utan man måste i varje situation uppmärksamma det enskilda barnets behov av stöd och skydd.

För att kunna bedöma kvaliteten och resultatet av socialtjänstens omfattande arbete med utsatta barn och ungdomar och deras familjer krävs, enligt skrivelsen, en mer ingående uppföljning och utvärdering av de sociala insatsernas värde för den enskilde och för samhället. Regeringen har därför givit Socialstyrelsen i uppgift att i samråd med berörda intressenter utforma ett förslag till program för nationellt stöd till kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten. Uppdraget omfattar socialtjänstens samtliga insatser för den enskilde. Uppdraget skall redovisas senast den 30 september 2000.

För att synliggöra problematiken kring barn med frihetsberövade föräldrar gav regeringen hösten 1997 Kriminalvårdsstyrelsen och Socialstyrelsen ett gemensamt uppdrag att se över förhållandena för dessa barn. Uppdraget resulterade i en rapport med förslag till åtgärder som syftar till att minska de negativa effekterna för barnet av föräldrarnas anstaltsvistelse.

En uppföljning som Socialstyrelsen gjort av ändringarna i socialtjänstlagen tyder på att den utvidgade anmälningsskyldigheten i 71 § i socialtjänstlagen inte fått några direkta konsekvenser. Antalet anmälningar tycktes inte ha ökat och nya kategorier av anmälare hade inte tillkommit.

Regeringen kommer under hösten att lämna en proposition till riksdagen om förbättrat skydd för brottsoffer. Brottsofferfonden, som bl.a. har till syfte att initiera och stödja forskning på brottsofferområdet, har därför även år 2000 fått till uppgift att särskilt prioritera projekt inriktade på brott mot barn.

Regeringen anför vidare i skrivelsen att det är viktigt att sätta in tidiga åtgärder för att på ett effektivt sätt förebygga att barn och ungdomar begår

brott. Det lokala brottsförebyggande arbetet har utvecklats i positiv riktning. I mer än hälften av landets kommuner finns nu enligt skrivelsen lokala brottsförebyggande råd eller liknande organisationer. Samverkan mellan myndigheter och medborgarintressen är enligt skrivelsen nödvändig för att nå framgång i det brottsförebyggande arbetet.

Motionerna

En motion handlar om sexuell exploatering av barn.

I *motion So455 av Inger Davidson m.fl. (kd)* begärs en dokumentation av den svenska situationen gällande sexuell exploatering av barn (*yrkande 1*). Motionärerna pekar på behovet av tillförlitlig dokumentation av den svenska situationen, inte minst när det gäller barnsexturism. Motionärerna begär vidare ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om förebyggande arbete mot sexuell exploatering av barn (*yrkande 2*). Vidare begär motionärerna att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts dels om program för vård och rehabilitering (*yrkande 3*), dels om fortsatt EU-stöd till projekt för samarbete med researrangörer mot sexturism (*yrkande 5*).

Två motioner avser sexuella övergrepp mot barn.

I *motion Ju517 av Ann-Katrine Dunker och Berit Adolfsson (m)* begärs ett tillkännagivande om vikten av att barn som blivit utsatta för pedofilövergrepp får adekvat vård (*yrkande 2*). Motionärerna anför att många barn som utsatts för sexuella övergrepp senare själva blir pedofiler. Det är därför av högsta vikt att barn som blivit utsatta för dessa brott ges adekvat vård för att förebygga att det händer igen.

I *motion So450 av Matz Hammarström m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om särskilt utsatta barn (*yrkande 5*). Motionärerna anför att studier har visat att risken för barn med handikapp att utsättas för sexuella övergrepp är tre gånger så stor som för andra barn och att det är en mindre andel av övergreppen som anmäls.

Två motioner handlar om barn till psykiskt sjuka föräldrar.

I *motion So321 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* begärs att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att se över de psykiskt funktionshindrades barn och deras situation (*yrkande 4*). Enligt motionärerna har barnens situation och relationen mellan barn och föräldrar inte belysts tillräckligt. Det saknas fortfarande tillfredsställande kunskaper om dessa barns situation i ett nationellt perspektiv.

I *motion So257 av Gunnel Wallin och Margareta Andersson (c)* begärs tillkännagivanden om att vuxenpsykiatrimottagningarna regelbundet bör ta reda på om en patient har barn under 18 år (*yrkande 1*) och om flera åtgärder för att ge barn till psykiskt sjuka vård och stöd (*yrkande 2*).

Två motioner handlar om barn till missbrukare.

I motion So257 av Gunnel Wallin och Margareta Andersson (c) begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om barn till missbrukande föräldrar (yrkande 3). Stödgrupper för barn till alkoholister finns i vissa kommuner, ibland som familjecentrum för att stötta barn och föräldrar tillsammans för att förebygga att barnen måste tas ifrån föräldern. Eftersom kvinnors missbruk av alkohol ökat finns det skäl att särskilt uppmärksamma barn till missbrukande föräldrar och att ge dem stöd.

I motion Sf274 av Mats Hammarström m.fl. (mp) begärs ett tillkännagivande om barn till sjuka föräldrar (yrkande 30). Motionärerna anför att livet i en familj med missbruk brukar beskrivas som kaotiskt och oförutsägbart och att båda föräldrarna, även den som inte missbrukar, har svårigheter att vara en bra förälder. Verksamheter för missbruksvård och vuxenpsykiatri har av tradition behandlat missbrukare utan att på allvar beröra föräldraskapet och barnets situation. Här vilar ett tungt ansvar på socialtjänsten att sörja för att dessa barn och ungdomar får det skydd och stöd de behöver.

Två motioner behandlar barn till kriminella.

I motion So324 av Sven-Erik Sjöstrand m.fl. (v) begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder för att förbättra situationen för anhöriga, i synnerhet barn, till dömda (yrkande 1).

I motion So257 av Gunnel Wallin och Margareta Andersson (c) begärs ett tillkännagivande om att barn till kriminella utsätts för mobbning (yrkande 4). Både skola och sociala myndigheter bör särskilt vara vaksamma på detta.

Två motionsyrkanden behandlar anmälningsplikten enligt 71 § socialtjänstlagen.

I motion So304 av Lennart Daléus m.fl. (c) yrkas att regeringen lägger fram förslag om förändringar av socialtjänstlagen för att förbättra efterlevnaden av anmälningsplikten (yrkande 3). Regeringen bör återkomma med förslag till åtgärder för att förbättra efterlevnaden av 71 § SoL, anför motionärerna.

I motion So324 av Sven-Erik Sjöstrand m.fl. (v) begärs ett tillkännagivande om att regeringen lägger fram förslag till ändring i socialtjänstlagen som innebär att även kriminalvården har samma skyldighet som polis och åklagare att anmäla barns behov av stöd och skydd till socialtjänsten. Denna skyldighet skall även framgå av Kriminalvårdsstyrelsens häktes- och anstaltsföreskrifter (yrkande 2).

En motion handlar om behovet av en kommission m.m.

I motion So14 av Chatrine Pålsson och Gunilla Tjernberg (kd) begärs ett tillkännagivande om insatser för särskilt utsatta barn (yrkande 2). Motionärerna anför att det finns en mängd rapporter som belyser hur barnens situation ser ut i dag. Av dessa framgår att det finns anledning till oro för barn i s.k. riskzon, dvs. barn som riskerar att få en ogynnsam utveckling. Motionärerna anför att tidiga insatser av förebyggande och stödjande karaktär kan

bidra till en mer gynnsam utveckling både för den enskilde och för samhället. Motionärerna begär vidare ett tillkännagivande om att låta Barnombudsmannen (BO) ta fram ett åtgärdsprogram för att möta barn med behov av särskilt stöd (*yrkande 3*). En kommission ledd av BO bör tillsättas med uppgift att analysera situationen för särskilt utsatta barn.

Tre motioner behandlar socialtjänstens arbets sätt och behovet av samverkan.

I *motion So450 av Matz Hammarström m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande om att barn som bevitnar familjevåld skall klassas som brottsoffer (*yrkande 1*). Motionärerna pekar på att mellan 100 000 och 190 000 barn i Sverige är vittnen till våld i sina familjer. Socialtjänsten och polisen bör upprätta en gemensam handlingsplan för att upptäcka och stödja dessa barn och se till att de får terapeutisk hjälp.

I *motion So543 av Matz Hammarström m.fl. (mp)* begärs tillkännagivande om socialtjänstens arbets sätt (*yrkande 4*). Socialtjänsten måste enligt motionärerna få resurser att stötta barnen och deras familjer, så att insatserna tillsammans får antalet ungdomsbrottslingar att minska. Inom socialtjänsten bör en avdelning för samordning och samarbete mellan socialtjänst, skola och polis etableras, anför det. Motionärerna begär också ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om barn i familjer där det förekommer kvinnomisshandel (*yrkande 7*). Motionärerna anför att vid kvinnomisshandel är risken stor att även barnen är utsatta för fysiskt och psykiskt våld. Om arbets sättet är att stödja hela familjen riskerar man ibland att bortse från att barnen har egna behov av hjälp och stöd. Motionärerna hemställer vidare om ett tillkännagivande om barnperspektivet (*yrkande 8*).

I *motion So478 Monica Green m.fl. (s)* begärs tillkännagivande om att en ökad forskning och metodutveckling för att förebygga, utreda och behandla våldsproblematik där barn och unga finns inblandade är nödvändig.

Barn i slutna samfund tas upp i en motion.

I *motion So12 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs tillkännagivanden om forskning om barns situation i slutna samfund (*yrkande 17*) och om förmedling av kunskap till de personalkategorier som möter barn som växer upp i slutna samfund (*yrkande 18*). Motionärerna pekar på att regeringen i skrivelsen underlåter att behandla barn som växer upp i slutna samfund.

Bakgrund och tidigare behandling

I *betänkande 1999/2000:SoU12* behandlades senast motionsyrkanden gällande kommersiellt och annat sexuellt utnyttjande av barn, vartill hänvisas (s. 39 f.). I sin bedömning anförde utskottet följande:

Enligt uppgift kommer den nationella handlingsplanen mot kommersiell sexuell exploatering att ses över inför den kommande uppföljningen, år 2001, av Världskongressen mot kommersiell sexuell exploatering av barn. Sverige utför ett viktigt samordnande arbete inom Östersjöstaternas råd för att initiera samverkan i frågor som rör utsatta barn i området. Vidare har Sverige inom EU tagit initiativ till fortsatt arbete vad beträffar åtgärder för

att bekämpa barnsexturism. Socialstyrelsen har vidare nyligen i en rapport angående sexuella övergrepp mot barn sammanfattat det aktuella kunskapsläget utifrån forskning och erfarenheter. Utskottet anser att de synpunkter som tas upp i motionerna – – – är mycket viktiga. Samhället måste med kraft och beslutsamhet på olika sätt och i olika sammanhang motverka att barn utsätts för sexuell exploatering i någon form. Frivilligorganisationernas insatser inom detta område är vidare utomordentligt viktiga. Mot bakgrund av det arbete som pågår på området och det faktum att en uppföljning av Världskongressen mot kommersiell sexuell exploatering av barn är planerad att genomföras nästa år anser utskottet emellertid inte att något tillkännagivande till regeringen med anledning av vad som anförts i motionerna är erforderligt. Motionerna avstyrks.

Frågan om huruvida sexuell exploatering av barn kommer att prioriteras under det svenska ordförandeskapet har berörts av statsrådet Ingela Thalén i svar på fråga för skriftligt svar (2000/01:11). I svaret har statsrådet bl.a. anført att frågor som rör människohandel, till vilka också frågor om sexuell exploatering av barn hör, enligt regeringens planering kommer att vara prioriterade under det svenska ordförandeskapet. Hon har även anført att en andra världskongress mot kommersiell sexuell exploatering av barn kommer att genomföras i Japan i december 2001. Förberedelsearbetet för denna har påbörjats.

Från Socialdepartementet har inhämtats att EU-kommissionen har beslutat om fortsatt stöd till projekt för samarbete med researrangörer mot sexturism.

Socialstyrelsen har i den i skrivelsen nämnda SoS-rapport 2000:1 *Sexuella övergrepp mot barn* i en av de expertrapporter som ligger till grund för rapporten (*Behandling – en översikt*) berört frågan om behandling av barn och unga som utsatts för övergrepp. Socialstyrelsen har i rapporten även uppmärksammat den förhöjda risk att utsättas för sexuella övergrepp som barn med funktionshinder löper.

I betänkande 1999/2000:SoU12 behandlade utskottet senast motionsyrkanden rörande barn med särskilda behov. I betänkandet, till vilket hänvisas, ges en redovisning av olika insatser på området (s. 17 f.). Utskottet anförde i sin bedömning bl.a. följande:

Utskottet vidhåller också att det är viktigt att barn till psykiskt sjuka respektive missbrukande föräldrar ges ett bättre stöd. Som utskottet tidigare anført förutsätter det att samarbetet mellan exempelvis socialtjänsten, mödra- och barnhälsovården, barnomsorgen, skolan, barnpsykiatri och polisen fungerar väl. Barnpsykiatrikommittén har i sitt slutbetänkande presenterat förslag för att förbättra situationen för bl.a. dessa barn. Socialstyrelsen har även nyligen givit rekommendationer för hur barn med psykiskt sjuka föräldrar skall ges ett bättre stöd. Utskottet vill i detta sammanhang även ånyo framhålla vikten av det arbete som frivilligorganisationer gör på det sociala området som komplement till samhällets insatser. Något initiativ från riksdagen med anledning av motionerna – – – behövs dock inte. Motionerna avstyrks.

Av budgetpropositionen för år 2001 (utg.omr. 9 s. 97) framgår att Socialstyrelsens arbete med att utveckla och förbättra kommunernas kunskaper och metoder i det sociala barnavårdsarbetet omfattar olika områden. En plan för

arbete med utsatta barn och ungdomar utvecklas. Denna skall omfatta insatser från hälso- och sjukvård, habilitering och socialtjänst. För socialtjänstens del ligger fokus för närvarande på barnperspektivet i familjerätt samt på insatser för att förbättra kvaliteten på utredningar, bedömningar och uppföljningar inom socialtjänsten. Vidare framgår (s. 99) att regeringen i en särskild proposition avser att återkomma med förslag som rör bl.a. socialtjänstlagens struktur, tillsynen över socialtjänsten, den enskildes rättssäkerhet samt stödet till anhöriga. I propositionen kommer även resultatet av Socialstyrelsens uppdrag avseende kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten att behandlas. För att stödja utvecklingen föreslås att 10 miljoner kronor avsätts under 2001. Från och med 2002 kommer regeringen att föreslå en ytterligare förstärkning med 10 miljoner kronor.

Regeringen har i proposition 2000/01:20 Nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador uppmärksammat behovet av särskilda insatser för riskgrupper och individer med riskbeteenden. Regeringen anför som skäl för sin bedömning (s. 46) bl.a. följande:

För att kunna upptäcka och stödja barn och unga så tidigt som möjligt behövs en ökad generell kompetens om barn och barns behov inom barnhälsovård, förskola, skola, skolbarnsomsorg, socialtjänst, psykiatri och fritidsverksamhet. Också i arbetet med vuxna missbrukare inom hälso- och sjukvård, socialtjänst etc. behövs bättre kunskaper om hur missbruket hos den vuxne påverkar barnen. Barn som lever i familjer med missbruksproblem löper enligt forskarrapporter fyra fem gånger större risk än andra barn att hamna i eget missbruk. Ur ett folkhälsoperspektiv tillhör dessa barn en riskgrupp för fysisk och psykisk ohälsa, utanförskap och eget missbruk.

I budgetpropositionen för år 2001 (utg. omr. 9 s. 31 f.) anför regeringen följande vad beträffar personer som hamnat i psykiska kristillstånd på grund av utträde ur nyandliga rörelser:

Efter en sammantagen bedömning av betänkandet samt remissutfallet finner regeringen att ett behov av kunskap om nyandliga rörelser finns hos myndigheter och institutioner men att arbete med forskning och kompetenshöjning inom det aktuella området kan ske inom ramen för existerande verksamheter. Behov av att inrätta ett särskilt kunskapscentrum föreligger därför inte. — — De delar som avser översyn rörande regleringen av fristående skolor har överlämnats till Utbildningsdepartementet för fortsatta överväganden. Utbildningsdepartementet avser att behandla de aktuella förslagen i en departementspromemoria rörande friskolor.

Utskottets bedömning

Utskottet vidhåller att samhället med kraft och beslutsamhet på olika sätt och i olika sammanhang måste motverka att barn utsätts för sexuell exploatering i någon form. Regeringen har tagit fram en handlingsplan för att förebygga kommersiell sexuell exploatering av barn. En andra världskongress kommer att hållas i Japan i december 2001. Utskottet anser att något tillkännagivande med anledning av vad som anförts i motion So455 (kd) yrkandena 1–3 och 5 inte behövs. Motionsyrkandena avstyrks.

Vad beträffar övriga sexuella övergrepp vill utskottet peka på att 1998 års sexualbrottskommitté har i uppdrag att göra en översyn av bestämmelserna om sexualbrott mot barn. Översynen skall utgå från barnkonventionens krav och uppdraget skall redovisas senast den 1 februari 2001. Vidare välkomnar utskottet regeringens avsikt att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett nationellt utvecklingsprogram för hela området misshandel och sexuella övergrepp mot barn. Ett omfattande arbete pågår således på området. Utskottet anser därför inte att något tillkännagivande med anledning av vad som anförts i motionerna So450 (mp) yrkande 5 samt Ju517 (m) yrkande 2 behövs. Riksdagen bör avvakta kommande förslag på området. Motionsyrkandena avstyrks.

Utskottet vidhåller också att det är viktigt att utsatta barn, t.ex. barn till psykiskt sjuka respektive missbrukande föräldrar, tidigt uppmärksammas och erhåller stöd. Att ett program för nationellt stöd till kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten är under utarbetande ser utskottet som mycket positivt. Kunskap och kompetens hos de personalgrupper som kommer i kontakt med utsatta barn är väsentligt och betydelsefullt. Utskottet vill ånyo betona vikten av att samarbetet mellan exempelvis socialtjänsten, mödra- och barnhälsovården, barnomsorgen, skolan, barnpsykiatrien och polisen fungerar väl. Något tillkännagivande med anledning av motionerna So257 (c) yrkandena 1–3, So321 (v) yrkande 4 och Sf274 (mp) yrkande 30 behövs dock inte. Motionerna avstyrks.

Utskottet ser positivt på det arbete som bedrivs och har bedrivits för att förbättra förhållandena för barn med föräldrar i fängelse eller häkte. I Kriminalvårdsstyrelsens och Socialstyrelsens gemensamma rapport Barn med frihetsberövade föräldrar beskrivs vad som kan göras för att förbättra situationen för dessa barn. Utskottet noterar att tre miljoner kronor i kriminalvårdens budget för år 2000 öronmärktes för insatser i enlighet med intentionerna i rapporten. Mot bakgrund av det ovan anförda är något initiativ från riksdagens sida inte erforderligt. Motionerna So257 (c) yrkande 4 och So324 (v) yrkande 1 avstyrks.

Den av regeringen tillsatta parlamentariska kommittén med uppgift att utreda barnmisshandel och därmed sammanhängande frågor (dir. 1998:105) har påbörjat ett arbete kring anmälningsskyldigheten enligt socialtjänstlagen. Motionerna So304 (c) yrkande 3 och So324 (v) yrkande 2 är därför i huvudsak tillgodosedda.

Utskottet vidhåller att det med tanke på det utredningsarbete som nyligen genomförts eller som alltjämt bedrivs inte i dagsläget kan anses befogat att föreslå riksdagen att tillsätta en kommission med uppgift att analysera situationen för särskilt utsatta barn. Av samma skäl saknas det anledning till ett tillkännagivande om särskilda insatser för särskilt utsatta barn. Motion So14 (kd) yrkandena 2 och 3 avstyrks.

Utskottet delar uppfattningen i motion So450 (mp) yrkande 1 att socialtjänsten och polisen bör upprätta gemensamma handlingsplaner för att upptäcka och stödja barn som bevittnar familjevåld. Något särskilt tillkännagivande

om att barnen skall klassas som brottsoffer är dock inte nödvändigt. Motionsyrkandet avstyrks.

Utskottet ser mycket positivt på att det i drygt hälften av landets kommuner nu finns lokala brottsförebyggande råd eller liknande organisationer. Utskottet delar vidare bedömningen att det är viktigt att sätta in tidiga åtgärder för att förebygga att barn begår brott. En fungerande samverkan mellan de personalgrupper som kommer i kontakt med dessa barn är viktig i sammanhanget. Även vad beträffar barn i familjer där det förekommer våld är en väl fungerande samverkan mellan olika myndigheter av största värde. Ett omfattande arbete för att förhindra övergrepp mot barn, förbättra samverkan mellan myndigheter m.m. pågår. Utskottet anser därför att något särskilt tillkännagivande inte är nödvändigt med anledning av vad som anförts i motion So543 (mp) yrkandena 4, 7 och 8. Utskottet delar bedömningen i motion So478 (s) att en ökad forskning och metodutveckling för att förebygga, utreda och behandla våldsproblematik där unga och gamla är inblandade är nödvändig. Något tillkännagivande från riksdagen med anledning av den sistnämnda motionen behövs dock inte. Motionerna avstyrks.

Utskottet gör när det gäller behov av kunskap om slutna samfund ingen annan bedömning än vad regeringen gjort i budgetpropositionen för år 2001. Motion So12 (fp) yrkandena 17 och 18 avstyrks

Asylsökande barn m.m.

Skrivelsen

Regeringen anför att ett målmedvetet arbete har bedrivits för att utveckla ett barnperspektiv i asyl- och mottagandeprocesserna. Detta arbete följs nu upp med konkreta åtgärder i syfte att förbättra barnens situation.

Med barnkonventionens artikel 3 som förebild infördes år 1997 en portalbestämmelse i utlänningslagens inledande kapitel som lyder: "I fall som rör ett barn skall särskilt beaktas vad hänsynen till barnets hälsa och utveckling samt bästa i övrigt kräver" (1 kap. 1 §). De utvärderingar av lagändringarna som har gjorts visar att portalbestämmelsen i utlänningslagen har fått genomslag.

Asylsökande barn är inte folkbokförda i Sverige vilket innebär att de inte betraktas som bosatta i landet. Detta medför att de inte har någon generell rätt till förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, förskoleklass, grundskola respektive gymnasieskola i samma utsträckning som svenska barn. Enligt skrivelsen anordnas emellertid för barn i förskoleåldern som bor på någon av Migrationsverkets anläggningar s.k. familjebaserad verksamhet. Vidare anføres att barn i grundskoleåldern som vistas i Sverige i avvaktan på beslut i ett ärende om uppehållstillstånd eller under liknande omständigheter har rätt till grundskoleundervisning. Många av de ungdomar som kan och vill erbjuds vidare undervisning i den ordinarie gymnasieskolan.

Regeringen anger vidare att de asylsökande barnen har rätt till samma hälso- och sjukvård samt tandvård som i Sverige bosatta barn med stöd av ett avtal mellan staten och Landstingsförbundet.

Barns och ungdomars förmåga att tillgodogöra sig verksamheten inom förskola och skola har enligt regeringen nära samband med deras fysiska och psykiska hälsa. Det är därför nödvändigt att de, inom ordinarie förskoleverksamhet och skola, får möjlighet att bearbeta sina upplevelser genom att arbeta med t.ex. bild, form och drama. Det är därför, anför det, viktigt att tillhandahålla professionell hjälp till dem som behöver bearbeta svåra upplevelser.

Motionerna

I *motion So12 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om invandrabarnens situation (*yrkande 11*). Motionärerna anför att det är en skyldighet och ett stort ansvar för vårt land att ge barn med flyktingbakgrund ett värdigt och humant mottagande. Därför bör program utvecklas för generella och specifika hälsobefrämjande åtgärder där primärvård, psykiatri och kommun samverkar i mottagandet av nyanlända barn.

I *motion Sf274 av Matz Hammarström m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om en utredning med syfte att studera hälsotillståndet hos barn och ungdomar med invandrabakgrund (*yrkande 24*). Motionärerna pekar på att barn med invandrabakgrund har ett större behov av kroppssjukvård än genomsnittet.

I *motion So11 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om asylsökande barn (*yrkande 11*). Motionärerna pekar på att såväl BO som Rädda Barnen har påpekat att asylsökande barn diskrimineras beträffande skolgång, rätt till förskola och rätten att bli hörda. Ett tungt vuxenansvar vilar också många gånger på barnen genom att de kan vara tvungna att agera som tolk till sina föräldrar.

Utbildningsutskottets bedömning

U t s k o t t e t noterar att regeringen anmält att den avser att lämna en proposition om asylsökande barn i januari 2001. Utskottet anser att regeringens beredningsarbete bör avvaktas och föreslår att socialutskottet avstyrker yrkandet.

(Yttrandet gäller endast So11 yrkande 11.)

Bakgrund och tidigare behandling

I *betänkande 1999/2000:SoU12* (s. 33 f.) behandlades ett likalydande motionsyrkande från Miljöpartiet som det nu aktuella (Sf274, yrk. 24) rörande hälsotillståndet hos barn och ungdomar med invandrabakgrund. Motionsyrkandet avstyrktes med hänvisning till att Nationella folkhälsokommittén behandlat frågan om hur hälsotillståndet hos invandrare skall kunna förbättras. Riksdagen följde utskottet.

Nationella folkhälsokommittén anförde i sitt delbetänkande *Hälsa på lika villkor – andra steget mot nationella folkhälsomål (SOU 1999:137 s. 550)*

bl.a. att den folkhälsovetenskapliga forskningen om olika etniska grupper är mycket eftersatt och att det behövs såväl kvantitativ som kvalitativ forskning om hälsoeffekter av olika etniska gruppers livsvillkor. Folkhälsoforskning om invandrare måste, enligt betänkandet, även mer noggrant än hittills följa utvecklingen av etniska gruppers hälsa och sociala levnadsförhållanden och jämföra dem med svenskfödda som lever under samma förhållanden.

Nationella folkhälsokommittén har i sitt slutbetänkande *Hälsa på lika villkor – nationella mål för folkhälsan (SOU 2000:91)* ånyo behandlat hälsotillståndet hos bl.a. invandrare, dvs. sambandet mellan etniskt ursprung och hälsa hos den befolkning som är bosatt i Sverige. Betänkandet remissbehandlas för närvarande.

Socialutskottets bedömning

När det gäller motion So11 (mp) yrkande 11 delar socialutskottet den bedömning som utbildningsutskottet gjort. Motionsyrkandet avstyrks.

Vidare delar socialutskottet uppfattningen i motion So12 (fp) yrkande 11 att det är viktigt att barn med flyktingbakgrund ges ett värdigt och humant mottagande. Utskottet noterar med tillfredsställelse att ett målmedvetet arbete har bedrivits för att utveckla ett barnperspektiv i asyl- och mottagandeprocesserna. Att detta arbete nu följs upp med konkreta åtgärder i syfte att förbättra barnens situation är också värdefullt. De asylsökande barnen har vidare sedan mars 2000 rätt till samma hälso- och sjukvård samt tandvård som de i Sverige bosatta barnen. Motionsyrkandet får anses åtminstone delvis tillgodosett.

Utskottet vidhåller att det är otillfredsställande att hälsotillståndet hos barn och ungdomar med invandrarbakgrund synes vara sämre än för den övriga befolkningen. Nationella folkhälsokommittén har behandlat frågan i sitt slutbetänkande vilket för närvarande bereds i Regeringskansliet. Utskottet anser inte att beredningsarbetet bör föregripas varför motion Sf274 (mp) yrkande 24 avstyrks.

Barn och familj

Skrivelsen

Regeringen anför att den i december 1999 gav Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra studier och sammanställa kunskap om hur små barn påverkas av växelvis boende samt att utreda hur berörda parter bäst kan få information och stöd så att barnets bästa kan tillgodoses. Uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2001.

Regeringen anför att den inte, i enlighet med Föräldrautbildningsutredningens intentioner, tror sig kunna träffa avtal mellan staten och de två kommunförbunden om den fortsatta inriktningen på den föräldrastödjande verksamheten. Vad beträffar Landstingsförbundet fortsätter dock diskussioner i syfte att öka kunskaperna om föräldrautbildning och föräldrastödjande verksamhet.

I skrivelsen anför regeringen att den bedömer det som viktigt att föräldrar erbjuds stöd i sitt barnuppfostrande arbete. Det gäller både föräldrautbildning i grupp och mer individuellt inriktat föräldrastöd.

Familjens nätverk är fortfarande viktigt, anför det i skrivelsen. Den föräldrautbildning och föräldraverksamhet som finns i dag behöver dock förstärkas och byggas ut.

Regeringen pekar på att den verksamhet som bedrivs på mödra- och barnavårdscentralerna är basen i arbetet med att föra över kunskaper till föräldrar och utveckla kontakt mellan föräldrar.

Vidare anför regeringen att den planerar att avsätta särskilda resurser för att utveckla arbetet med föräldrautbildning och annat föräldrastöd. Medlen skall bl.a. användas för att samla in och sprida de goda exempel som finns samt till att stimulera nya projekt. Föräldrastöd måste enligt regeringen ges lokalt. Statens roll i utvecklingsarbetet är att stödja de välfungerande modeller och metoder som kommer fram i det lokala arbetet. Folkhälsoinstitutet bör därför få i uppdrag att fånga upp, beskriva och föra vidare goda exempel. Regeringen anför vidare att det enligt utredningen om föräldrautbildning finns vissa grupper av föräldrar som är i behov av riktat stöd för att kunna vara tillräckligt goda föräldrar till sina barn. Det finns i Sverige ett generellt stöd till alla barnfamiljer som är tillräckligt för det stora flertalet. För de föräldrar för vilka det generella stödet inte är tillräckligt finns det redan i dag lagstadgade verksamheter vars syfte är att stärka föräldrar i deras uppgift. Det finns enligt skrivelsen dock utrymme för mer samverkan, metod- och kompetensutveckling och för ett förstärkt barnperspektiv i dessa verksamheter.

Motionerna

I *motion So305 av Berit Adolfsson och Amanda Agestav (m, kd)* begärs att regeringen lägger fram förslag till tilläggsdirektiv för att utreda alternativ till barns växelvisa boende, efter det att föräldrarna beslutat att separera från varandra.

I *motion So543 av Matz Hammarström m.fl. (mp)* hemställs om ett tillkännagivande om föräldrautbildning (*yrkande 6*). Motionärerna pekar på att det i Norge finns ett nationellt program, Föräldravägledning, och sedan år 1995 finns ett brett upplagt vägledningsmaterial för föräldrar med barn i förskoleåldern. I varje kommun finns ett team som har fått särskild utbildning och som fungerar som hjälp i arbetet med att förmedla kunskap om barn. Motionärerna anför att de gärna ser att ett nationellt program liknande det i Norge tas fram även i Sverige.

I *motion So454 av Christina Axelsson och Yilmaz Kerimo (s)* begärs ett tillkännagivande om behov av utbildning om barns utveckling för dem som handlägger barns vård och umgänge med föräldrar lika väl som behovet av utbildning för blivande föräldrar (*yrkande 1*).

I *motion So457 av Ragnwi Marcelind och Maria Larsson (kd)* yrkas att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om

kommunala projekt och utvecklingsinsatser för att stödja ensamstående föräldrar med anledning av kommunernas skyldigheter att efterleva barnkonventionen (*yrkande 2*).

I *motion A811 av Maria Larsson m.fl. (kd)* begärs ett tillkännagivande om familjepolitiken (*yrkande 1*). Motionärerna anför att det för att jämställdhet skall uppnås är viktigt, att både mans- och kvinnorollerna förändras och möter varandra i gemensamt arbete för hem, familj och samhälle. Lagstiftning och sociala och ekonomiska stödformer bör utformas med utgångspunkt i att stabila familjerelationer är bra och eftersträvansvärda.

I *motion L422 av Tuve Skånberg (kd)* begärs ett tillkännagivande om åtgärder för att förebygga separationer (*yrkande 2*). Motionären anför att om krisen i familjen väl är ett faktum måste det finnas lättillgänglig familjerådgivning.

I *motion Sf273 av Alf Svensson m.fl. (kd)* begärs tillkännagivanden om familjerådgivning (*yrkande 2*) samt familjerådgivning och föräldrautbildning (*yrkande 7*). Motionärerna anför att ett bra sätt att främja familjestabilitet är att erbjuda kompetent familjerådgivning.

I *motion Sf228 av Tuve Skånberg (kd)* hemställs om ett tillkännagivande om föräldrautbildning (*yrkande 2*). Motionären anför att skilsmässor måste förebyggas och äktenskapet prioriteras genom lagstiftning.

Bakgrund och tidigare behandling

Utskottet behandlade senast motionsyrkanden rörande föräldrautbildning och familjerådgivning i *betänkande 1999/2000:SoU12*. I betänkandet gavs en bakgrund, vartill hänvisas (s. 37).

I *betänkande 1998/99:SoU6* tillkännagav ett enhälligt socialutskott i anledning av en motion (1998/99:So435 [kd, s m, c, fp, mp]) att studier genast borde genomföras beträffande hur små barn påverkas vid växelvis boende hos föräldrar efter en skilsmässa eller en separation. Utskottet ansåg också att det borde utredas hur föräldrar bäst kan stödjas och informeras så att barnets behov får styra hur boendet och umgänget utformas.

I *budgetpropositionen för år 2001 (utg.omr. 9 s. 102)* föreslås en förstärkning med 2,5 miljoner kronor under anslag 18:1 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m. Regeringen avser bl.a. att avsätta medel för att initiera försöks- och utvecklingsverksamhet kring föräldrautbildning, bl.a. med fokus på tonårsbarn, invandrarbarn och funktionshindrade barn.

Utskottets bedömning

Mot bakgrund av ett initiativ från socialutskottet har Socialstyrelsen fått regeringens uppdrag att utreda frågan om hur små barn påverkas av växelvis boende. Uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2001. Riksdagen bör avvakta redovisningen av uppdraget. Motion So305 (m, kd) avstyrks.

Föräldrautbildningsutredningen har i sitt betänkande *Stöd i föräldraskapet (SOU 1997:161)* pekat på behovet av att föräldrastödet stärks inom kommuner och landsting, att frivilligorganisationerna får stöd i sitt arbete med att informera föräldrar och att gränser mellan olika huvudmän blir klarare. Utskottet delar regeringens uppfattning att det är mycket angeläget att det inom mödra- och barnhälsovården finns utrymme för ett förebyggande barnarbete, kunskapsöverföring och nätverksbygge för alla föräldrar och för ett riktat stöd till de föräldrar som behöver extra mycket tid, omtanke och råd. Det är dessutom viktigt att lokala behov och önskemål ligger till grund för de former för föräldrastöd och föräldrautbildning som växer fram. Utskottet ser i sammanhanget positivt på att regeringen avser att ge Folkhälsoinstitutet i uppdrag att fånga upp, beskriva och föra vidare goda exempel. Mot bakgrund av det ovan anförda och då regeringen beslutat avsätta medel för utvecklingsarbete inom området anser utskottet att motionerna So543 (mp) yrkande 6, So454 (s) yrkande 1, So457 (kd) yrkande 2, A811 (kd) yrkande 1 (delvis), Sf228 (kd) yrkande 2 och Sf273 (kd) yrkande 7 får anses i någon mån tillgodosedda med det anförda. Motionsyrkandena avstyrks.

Utskottet har inte ändrat inställning vad beträffar familjerådgivning. Utskottet anser följaktligen alljämt att det är önskvärt att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden samt att kommunerna erbjuder familjerådgivning till dem som så önskar. Något särskilt tillkännagivande härom är dock inte nödvändigt varför motionerna A811 (kd) yrkande 1 (delvis), L422 (kd) yrkande 2 och Sf273 (kd) yrkande 2 avstyrks.

Adoptioner m.m.

Motionerna

I *motion So443 av Yvonne Oscarsson (v)* begärs att regeringen utreder möjligheten att organisera ett stöd till familjer som adopterar barn enligt vad i motionen anförts om dessa familjers behov av att bearbeta de relationsproblem som kan uppstå efter adoptioner. Motionären anför att det skulle bespara barn och föräldrar mycket lidande om samhället kunde erbjuda kontinuerligt stöd till adoptivfamiljer.

I *motion So434 av Mikael Oscarsson och Åke Carnerö (kd)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om att tillsätta en utredning med uppgift att utreda hur införande av kunskap om internationella adoptioner på högskolenivå kan ske på bästa sätt.

I *motion L406 av Sten Tolgfors (m)* begärs att regeringen ges i uppdrag att utreda situationen för internationella adoptivbarn som adopterats av ensamstående respektive par (*yrkande 4*). Motionären anför att det av tillgänglig forskning och statistik framgår att barn adopterade av ensamstående i än högre grad än barn som är adopterade av par är överrepresenterade i barnpsykiatrisk vård. Detta antyder att här kan finnas problem som ännu inte är tillräckligt kända och som måste utredas. Motionären begär vidare ett tillkännagivande om behovet av forskning om adoptivbarns utveckling och hur det gått för de adoptivbarn som hittills kommit till Sverige (*yrkande 5*).

I motion Sf241 av Rigmor Stenmark (c) begärs ett tillkännagivande om organisationen för och av internationella adoptioner (*yrkande 2*) och om information (*yrkande 6*). Det är nödvändigt att blivande adoptivföräldrar får en sakkunnig och korrekt information och hjälp med formella utlandskontakter på ett riktigt sätt. Enligt motionären finns det när adoptionerna minskar i antal i Sverige anledning att se över hur många organisationer som skall finnas och vilka krav som dessa måste uppfylla för att kunna hantera adoptioner på ett sakkunnigt sätt. Motionären begär vidare ett tillkännagivande om att mer forskning behövs om adoptivbarnens utveckling och levnadsvillkor (*yrkande 7*).

Gällande rätt m.m.

Av 12 § socialtjänstlagen framgår att socialnämnden skall verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden. Socialnämnden skall i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller *adoption* har avgjorts.

Det har inhämtats att Socialstyrelsen vid kontakter med länsstyrelserna har aktualiserat frågan om hur man skall få kommunerna att leva upp till sitt uppföljningsansvar enligt 12 § SoL gentemot de adopterade barnen och deras familjer.

Från Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA) har inhämtats att NIA i augusti 2000 tillskrevit utbildningsministern med en begäran som betonar vikten av att kunskap om internationella adoptioner initieras på högskolenivå. Synpunkter härom har i brev även framförts direkt till olika högskolor.

I *budgetpropositionen för år 2001 (utg.omr. 9 s. 69 f.)* anføres följande beträffande NIA:

NIA är central myndighet med ansvar för tillsyn, kontroll och information i frågor rörande internationella adoptioner. NIA har som uppgift att underlätta adoption i Sverige av utländska barn. NIA skall därvid sträva efter att adoptionen sker till barnets bästa och i enlighet med gällande lagstiftning i barnets ursprungsland och i Sverige. Nämnden ansvarar för frågor enligt förordningen (1976:834) om prövning av utländskt beslut om adoption, samt frågor om auktorisation av organisationer enligt lagen (1997:119) om internationell adoptionsförmedling. NIA beslutar också om fördelning av statsbidrag till sådana organisationer. När det är fråga om adoption av ett utländskt barn utan medverkan av auktoriserad sammanslutning skall NIA enligt lagen om internationell adoptionsförmedling pröva om förfarandet är godtagbart. Sverige har ratificerat 1993 års Haagkonvention om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner. NIA är centralmyndighet enligt konventionen. — — — Regeringens bedömning är att myndigheten fungerar väl och att de anslagna resurserna utnyttjas på ett tillfredsställande sätt. Adoptionsverksamheten håller en hög etisk nivå i Sverige. NIA har väsentligt bidragit till detta genom sin aktiva tillsyns- och informationsverksamhet. Enskilda händelser visar dock att man inte kan ta den höga etiska nivån för given. Fortsatta ansträngningar från NIA:s sida är därför nödvändiga.

Statens institutionsstyrelse (SiS) har i *SiS följer upp och utvecklar 4/99 Behandling av adopterade barn på särskilt ungdomshem* konstaterat att adopterade barn är överrepresenterade vid de särskilda ungdomshemmen i landet. I rapportens sammanfattning anføres bl.a. att det är viktigt att uppmärksamma denna grupp av barn och deras familjer och skapa en beredskap för att tillmötesgå deras speciella behov, vilket i sin tur kräver specifika insatser och kunskaper hos behandlingspersonalen.

Utskottets bedömning

Utskottet anser det angeläget att familjer som adopterat barn ges ett bra stöd såväl i omedelbar anslutning till adoptionen som under tiden därefter. Det är därför av stor vikt att kommunerna lever upp till sin skyldighet härtill enligt 12 § socialtjänstlagen. Något tillkännagivande till regeringen behövs inte. Motion So443 (v) avstyrks.

Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA) har tagit initiativ till att utbildning på högskolenivå om internationella adoptioner skall tillskapas. Mot bakgrund härav anser utskottet att motion So434 (kd) får anses i huvudsak tillgodosedd.

Utskottet anser det mycket angeläget att handhavandet av alla spörsmål kring internationella adoptioner sker i sådana former som gagnar såväl det adopterade barnet som den adopterande familjen. De adopterade barnens levnadsförhållanden har på olika sätt belysts i befintlig forskning. På grund härav och då enligt utskottets mening det arbete som NIA bedriver fungerar bra saknas det i dagsläget grund för något tillkännagivande med anledning av vad som anförts i motionerna L406 (m) yrkandena 4 och 5 samt Sf241 (c) yrkandena 2, 6 och 7. Motionerna avstyrks.

Omhändertagande av barn

Skrivelsen

Enligt skrivelsen tillkallade regeringen i juni 1999 en särskild utredare för att genomföra en översyn av LVU i syfte att stärka barnperspektivet och barnets rättigheter i lagen. Utredaren skulle också pröva om det finns behov av lagändringar eller andra åtgärder för att tillgodose barnets behov av uppföljningskontakt, bedöma behovet av lagändringar och utvecklingsarbete inom socialtjänsten för att minska osäkerheten i tillvaron för de barn som vistas länge i familjehem samt analysera hur föräldrabalkens bestämmelser om vårdnadshavarens rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets person förhåller sig till barnets rätt att komma till tals.

Motionerna

I *motion So300 av Chris Heister m.fl. (m)* yrkas att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om förändringar i lagen om vård av unga (LVU) (*yrkande 3*). Motionärerna anför att de unga som är i

faroazonen för alkoholmissbruk måste mötas och stöttas tydligare. Lagen om vård av unga måste förändras så att delar av den gamla barnavårdslagen återinförs. Det handlar främst om lagens 26 § vilken innebar att de sociala myndigheterna i samarbete med familjen hade en reell möjlighet att på ett tidigt stadium hjälpa och stötta familjer, i vilka barnen riskerade att råka illa ut fysiskt eller psykiskt.

I *motion So475 av Anita Johansson m.fl. (s)* begärs att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om inspektions- och tillsynsverksamhet av institutionsboenden för minderåriga. Motionärerna anför att kommunerna har ett lagstadgat ansvar för omhändertagna barns välbefinnande och utvecklingsmöjligheter. Den inspektionsverksamhet som länsstyrelsen ansvarar för skall självklart vara upplagd så att den successiva kunskapsuppbyggnaden säkras. För att uppnå en hållbarhet i en sådan kontroll måste, enligt motionärerna, kontrollbesöken göras regelbundet flera gånger per år. Besöken skall vara oplanerade och samtal skall föras med varje barn utan barnhemspersonalens medverkan.

I *motion So528 av Gunilla Wahlén m.fl. (v)* yrkas att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att en utredning bör tillsättas med uppdraget att ta fram förslag som syftar till att ge barn som växer upp i familjehem tillgång till en stödperson (*yrkande 1*). Motionärerna anser att barn som placeras i familjehem, eller blir omhändertaget av annan anledning, skall få tillgång till en egen stödperson som hon eller han kan ha kontinuerlig kontakt med. Denna person skall följa barnet oavsett om det tvingas bryta sina egna nätverk på grund av att det byter familj, skola eller dagis. Motionärerna begär vidare att regeringen lägger fram förslag till ändring i socialtjänstlagen med syftet att jämställa fosterbarn med övriga barn vad gäller rätt till försörjning i enlighet med föräldrabalkens 7 kap. 1 § (*yrkande 2*). Motionärerna pekar på att föräldrars underhållsskyldighet enligt föräldrabalken upphör då barnet fyllt 18 år. Om barnet går i skolan vid denna tidpunkt eller återupptar skolgången innan det fyllt 19 år är föräldrarna dock underhållsskyldiga så länge skolgången pågår, dock längst till dess barnet fyller 21 år. Då samhället påtagit sig föräldraansvaret och skyldigheten för de familjehemsplacerade barnen bör dessa enligt motionärerna ha samma rättigheter som sina jämn-åriga kamrater.

I *motion So458 av Thomas Julin m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande om familjerådslag eller annan liknande arbetsmodell (*yrkande 1*). Vidare begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om åtgärder för hela familjen (*yrkande 3*). Motionärerna begär även ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om en plan för vård och återförening (*yrkande 4*). Dessutom begär motionärerna ett tillkännagivande om syskonplacering (*yrkande 7*). I motionen hemställs vidare om tillkännagivanden om kontakten med anhöriga och närstående (*yrkande 8*), om utbildning av familjehem (*yrkande 10*) och om kontrollbesök (*yrkande 11*). Motionärerna hemställer även om ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om mjuk utslussning (*yrkande 12*). Slutligen begär motionärerna ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om en kommission angående omhändertagande av barn (*yrkande 16*).

Den av regeringen tillkallade särskilda utredaren med uppdrag att genomföra en översyn av LVU i syfte att stärka barnperspektivet och barnets rättigheter i lagen har lämnat sitt betänkande *Omhändertagen – Samhällets ansvar för utsatta barn och unga* (SOU 2000:77) i augusti 2000. I betänkandet berörs bl.a. hur de omhändertagna barnen skall ges ett bättre stöd efter att de fyllt 18 år. Den särskilda utredaren anför bl.a. att samhället, när det gäller dessa barn, skall ha minst samma ansvar som föräldrar har enligt bestämmelserna i 7 kap. 1 § föräldrabalken. Betänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling.

I *betänkande 1999/2000:SoU12* behandlade utskottet senast motionsyrkanden rörande omhändertagande av barn, bl.a. flera liknade de nu aktuella, t.ex. en motion från Miljöpartiet med i stora delar samma innehåll som motion So458 yrkandena 1, 4, 7, 8 och 10–12. Samtliga motionsyrkanden avstyrktes. Riksdagen följde utskottet. I betänkandet gavs, med hänvisning till ett tidigare utskottsbetänkande, en bakgrundsbeskrivning över ett antal frågeställningar gällande omhändertagande av barn (s. 24).

Enligt 51 § socialtjänstlagen (1980:620) skall handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling dokumenteras. Dokumentation skall utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse.

Av 12 § socialtjänstlagen framgår att socialnämnden aktivt skall arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra beroendeframkallande medel samt dopningsmedel, i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet.

Utskottets bedömning

Utskottet vidhåller alltjämt sin inställning i frågan om införande av en motsvarighet till den numera upphävda 26 § barnavårdslagen i LVU. Utskottet avstyrker därför motion So300 (m) yrkande 3.

Vad gäller inspektions- och tillsynsverksamhet vid institutioner där underåriga vistas anser utskottet att gällande föreskrifter på området redan nu ger tillsynsmyndigheten möjlighet till såväl oanmälda kontrollbesök som enskilda samtal med de omhändertagna. Motion So475 (s) får därför anses tillgodosedd.

I betänkandet *Omhändertagen – Samhällets ansvar för utsatta barn och unga* (SOU 2000:77) behandlas bl.a. frågan om hur barnperspektivet och barnets rättigheter i LVU skall stärkas. Arbetet har beröringspunkter med de frågeställningar som väckts i motion So528 (v). Betänkandet är för närvarande föremål för beredning i Regeringskansliet. Enligt utskottets mening bör detta arbete inte föregripas. Motionen avstyrks därför.

Utskottet delar bedömningen i motion So458 (mp) yrkande 1 att det bör vara en självklar rättighet för familjen att vara delaktig när beslut skall tas om sociala ingripanden eller om stödåtgärder. Om familjen så önskar bör den därför ha rätt till ett familjerådslag eller annan arbetsmodell som i likhet med familjerådslag tar de närståendes resurser till vara. Regeringen bör i lämpligt sammanhang återkomma till riksdagen med en redovisning. Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So458 (mp) yrkande 1 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det ovan nämnda betänkandet SOU 2000:77 behandlar bl.a. frågan om återförening vid familjehemsplacering, barnets kontakt med sina föräldrar samt rätt till stöd efter 18-årsdagen. Riksdagen bör därför inte ta något initiativ med anledning av motion So458 yrkandena 4, 8 och 12. Vad beträffar syskonplacering, obligatorisk utbildning av familjehem och kontrollbesök vidhåller utskottet sin inställning som den redovisas i betänkande 1999/2000:SoU12. Yrkandena 7, 10 och 11 i motionen avstyrks därför också. Vidare delar utskottet uppfattningen i yrkande 3 att det är viktigt med åtgärder för hela familjen efter det att barn omhändertagits. Enligt utskottets mening erbjuder socialtjänstlagen redan i dag denna möjlighet, varför något särskilt tillkännagivande härom inte är erforderligt. Även detta motionsyrkande avstyrks därför. Mot bakgrund av det utredningsarbete som nyligen genomförts och den beredning som för närvarande sker i Regeringskansliet, anser utskottet det inte heller befogat med ett tillkännagivande om att tillsätta en kommission med uppgift att granska hur omhändertaganden av barn går till. Även yrkande 16 i motionen avstyrks.

Arbetet med att genomföra FN:s barnkonvention m.m.

Skrivelsen

Alltsedan Sverige ratificerade FN:s konvention om barnets rättigheter efter ett beslut i riksdagen den 21 juni 1990 (prop. 1989/90:107, bet. 1989/90:SoU28, rskr. 1989/90:350) har ett noggrant och systematiskt arbete bedrivits dels för att sprida och öka kunskapen om den, dels för att anpassa lagstiftningen till de krav konventionen ställer. Bland annat har socialtjänstlagen (1980:620), föräldrabalken och utlänningslagen (1989:529) tillförts ett uttalat barnperspektiv. Vidare har enligt skrivelsen ett arbete med en nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna, inklusive barnets rättigheter, nyligen påbörjats inom Regeringskansliet.

Strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige (prop. 1997/98:182) innebär i korthet att myndigheter, kommuner och landsting skall beakta och tillämpa barnkonventionen i sina verksamheter. Målsättningen är att konventionen och dess intentioner skall finnas med i allt beslutsfattande som rör barn, dvs. barnperspektivet skall finnas med i alla beslut som rör barn. Målet är att utveckla vuxensamhällets förmåga att lyssna till barn och se effekterna av olika beslut ur barnens perspektiv.

Den nationella strategin är enligt regeringen i hög grad fokuserad på myndigheterna. Trots att det finns en medvetenhet om barnkonventionens betydelse hos majoriteten av myndigheterna saknar dock de flesta ett aktivt för-

hållningssätt till barnkonventionen och dess intentioner. Mycket få myndigheter tillämpar konventionen på ett strategiskt och systematiskt sätt.

Barnombudsmannen har genomfört tre enkätundersökningar under åren 1995, 1997 och 1999 för att ta reda på hur stort genomslag barnkonventionen har fått i kommunerna. Vid en jämförelse mellan svaren i BO:s kommunenkäter på frågan om barnkonventionen har behandlats i kommunfullmäktige/kommunstyrelsen kan man utläsa en positiv utveckling. 1999 års enkät visar att 154 kommuner har fattat beslut i kommunfullmäktige eller kommunstyrelse, i förhållande till 64 kommuner år 1997 och 19 kommuner år 1995.

Barnombudsmannen har vidare initierat ett fördjupningsarbete för att följa upp och lyfta fram de metoder som generellt sett är mest effektiva för barnkonventionens genomförande. Det görs i samverkan med ett antal kommuner och med expertis inom olika sakområden.

Enligt en enkätundersökning genomförd av Barnombudsmannen år 1998 har samtliga landsting behandlat barnkonventionen på olika sätt, t.ex. i utbildningssammanhang eller under fullmäktige- och styrelsesammanträden. Barnkonventionen används dock inte heller inom landstingen på ett systematiskt sätt.

Ett annat område som enligt regeringen behöver utvecklas är barnperspektivet i den statliga budgetprocessen. Inom Regeringskansliet pågår ett arbete med att utforma en gemensam verksamhetsstruktur för styrning i staten. De sektorsövergripande områdena, av vilka barnområdet är ett, skall definieras på ett sådant sätt att det enkelt går att följa verksamheten inom området inom hela Regeringskansliet.

Av regeringens uttalanden i proposition 1997/98:182 (s. 24) framgår, enligt skrivelsen, att det finns anledning att förvänta sig att den positiva utvecklingen i kommunerna och landstingen fortsätter, varför lagstiftningsåtgärder för att stärka barnperspektivet i den kommunala beslutsprocessen för närvarande inte är aktuell. Ett av de viktigaste målen med den nationella strategin för barnkonventionens förverkligande är att utveckla barnperspektivet på den kommunala nivån genom utbildnings- och fortbildningsinsatser, metodutveckling, dialog och erfarenhetsutbyte.

Motionerna

I *motion So14 av Chatrine Pålsson och Gunilla Tjernberg (kd)* yrkas ett tillkännagivande om barnperspektivet, särskilt i kommuner och landsting (*yrkande 6*). Motionärerna anser att utbildningsarbetet inom Regeringskansliet om innebörden i FN:s barnkonvention är bra, men att det måste följas upp i kommuner och landsting.

I *motion So12 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om att genomföra FN:s barnkonvention i Sverige (*yrkande 1*). Motionärerna anser att barnkonventionen skall genomsyra allt arbete som direkt eller indirekt rör barn, på såväl det nationella som det internationella planet. Motionärerna begär vidare ett tillkännagivande av vad

i motionen anförts om en utredning med uppgift att påvisa hur olika samhällsbeslut sammantaget påverkar barns situation (*yrkande 13*).

I *motion So11 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande om att en barnbilaga skall följa med varje statlig budget (*yrkande 1*). Motionärerna begär också ett tillkännagivande om att när det gäller utbildning inom departementen om barnkonventionen, barns situation i dag och förebyggande arbete, är Barnpsykiatrikommitténs betänkande Det gäller livet en mycket bra lärobok (*yrkande 10*).

I *motion Sf274 av Matz Hammarström m.fl. (mp)* yrkas att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring så att FN:s barnkonvention ingår i den svenska lagstiftningen (*yrkande 39*).

I *motion K297 av Rigmor Stenmark (c)* begärs ett tillkännagivande om vad som i motionen anförts om att konkreta lagförslag utarbetas som för barnkonventionens frågor framåt i samhällsarbetet (*yrkande 2*).

Bakgrund och tidigare behandling

Utskottet behandlade i det av riksdagen godkända *betänkandet 1999/2000:SoU12* senast ett antal motionsyrkanden rörande barnkonventionen. De då behandlade motionerna liknar flera av de nu aktuella. I betänkandet gavs med hänvisning till det av riksdagen godkända *betänkandet 1989/99:SoU6 Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige m.m.* en utförlig bakgrundsbeskrivning, vartill hänvisas (s. 10 f.).

I *budgetpropositionen för år 2001 (utg.omr. 9 anslag 18:1, s. 102)* anför regeringen bl.a. att medel bör avsättas för det fortsatta arbetet med att genomföra FN:s barnkonvention. Enligt propositionen bör användningsområdet för medlen liksom innevarande år syfta till att öka kunskaperna om FN:s barnkonvention på alla nivåer i samhället samt till att vidareutveckla och sprida metoder för att förverkliga konventionen. Insatser i form av seminarier och konferenser behövs enligt propositionen för att sprida barnkonventionen i kommuner och landsting, till myndigheter, universitet och högskolor. I budgetpropositionen (s. 69) anförts vidare att det är viktigt att det arbete som bedrivs av Barnombudsmannen förstärks och effektiviseras, bl.a. när det gäller att påbörja och samordna insatser för att genomföra barnkonventionen i Sverige och för att bevaka barns och ungdomars rättigheter och intressen i olika sammanhang. En särskild utredning har haft i uppdrag att lämna förslag till hur Barnombudsmannen skall kunna stärkas. Utredningen har presenterat sina förslag i betänkandet Barnombudsmannen – företrädare för barn och ungdomar (SOU 1999:65). Betänkandet har remissbehandlats och regeringen planerar att avge en proposition under hösten 2000.

Utskottet behandlade i ovanstående *betänkande 1999/2000:SoU12* ett motionsyrkande likalydande med So12 yrkande 13 (fp). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen följde utskottet. I sin bedömning (s. 12) anförde utskottet följande:

Den antagna strategin för att genomföra barnkonventionen samt Barnombudsmannens ansvar för att samordna såväl detta arbete som att bevaka barns och ungdomars intressen i olika sammanhang gör att en särskild utredning med uppgift att påvisa hur olika samhällsbeslut sammantaget påverkar barns situation enligt utskottets mening inte är erforderlig.

Utskottet behandlade i ovannämnda betänkande även ett motionsyrkande gällande att en barnbilaga bör fogas till statsbudgeten. Utskottet anförde därvid att det vidhöll sin tidigare redovisade inställning i frågan till bilagor till budgetpropositionen, nämligen att det är en allmän strävan inom Regeringskansliet att undvika bilagor till budgetpropositionen. Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen följde utskottet (prot. 1999/2000:102).

Utskottet behandlade i *betänkande 1998/99:SoU6* ett antal motionsyrkanden rörande att barnkonventionen borde inkorporeras i svensk lag. Socialutskottet delade konstitutionsutskottets uppfattning och avstyrkte på av konstitutionsutskottet anförda skäl motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottet. Konstitutionsutskottet anförde i sitt yttrande följande (s.19):

Konstitutionsutskottet står fast vid sin tidigare bedömning att barnkonventionen bör införlivas i svensk rätt genom transformering. Enligt utskottet kan barnkonventionen inte anses inta en sådan särställning som Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna att den bör införlivas i svensk rätt genom inkorporering. En inkorporering av barnkonventionen skulle innebära att tolkningsansvaret skulle läggas på svenska domstolar och myndigheter. Konstitutionsutskottet hänvisar till vad Barnkommittén anfört om att barnkonventionen innehåller många relativt vaga formuleringar och ett icke obetydligt inslag av målsättningsartiklar som siktar till ett gradvist genomförande och som är svåra att direkt tolka av domstolar eller myndigheter. Utskottet anser att tolkningen av barnkonventionen bör göras av riksdagen för att rättigheterna i barnkonventionen skall slå igenom på ett sätt som ger barnen det bästa skyddet.

Utskottets bedömning

Utskottets delar regeringens bedömning att kommuner och landsting behöver hjälp med allmän kunskap om barnkonventionen liksom med att fortbilda den personal som arbetar med barn om konventionens innehåll. Utskottet noterar också att regeringen har inlett ett samarbete med kommun- och landstingsförbunden för att finna former för att föra över kunskap till kommuner och landsting. Avsikten är att bilda en gemensam arbetsgrupp mellan regeringen, de två förbunden och Barnombudsmannen för att ytterligare understödja det lokala arbetet med barnkonventionens genomförande. Mot bakgrund av det sagda får motion So14 (kd) yrkande 6 anses i huvudsak tillgodosedd.

Utskottet vidhåller att den antagna strategin för att genomföra barnkonventionen samt Barnombudsmannens ansvar för att samordna såväl detta arbete som att bevaka barns och ungdomars intressen i olika sammanhang gör att en särskild utredning med uppgift att påvisa hur olika samhällsbeslut sammantaget påverkar barns situation inte är erforderlig. Av samma skäl finns det anledning att anta att barnkonventionen alltmer kommer att genomsyra allt

arbete hos myndigheter, kommuner och landsting som direkt eller indirekt berör barn. Några tillkännagivanden med anledning av motion So12 (fp) yrkandena 1 och 13 är därför inte erforderliga. Motionsyrkandena avstyrks.

Utskottet vidhåller alltjämt sin tidigare redovisade inställning till frågan om bilagor till statsbudgeten. Utskottet avstyrker därför motion So11 (mp) yrkande 1. Även yrkande 10 avstyrks.

Utskottet vidhåller även sin tidigare redovisade inställning att barnkonventionen inte bör inkorporeras i svensk lagstiftning. Motion Sf274 (mp) yrkande 39 avstyrks därför.

Arbetet med att genomföra barnkonventionen bedrivs enligt utskottets mening på ett konstruktivt sätt som i vart fall i dagsläget inte erfordrar några lagstiftningsåtgärder. Något tillkännagivande med anledning av motion K297 (c) yrkande 2 är därför inte erforderligt.

Regeringens skrivelse bör enligt utskottet inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *barn- och familjepolitiken*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So13,
res. 1 (m)
2. beträffande *könsperspektivet*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So11 yrkande 4,
3. beträffande *det livslånga lärandet m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So11 yrkandena 2, 5 och 6,
2000/01:So12 yrkandena 2–7 och 15 samt 2000/01:So 14 yrkande 5,
res. 2 (kd)
res. 3 (fp)
res. 4 (mp)
4. beträffande *uppvärdering av hemarbete*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So14 yrkande 4,
res. 5 (kd)
5. beträffande *barns hälsoläge*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So11 yrkande 7, 2000/01:So332, 2000/01:So477 och 2000/01:So526,
res. 6 (mp)
6. beträffande *amning*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So248 och 2000/01:So458 yrkande 9,
res. 7 (mp)
7. beträffande *psykisk ohälsa*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So12 yrkande 10, 2000/01:So14 yrkande 1 och 2000/01:So257 yrkande 5,
res. 8 (kd)

8. beträffande *barn med ADHD/DAMP*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So405,
res. 9 (m, kd)
9. beträffande *barn och självmord*
att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So12 yrkande 9
och 2000/01:So453 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till
känna vad utskottet anfört,
10. beträffande barn med funktionshinder
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So499 och 2000/01:Sf274
yrkande 33,
res. 10 (mp)
11. beträffande *barns och ungdomars behov av habilitering*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So11 yrkande 9,
12. beträffande *smärtbehandling av barn*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So12 yrkande 12,
13. beträffande *barnsäkerhet*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So12 yrkande 16,
res. 11 (fp)
14. beträffande *plötslig spädbarnsdöd*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So255 yrkande 1,
15. beträffande *drogprevention*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So11 yrkande 8 och 2000/01:
So12 yrkande 8,
res. 12 (fp)
res. 13 (mp)
16. beträffande *sexuell exploatering av barn*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So455 yrkandena 1–3 och 5,
res. 14 (kd, mp)
17. beträffande *sexuella övergrepp mot barn*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So450 yrkande 5 och
2000/01:Ju517 yrkande 2,
res. 15 (m)
res. 16 (mp)
18. beträffande barn till psykiskt sjuka respektive missbrukande för-
äldrar
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So257 yrkandena 1–3,
2000/01:So321 yrkande 4 och 2000/01:Sf274 yrkande 30,
res. 17 (c)
19. beträffande *barn till kriminella*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So257 yrkande 4 och
2000/01:So324 yrkande 1,
res. 18 (c)
20. beträffande *anmälningssplikten enligt 71 § socialtjänstlagen*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So304 yrkande 3 och
2000/01:So324 yrkande 2,
res. 19 (c)

21. beträffande *kommission m.m.*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So14 yrkandena 2 och 3,
res. 20 (kd)
22. beträffande *barn som brottsoffer*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So 450 yrkande 1,
res. 21 (mp)
23. beträffande *ungdomsbrottslighet m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So478 och 2000/01:So543
yrkandena 4, 7 och 8,
res. 22 (mp)
24. beträffande *barn i slutna samfund*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So12 yrkandena 17 och 18,
res. 23 (fp)
25. beträffande *asylsökande barn*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So11 yrkande 11,
res. 24 (kd, mp)
26. beträffande *invandrarbarnens hälsa*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So12 yrkande 11,
27. beträffande *hälsotillståndet hos invandrarungdomar*
att riksdagen avslår motion 2000/01:Sf274 yrkande 24,
28. beträffande *växelvis boende*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So305,
29. beträffande *föräldrautbildning*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:So454 yrkande 1, 2000/01:
So457 yrkande 2, 2000/01:So543 yrkande 6, 2000/01:A811 yrkande 1
delvis, 2000/01:Sf228 yrkande 2 och 2000/01:Sf273 yrkande 7,
res. 25 (kd)
res. 26 (mp)
30. beträffande *familjerådgivning*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:A811 yrkande 1 delvis,
2000/01:L422 yrkande 2 och 2000/01:Sf273 yrkande 2,
res. 27 (kd)
31. beträffande *stöd till adopterande familjer*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So443,
32. beträffande *kunskap om adoptioner*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So434,
res. 28 (kd)
33. beträffande *internationella adoptioner*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:L406 yrkandena 4 och 5 och
2000/01:Sf241 yrkandena 2, 6 och 7,
res. 29 (m, kd, mp)
res. 30 (c)
34. beträffande *26 § barnavårdslagen*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So300 yrkande 3,
res. 31 (m)
35. beträffande *inspektionsverksamhet m.m.*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So475,
res. 32 (mp)

36. beträffande *barn i familjehem*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So528,
37. beträffande *familjerådslag*
att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So458 yrkande 1 som
sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
res. 33 (s, v)
38. beträffande *åtgärder för familjen m.m.*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So458 yrkandena 3, 4, 7, 8,
10–12 och 16,
res. 34 (mp)
39. beträffande *barnperspektivet*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So14 yrkande 6,
40. beträffande *genomförandet av FN:s barnkonvention*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So12 yrkandena 1 och 13,
res. 35 (fp)
41. beträffande *barnbilaga till statsbudgeten m.m.*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So11 yrkandena 1 och 10,
res. 36 (kd, c)
res. 37 (mp)
42. beträffande *en inkorporering av barnkonventionen*
att riksdagen avslår motion 2000/01:Sf274 yrkande 39,
res. 38 (mp)
43. beträffande *lagstiftning med anledning av barnkonventionen*
att riksdagen avslår motion 2000/01:K297 yrkande 2,
44. beträffande *regeringens skrivelse*
att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Stockholm den 5 december 2000

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

I beslutet har deltagit: Ingrid Burman (v), Chris Heister (m), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Rinaldo Karlsson (s), Chatrine Påls-son (kd), Leif Carlson (m), Conny Öhman (s), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Lars U Granberg (s), Rolf Olsson (v), Cristina Husmark Pehrsson (m), Kenneth Johansson (c), Kerstin Heinemann (fp), Catherine Persson (s), Rosita Runegrund (kd) och Lotta Nilsson-Hedström (mp).

1. Barn- och familjepolitiken (mom. 1)

Chris Heister (m), Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m) och Cristina Husmark Pehrsson (m) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 11 börjar med "Barn och ungdomar" och på s. 12 slutar med "Motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Familjepolitiken har enligt utskottets uppfattning alltid haft ett barnperspektiv. Barnens problem kan inte lösas utan att familjens problem angrips: arbetslöshet, missbruk, bristande integration osv. Utskottet vill vidare peka på det faktum att mer än ett av tio barn lever i familjer som uppstår socialbidrag. Det stora bidragsberoendet föder frustration och skapar otrygghet. Den rundgång mellan skatter och bidrag som utmärker det svenska systemet får enligt utskottets mening till följd att hushållen betalar skatter med ena handen och tar emot bidrag med den andra. I stället för att tala om ökade behov av bidrag bör regeringen föreslå vägar som öppnar möjligheter för människor att ta sig ur bidragsberoende, relativ fattigdom och ohälsa samt ge dem möjlighet att forma sina liv.

Utskottet anser att det är familjens möjlighet att själv fatta beslut och stå på egna ben som behöver förstärkas. Möjligheter bör skapas för att förena familjeliv och yrkesliv på ett bra sätt men samtidigt ge de föräldrar som så önskar en reell möjlighet att vara hemma med barnen längre än vad föräldraförsäkringen medger. De fyra borgerliga partierna lade i våras fram ett gemensamt förslag som innebär att barnomsorgsstödet omfattar alla och inte går omvägen via kommunerna. Förslaget om maxtaxa innebär enligt utskottet att föräldrarnas valfrihet begränsas. De fyra borgerliga partiernas förslag med avdrag för styrkta barnomsorgskostnader ger möjlighet till flexibla barnomsorgslösningar i hemmiljö.

Utskottet anser slutligen att ett naturligt led i ambitionen att förverkliga ett aktivt val av skola och rättvisa mellan skolor med olika huvudmän är införande av en nationell skolpeng. Rätten att välja skola efter intresse och profil ger föräldrar och elever möjlighet att välja den skola som passar barnet bäst.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion So13 (m) som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *barn- och familjepolitiken*
att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Chatrine Pålsson (kd) och Rosita Runegrund (kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 17 börjar med ”Utbildningsutskottet har” och slutar med ”avstyrks därför” bort ha följande lydelse:

Utskottet vill betona att en grundläggande förutsättning för barnens liv är deras familjer och att barnomsorgen är ett komplement till familjen. Enligt utskottets mening skall därför begreppet barnomsorg omfatta såväl föräldrarnas omsorg i det egna hemmet som daghem, fritidshem, familjedaghem, föräldrakooperativ eller andra alternativa former. Barnets bästa måste vara utgångspunkten vid val av barnomsorg.

Utskottet anser det även väsentligt att barn med hyperaktivitet (ADHD och/eller DAMP) uppmärksammas tidigt för att undvika att problemen blir större när barnen blir vuxna. Skolverket och Socialstyrelsen bör få ansvar för att lärare, förskolepersonal och personal inom barn- och skolhälsovården får en adekvat utbildning om denna diagnosgrupp. Det är också viktigt att de behandlingsmetoder som finns fortlöpande utvärderas och att ett handlingsprogram utvecklas för att ge dessa barn adekvat hjälp.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna So 12 (fp) yrkande 6 och So14 (kd) yrkande 5 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna So11 (mp) yrkandena 2, 5 och 6 samt So12 (fp) yrkandena 2–5, 7 och 15 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *det livslånga lärandet m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So12 yrkande 6 och 2000/01:So14 yrkande 5 och med avslag på motion 2000/01:So11 yrkandena 2, 5 och 6 samt 2000/01:So12 yrkandena 2–5, 7 och 15 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Det livslånga lärandet m.m. (mom. 3)

Kerstin Heinemann (fp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 17 börjar med ”Utbildningsutskottet har” och slutar med ”avstyrks därför” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är rätten till barnomsorgsplats för det barn vars föräldrar så önskar en väsentlig del av en god barndom. En oroande tendens på senare år är den minskade möjligheten till fritidsplats. Behovet av fritidshem uppfylls inte av kommunerna. Utskottet föreslår därför en skärpning av barnomsorgsgarantin. Målsättningen bör vara att alla barn skall erbjudas fritidsplats under hela grundskolan.

Det finns mellan 300 000 och 500 000 människor i vårt land som har läs- och skrivsvårigheter. För att habilitering skall fungera är det viktigt att hjälpen sätts in tidigt, helst redan på förskolenivå. Sådana tidiga insatser förutsätter att förskole- och specialpedagogerna har fått en gedigen utbildning om dyslexi, om habiliteringsmetoder och om åtgärdsprogram. Utskottet konstaterar att det i Sverige finns flera dyslexicentrum som skall ge specialhjälp åt personer med dyslexi. Resurserna är emellertid otillräckliga för alla dem som

behöver hjälp. Utskottet anser därför att det bör upprättas fler sådana centrum, så att alla barn som har läs- och skrivsvårigheter kan få hjälp med sina problem.

Stamning är ett långt vanligare problem än vad många tror. Mellan fyra och fem procent av befolkningen talar stammande under någon period av livet. Det är viktigt att diagnosen ställs och att behandlingen sätts in tidigt. Utskottet anser att utbildningskapaciteten för logopedier måste ökas. Vidare behövs en kompetensutveckling på BVC samt hos husläkarna och lärarna om stamningens orsaker och behandlingsmöjligheter. Socialstyrelsen och Skolverket bör få i uppdrag att utarbeta ett rikstäckande program för hur barn, ungdomar och vuxna som stammar tidigt skall kunna få hjälp med sina problem.

Utskottet anser det även väsentligt att barn med hyperaktivitet (ADHD och/eller DAMP) uppmärksammas tidigt för att undvika att problemen blir större när barnen blir vuxna. Skolverket och Socialstyrelsen bör få ansvar för att lärare, förskolepersonal och personal inom barn- och skolhälsovården får en adekvat utbildning om denna diagnosgrupp. Det är också viktigt att de behandlingsmetoder som finns fortlöpande utvärderas och att ett handlingsprogram utvecklas för att ge dessa barn adekvat hjälp.

Skolhälsovården har enligt utskottet en viktig uppgift i att hjälpa barn och ungdomar med hälsoproblem och andra behov av särskilt stöd. På grund av den knappa ekonomi skolan lever med i dag har skolhälsovården nedrustats på många håll till men för barns hälsa och välbefinnande. Nedrustningen medför också att belastningen på barnpsykiatri ökar, då barn tvingas söka sig dit i stället, när barnhälsovården inte räcker till. Detta är ett samhälls-ekonomiskt resursslöseri.

Utskottet anser att Skolverket bör ta fram gemensamma riktlinjer och handlingsplaner för hur arbetsmiljöarbetet skall bedrivas nationellt, inom varje kommun och inom varje skolenhet, så att det tillfredsställer alla barns och anställdas berättigade krav på en säker och bra arbetsmiljö.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So12 (fp) yrkandena 2–7 och 15 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna So11 (mp) yrkandena 2, 5 och 6 samt So14 (kd) yrkande 5 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *det livslånga lärandet m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So12 yrkandena 2–7 och 15 och med avslag på motionerna 2000/01:So11 yrkandena 2, 5 och 6 samt 2000/01:So14 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Lotta Nilsson-Hedström (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 17 börjar med "Utbildningsutskottet har" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Studiemedelssystemet är uppbyggt så att man relativt klart måste veta vilken utbildningsväg man skall gå i och med att det finns ett tämligen lågt satt tak för antalet beviljade terminer med studiemedel. Utskottet anser mot denna bakgrund att det som nämns i skrivelsen om att "dagens unga" har helt andra möjligheter än tidigare generationer att ångra studieval, börja om och pröva nytt är en stor överdrift. Pensionssystemet och reglerna för vad man får räkna som pensionspoäng gynnar inte heller ett livslångt lärande.

Det finns en stor variation beträffande skolors handlingsprogram och kunskaper om mobbning. Utskottet vill betona att ansvaret för att minska mobbning helt vilar på de vuxna. För att utveckla barnens förmåga att hantera förändringar, att ge och ta åsikter i öppna diskussioner och att kunna leva sig in i andra människors situation och känslor krävs det en skola med små klasser och mycket vuxentid för varje elev.

Utskottet konstaterar att den kommunala musikskolan på många håll har blivit hårt drabbad med mindre utbud av kurser och högre avgifter. Utskottet noterar vidare att det vad beträffar kulturområdet i skrivelsen saknas en beskrivning av flickors respektive pojkars olika behov av och möjligheter till kultur.

Enligt utskottets mening är rätten till barnomsorgsplats för det barn vars föräldrar så önskar en väsentlig del av en god barndom. En oroande tendens på senare år är den minskade möjligheten till fritidsplats. Behovet av fritidshem uppfylls inte av kommunerna. Utskottet föreslår därför en skärpning av barnomsorgsgarantin. Målsättningen bör vara att alla barn skall erbjudas fritidsplats under hela grundskolan.

Det finns mellan 300 000 och 500 000 människor i vårt land som har läs- och skrivsvårigheter. För att habilitering skall fungera är det viktigt att hjälpen sätts in tidigt, helst redan på förskolenivå. Sådana tidiga insatser förutsätter att förskole- och specialpedagogerna har fått en gedigen utbildning om dyslexi, om habiliteringsmetoder och om åtgärdsprogram. Utskottet konstaterar att det i Sverige finns flera dyslexicentrum vilka skall ge specialhjälp åt personer med dyslexi. Resurserna är emellertid otillräckliga för alla dem som behöver hjälp. Utskottet anser därför att det bör upprättas fler sådana centrum, så att alla barn som har läs- och skrivsvårighet kan få hjälp med sina problem.

Stamning är ett långt vanligare problem än vad många tror. Mellan fyra och fem procent av befolkningen talar stammande under någon period av livet. Det är viktigt att diagnosen ställs och att behandlingen sätts in tidigt. Utskottet anser att utbildningskapaciteten för logopedier måste ökas. Vidare behövs en kompetensutveckling på BVC samt hos husläkarna och lärarna om stamningens orsaker och behandlingsmöjligheter. Socialstyrelsen och Skolverket bör få i uppdrag att utarbeta ett rikstäckande program för hur barn, ungdomar och vuxna som stammar tidigt skall kunna få hjälp med sina problem.

Utskottet anser det även väsentligt att barn med hyperaktivitet (ADHD och/eller DAMP) uppmärksammas tidigt för att undvika att problemen blir större när barnen blir vuxna. Skolverket och Socialstyrelsen bör få ansvar för att lärare, förskolepersonal och personal inom barn- och skolhälsovården får en adekvat utbildning om denna diagnosgrupp. Det är också viktigt att de behandlingsmetoder som finns fortlöpande utvärderas och att ett handlingsprogram utvecklas för att ge dessa barn adekvat hjälp.

Skolhälsovården har enligt utskottet en viktig uppgift i att hjälpa barn och ungdomar med hälsoproblem och andra behov av särskilt stöd. På grund av den knappa ekonomi skolan lever med i dag har skolhälsovården nedrustats på många håll till men för barns hälsa och välbefinnande. Nedrustningen medför också att belastningen på barnpsykiatri ökar, då barn tvingas söka sig dit i stället, när barnhälsovården inte räcker till. Detta är ett samhälls-ekonomiskt resursslöseri.

Utskottet anser att Skolverket bör ta fram gemensamma riktlinjer och handlingsplaner för hur arbetsmiljöarbetet skall bedrivas nationellt, inom varje kommun och inom varje skolenhet, så att det tillfredsställer alla barns och anställdas berättigade krav på en säker och bra arbetsmiljö.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna So11 (mp) yrkandena 2, 5 och 6 samt So12 (fp) yrkandena 2–7 och 15 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion So14 (kd) yrkande 5 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *det livslånga lärandet m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So11 yrkandena 2, 5 och 6 och 2000/01:So12 yrkandena 2–7 och 15 och med avslag på motion 2000/01:So14 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Uppvärdering av hemarbete (mom. 4)

Chatrine Pålsson (kd) och Rosita Runegrund (kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 17 börjar med ”Barnkonventionen betonar” och på s. 18 slutar med ”yrkande 4 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Föräldrarna skall ha rätt att välja den barnomsorgsform som passar deras barn bäst. Utskottet vill betona att en väl fungerande barnomsorg utanför hemmet är en nödvändighet för att de föräldrar som vill skall kunna förvärvs-arbeta eller studera. De föräldrar som väljer barnomsorg utanför hemmet har rätt att kräva en god kvalitet med omsorg och omtanke om det enskilda barnet. Vidare måste hemarbete uppvärderas så att barn som fungerar bättre i hemmet än i barnomsorgen skall ha lika stora möjligheter till en likvärdig uppväxt.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So14 (kd) yrkande 4 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *uppvärdering av hemarbete*

6. Barns hälsoläge (mom. 5)

Lotta Nilsson-Hedström (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 24 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar regeringens uppfattning att det behövs en kraftsamling beträffande psykisk hälsa samt allergi och annan överkänslighet. I detta sammanhang bör noteras att forskningen kring behandling av ungdomar som är sjuka är mycket eftersatt. Pediatrik förekommer, men det finns endast en docentur i ungdomsmedicin i Sverige.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So11 (mp) yrkande 7 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna So332 (s), So477 (s) och So526 (s) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *barns hälsoläge*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So11 yrkande 7 och med avslag på motionerna 2000/01:So332, 2000/01:So477 och 2000/01:So526 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Amning (mom. 6)

Lotta Nilsson-Hedström (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 24 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "i huvudsak tillgodosedda" bort ha följande lydelse:

Utskottet har erfarit att nyfödda barn i enstaka fall omhändertas redan på BB. Ett skäl kan vara att socialtjänsten bedömt att den blivande mamman inte har tillräckliga resurser att ta hand om sitt barn. I de fallen har det hänt att mamman vägrats amma sitt barn, för att barnet och mamman inte skall knyta an till varandra. Utskottet anser att det är av stor vikt att mamma och barn får möjlighet att lägga grunden till en kontakt och att det är viktigt att barnet får ammas.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So458 (mp) yrkande 9 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion So248 (m) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *amning*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So458 yrkande 9 och med avslag på motion 2000/01:So248 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2000/01:SoU7

8. Psykisk ohälsa (mom. 7)

Chatrine Pålsson (kd) och Rosita Runegrund (kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 24 börjar med ”Den ökade” och på s. 25 slutar med ”och avstyrks” bort ha följande lydelse:

Sverige har internationellt sett en mycket väl uppbyggd organisation för stöd, omsorg och service till barn och deras familjer. Trots detta finns en alltför hög andel barn och ungdomar med psykiska problem, som inte i tid nås av samhällets resurser för vård, stöd och hjälp. Enligt utskottets mening måste psykisk ohälsa förebyggas genom att goda uppväxtvillkor skapas för alla barn och ungdomar samt att särskilt stöd ges till dem som befinner sig i riskzonen för att utveckla psykisk ohälsa. Barn och ungdomar med psykiska problem skall kunna identifieras tidigt och ges stöd och hjälp innan grav psykisk ohälsa har utvecklats.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So14 (kd) yrkande 1 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna So12 (fp) yrkande 10 och So257 (c) yrkande 5 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *psykisk ohälsa*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So14 yrkande 1 och med avslag på motionerna 2000/01:So12 yrkande 10 och 2000/01:So257 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Barn med ADHD/DAMP (mom. 8)

Chris Heister (m), Chatrine Pålsson (kd), Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Rosita Runegrund (kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 25 börjar med ”Det är” och slutar med ”So405 (m) avstyrks” bort ha följande lydelse:

En ny typ av diagnoser har kommit att dominera bilden av barns hälsa i Sverige. Det handlar om MBD, ADHD, DAMP och Aspergers syndrom m.fl. tillstånd som berör barnets beteende, känslor, motorik och sociala kompetens. Innan en diagnos sätts, som antyder en medfödd hjärndysfunktion, måste det finnas klara belegg för att diagnosen är riktigt ställd. Utskottet anser därför att en genomgång och analys av gällande diagnoskriterier måste till för att kunna utvärdera effekten av dagens vedertagna behandling. Socialstyrelsen arbetar för närvarande på ett kunskapsdokument (State of the art – document), men utskottet anser att detta arbete är för smalt inriktat och tenderar att behandla enbart medicinska aspekter. Sociala, kulturella och pedagogiska aspekter måste också beaktas för att därmed öka bredden av möjliga

insatser och behandlingar. Utskottet anser inte heller att detta dokument motsvarar kravet på den utvärdering som efterlyses i motionen.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So405 (m) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *barn med ADHD/DAMP*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So405 ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Barn med funktionshinder (mom. 10)

Lotta Nilsson-Hedström (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 24 börjar med ”Som utskottet” och slutar med ”Motionerna avstyrks” bort ha följande lydelse:

I FN:s konvention om barnets rättigheter stadgar artikel 23 de rättigheter som barn med fysiska eller psykiska handikapp har. Den säger att ”dessa barn bör åtnjuta ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar självförtroende och möjliggör barnets aktiva deltagande i samhället”. Enligt utskottet måste barn med funktionshinder bli tillfrågade om sina villkor och få respekt för sina åsikter. Vare sig funktionshindret är synligt eller osynligt skall de ha samma rätt som andra till självförverkligande. Utskottet efterlyser en nationell handlingsplan för funktionshindrade med tyngdpunkt på barn och ungdomar. För att lagstiftarens intention, att sätta det funktionshindrade barnet i centrum, skall bli verklighet behövs en översyn av hur lagstiftningen i praktiken fungerar för föräldrar till barn med funktionshinder.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna So499 (s) och Sf274 (mp) yrkande 33 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *barn med funktionshinder*

att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So499 och 2000/01:Sf274 yrkande 33 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Barnsäkerhet (mom. 13)

Kerstin Heinemann (fp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 25 börjar med ”Utskottet delar” och på s. 26 slutar med ”Motionen avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet har erfårit att omkring 12 % av barn och ungdomar under 15 år, vilket motsvarar drygt 200 000 personer, varje år drabbas av en skada till följd av en olyckshändelse – i hemmet, i skolan eller i en annan omgivning – så pass allvarligt att han eller hon måste söka läkarvård. Enligt utskottet är barnsäkerhetskraven i stort sett tillgodosedda i lagstiftningen. Tillämpningen av lagstiftningen brister dock. Utskottet anser att Skolverket bör ta fram gemensamma riktlinjer och handlingsplaner för hur arbetsmiljöarbetet skall

bedrivs nationellt så att det tillfredsställer barns och anställdas krav på en säker och bra arbetsmiljö.

2000/01:SoU7

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So12 (fp) yrkande 16 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *barnsäkerhet*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So12 yrkande 16 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Drogprevention (mom. 15)

Kerstin Heinemann (fp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 26 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "Motionsyrkandena avstyrks" bort ha följande lydelse:

Världshälsoorganisationen (WHO) ser tobaksbruket som ett av världens största hälsoproblem, ett problem som drar med sig mycket stora kostnader. Vidare drar Världsbanken slutsatsen att en av de mest lönsamma insatserna inom hälso- och sjukvården är tobaksprevention. Mot denna bakgrund anser utskottet att det preventiva arbetet måste intensifieras och att målsättningen skall vara att alla barn skall kunna få en rökfri uppväxt.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So12 (fp) yrkande 8 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion So11 (mp) yrkande 8 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *drogprevention*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So12 yrkande 8 och med avslag på motion 2000/01:So11 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

13. Drogprevention (mom. 15)

Lotta Nilsson-Hedström (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 26 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "Motionsyrkandena avstyrks" bort ha följande lydelse:

Den upplysning och information som hittills bedrivits angående bl.a. tobak har enligt utskottets uppfattning inte varit särskilt verksam. Det krävs nya och annorlunda grepp. Världshälsoorganisationen (WHO) ser tobaksbruket som ett av världens största hälsoproblem, ett problem som drar med sig mycket stora kostnader. Vidare drar Världsbanken slutsatsen att en av de mest lönsamma insatserna inom hälso- och sjukvården är tobaksprevention. Mot denna bakgrund anser utskottet att det preventiva arbetet måste intensifieras och att målsättningen måste vara att alla barn skall kunna få en rökfri uppväxt.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna So11 (mp) yrkande 8 och So12 (fp) yrkande 8 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *drogprevention*
att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So11 yrkande 8 och 2000/01:So12 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

14. Sexuell exploatering av barn (mom. 16)

Chatrine Pålsson (kd), Rosita Runegrund (kd) och Lotta Nilsson-Hedström (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 31 börjar med ”Utskottet vidhåller” och slutar med ”Dessa avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet vill peka på behovet av tillförlitlig dokumentation av den svenska situationen, inte minst när det gäller barnsexturism. Konkreta insatser i form av informationskampanjer och strategier för internationellt samarbete behövs. Vidare bör det förebyggande arbetet intensifieras, så att berörd personal får tillräckliga kunskaper om sexuella övergrepp och hur de kan upptäckas. Det gäller t.ex. personal inom vård, skola och rättsväsende. Dessutom bör enligt utskottets mening program för vård och rehabilitering av offer för sexuell exploatering utarbetas. Utskottet anser det vidare ytterst angeläget att det samarbete mot europeisk sexturism som EU-kommissionen har tagit initiativ till fortsätter. Sverige bör enligt utskottets mening agera i denna fråga.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So455 (kd) yrkandena 1–3 och 5 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *sexuell exploatering av barn*
att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So455 yrkandena 1–3 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Sexuella övergrepp mot barn (mom. 17)

Chris Heister (m), Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m) och Cristina Husmark Pehrsson (m) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 32 börjar med ”Vad beträffar ” och slutar med ”Motionsyrkandena avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet har erfarit att det finns undersökningar som talar för att barn som blivit utsatta för sexuella övergrepp senare i livet själva riskerar att bli pedofiler. Det är därför av största vikt att barn som blivit utsatta för dessa brott ges adekvat och förebyggande vård.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion Ju517 (m) yrkande 2 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion So450 (mp) yrkande 5 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *sexuella övergrepp mot barn*
att riksdagen med anledning av motion 2000/01:Ju517 yrkande 2 och med avslag på motion 2000/01:So450 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

16. Sexuella övergrepp mot barn (mom. 17)

Lotta Nilsson-Hedström (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 32 börjar med ”Vad beträffar” och slutar med ”Motionsyrkandena avstyrks” bort ha följande lydelse:

Studier har visat att risken för att barn med handikapp utsätts för sexuella övergrepp är tre gånger så stor som för andra barn och att det är en mindre andel av övergreppen som anmäls. Orsakerna kan vara t.ex. att barnet inte vet vem förövaren är eller inte kan berätta det därför att han eller hon inte kan tala. Förövarna är relativt ofta vårdare eller andra personer som barnet kommer i kontakt med på grund av handikappet. Utskottet anser att detta bör utredas och att regeringen bör återkomma med en handlingsplan för att motverka att barn med handikapp utsätts för sexuella övergrepp.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So450 (mp) yrkande 5 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion Ju517 (m) yrkande 2 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *sexuella övergrepp mot barn*
att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So450 yrkande 5 och med avslag på motion 2000/01:Ju517 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

17. Barn till psykiskt sjuka respektive missbrukande föräldrar (mom. 18)

Kenneth Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 32 börjar med ”Utskottet vidhåller” och slutar med ”Motionerna avstyrks” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet är barn till föräldrar med psykiska sjukdomar och funktionshinder en grupp som inte blivit tillräckligt uppmärksammas i samhället. Ofta far de väldigt illa dels av att föräldern beter sig konstigt och oförutsägbart, dels för att de känner sig utanför i kamratgrupper och i skolan. De sociala myndigheterna måste på ett tidigt stadium få kontakt med barnen och hjälpa dem. Vuxenpsykiatrimottagningarna bör regelbundet ta reda på om en patient har barn under 18 år och om så är fallet ta kontakt med socialtjänsten.

Stödgrupper för barn till alkoholister finns i vissa kommuner, ibland som familjecentrum för att stötta barn och föräldrar tillsammans och förebygga att barnen måste tas ifrån föräldrarna. Detta täcker emellertid bara en del av behoven i hela landet. Utskottet anser att fler åtgärder behövs för att ge barn till psykiskt sjuka vård och stöd. Eftersom kvinnors missbruk av alkohol ökat finns det enligt utskottet skäl att särskilt uppmärksamma barn till missbrukande föräldrar och att ge dem stöd.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So257 (c) yrkandena 1–3 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna So321 (v) yrkande 4 och Sf274 (mp) yrkande 30 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *barn till psykiskt sjuka respektive missbrukande föräldrar*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So257 yrkandena 1–3 och med avslag på motionerna 2000/01:So321 yrkande 4 och 2000/01:Sf274 yrkande 30 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

18. Barn till kriminella (mom. 19)

Kenneth Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 32 börjar med ”Utskottet ser positivt” och slutar med ”yrkande 1 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är barn till kriminella i behov av särskilt stöd. Ett av rehabiliteringsprogrammen i kriminalvården är inriktat på föräldrakunskap, men det måste också ges större och bättre möjlighet för barn och föräldrar att umgås. Barn till kriminella har vidare lätt för att utsättas för mobbing av olika slag samtidigt som stödet hemifrån är svagt. Utskottet anser därför att både skola och sociala myndigheter bör vara särskilt vaksamma på detta.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So257 (c) yrkande 4 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion So324 (v) yrkande 1 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *barn till kriminella*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So257 yrkande 4 och med avslag på motion 2000/01:So324 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

19. Anmälningssplikten enligt 71 § socialtjänstlagen (mom. 20)

Kenneth Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 32 börjar med ”Den av regeringen” och slutar med ”i huvudsak tillgodosedda” bort ha följande lydelse:

Bestämmelserna om anmälan i 71 § SoL innebär dels att var och en som får kännedom om att en underårig blir utsatt för fara för sin hälsa eller utveckling, t.ex. misshandel, bör anmäla detta till socialnämnden, dels en skyldighet för myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdomar, andra myndigheter inom hälso- och sjukvård och socialtjänst, samt anställda hos sådana myndigheter att genast anmäla till socialtjänsten om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden bör ingripa till en underårigs skydd. En nyligen publicerad undersökning från Stockholm anger att socialtjänsten bara får kännedom om var femte elev som misstänks fara illa – trots anmälningsplikten. Liknande rapporter redovisas i *LVU-utredningen*, (SOU 2000:77). Utskottet anser därför att regeringen bör återkomma med förslag till åtgärder för att förbättra efterlevnaden av 71 § SoL.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So304 (c) yrkande 3 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion So324 (v) yrkande 2 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *anmälningsplikten enligt 71 § socialtjänstlagen* att riksdagen med anledning av av motion 2000/01:So304 yrkande 3 och med avslag på motion 2000/01:So324 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

20. Kommission m.m. (mom. 21)

Chatrine Pålsson (kd) och Rosita Runegrund (kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 32 börjar med ”Utskottet vidhåller” och slutar med ”2 och 3 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att utifrån de senaste årens rapporter om barnens situation förefaller verksamheten och insatserna för särskilt utsatta barn och ungdomar otillräckliga. Det behövs en mer samlad genomgång, analys och förslag på insatser just för barn i riskzonen. Enligt utskottets mening bör en kommission ledd av Barnombudsmannen (BO) tillsättas med uppgift att analysera situationen för särskilt utsatta barn. Denna kommission bör också ange förslag till en strategi för hur arbetet i Sverige skall bedrivas för att på olika sätt kunna ge dessa barn en mer gynnsam utveckling.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So14 (kd) yrkandena 2 och 3 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *kommission m.m.* att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So14 yrkandena 2 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Lotta Nilsson-Hedström (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 32 börjar med "Utskottet delar" och på s. 33 slutar med "Motionsyrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Mellan 100 000 och 190 000 barn i Sverige är vittnen till våld i sina familjer. Utskottet anser att dessa barn skall betraktas som brottsoffer och ha rätt till hjälp och stöd för egen del. Socialtjänsten och polisen bör upprätta en gemensam handlingsplan för att upptäcka och stödja dessa barn och se till att de får terapeutisk hjälp.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So450 (mp) yrkande 1 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *barn som brottsoffer*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So450 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

22. Ungdomsbrottslighet m.m. (mom. 23)

Lotta Nilsson-Hedström (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 33 börjar med "Utskottet ser" och slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning måste socialtjänsten få resurser att stötta barn med behov av stöd och hjälp och deras familjer så att antalet ungdomsbrottslingar kan minska. Inom socialtjänsten bör en avdelning för samordning och samarbete mellan socialtjänst, skola och polis etableras. Utskottet konstaterar att vid kvinnomisshandel är risken ofta stor att även barnen utsätts för fysiskt och psykiskt våld. När arbetssättet är att stödja hela familjen finns det en risk att man ibland bortser från att barnen har egna behov av hjälp och stöd. Det är enligt utskottet mycket viktigt att också barnen i dessa familjer får adekvat behandling. Hänsynen till barnets bästa, barnperspektivet, skall genomsyra alla beslut.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna So478 (s) samt So543 (mp) yrkandena 4, 7 och 8 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *ungdomsbrottslighet m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So:478 och 2000/01:So543 yrkandena 4, 7 och 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

23. Barn i slutna samfund (mom. 24)

Kerstin Heinemann (fp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 33 börjar med "Utskottet gör" och slutar med "yrkandena 17 och 18 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet noterar att barn som växer upp i nyandliga rörelser inte berörts i skrivelsen. De har uppmärksammats av *Utredningen om samhällets stöd till människor som av särskilda skäl befinner sig i psykiska kristillstånd*. Utredningen anser bl.a. att det är angeläget att barn som lever i slutna grupper har samma form av stöd, skydd och rättigheter som andra barn. Utskottet delar utredningens uppfattning att omvärlden måste betrakta dessa barns tillhörighet i olika samfund med respekt och kunskap. Bristen på kunskap och erfarenhet av att möta barn från dessa rörelser ställer enligt utredningens uppfattning många personalkategorier inför svårbemästrade situationer. Utskottet delar utredningens uppfattning att råd och anvisningar bör utarbetas till olika personalkategorier inom skola, barnomsorg, socialtjänst och sjukvård samt att kursplaner för lärar-, förskolläraryrken och socionomutbildningar bör innefatta frågor om religiösa minoriteter, liksom fortbildningar om kulturmöten som anordnas av kommunerna.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So12 (fp) yrkandena 17 och 18 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *barn i slutna samfund*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So12 yrkandena 17 och 18 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

24. Asylsökande barn (mom. 25)

Chatrine Pålsson (kd), Rosita Runegrund (kd) och Lotta Nilsson-Hedström (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 35 börjar med "När det gäller" och slutar med "Motionsyrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill betona att såväl BO som Rädda Barnen har påpekat att asylsökande barn har sämre rättigheter beträffande skolgång, rätt till förskola och rätten att bli hörda. Asylsökande barn diskrimineras på detta sätt. Ett tungt vuxenansvar vilar också många gånger på barnen genom att de kan vara tvungna att agera som tolk för sina föräldrar. Utskottet anser att det behövs förbättringar i flera avseenden.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So11 (mp) yrkande 11 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 25 bort ha följande lydelse:

25. beträffande *asylsökande barn*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So11 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Chatrine Pålsson (kd) och Rosita Runegrund (kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 38 börjar med "Föräldrautbildningsutredningen har" och slutar med "Motionsyrkandena avstyrks" bort ha följande lydelse:

För att få ett jämställt hemmaliv krävs att arbetet med hem och familj synliggörs och att mannen och kvinnan delar på ansvaret för det. I dag arbetar de flesta kvinnor utanför hemmet men utför ändå det mesta av hemarbetet. Båda föräldrarna har lika stort ansvar för barnens välbefinnande och har även en rätt och skyldighet att delta i barnens omvårdnad och fostran. Pappornas betydelse när det gäller barns uppväxt och fostran har länge undervärderats, anser utskottet. Det är positivt att kommuner och landsting erbjuder alla föräldrar föräldrautbildning. Särskild vikt bör vid en sådan inbjudan läggas på att informera om pappans viktiga roll. Just efter det första barnets födelse är påfrestningarna stora och skilsmässorisken kraftigt förhöjd. Vid denna tidpunkt behövs allt stöd, och då är föräldrarna dessutom mest motiverade för en föräldrautbildning som stärker den nya familjebildningen. En sådan utbildning borde erbjudas föräldrarna genom såväl mödravårdscentralen som barnavårdscentralen. Andra viktiga platser kan vara vårdcentraler, kyrkor och samfund, studieförbund och folkrörelser. Samhällets kostnader för att erbjuda förebyggande insatser skulle sannolikt relativt snabbt sparas in, samt leda till att många barn och vuxna fick möjlighet att utvecklas i harmoni med sig själv och sin omgivning.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna So457 (kd) yrkande 2, A811 (kd) yrkande 1 (delvis), Sf228 (kd) yrkande 2 och Sf273 (kd) yrkande 7 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna So454 (s) yrkande 1 och So543 (mp) yrkande 6 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 29 bort ha följande lydelse:

29. *beträffande föräldrautbildning*

att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:So457 yrkande 2, 2000/01:A811 yrkande 1 delvis, 2000/01:Sf228 yrkande 2 och 2000/01:Sf273 yrkande 7 samt med avslag på motionerna 2000/01:So454 yrkande 1 och 2000/01:So543 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

26. Föräldrautbildning (mom. 29)

Lotta Nilsson-Hedström (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 38 börjar med "Föräldrautbildningsutredningen har" och slutar med "Motionsyrkandena avstyrks" bort ha följande lydelse:

I Norge finns dels ett nationellt program, Föräldravägledning, dels sedan år 1995 ett brett upplagt vägledningmaterial för föräldrar med barn i förskoleåldern. I varje kommun finns ett team som har fått särskild utbildning och som fungerar som hjälp i arbetet med att förmedla kunskap om barn. Utskot-

ter ser gärna att ett nationellt program liknande det i Norge tas fram även i Sverige. Utskottet anser vidare att regeringen borde avge en tydlig programförklaring som ger mödra- och barnhälsovården ansvaret för den föräldrastödande verksamheten under graviditeten och barnets tidiga levnadsår. Det är även betydelsefullt att papporna får stöd i sin föräldraroll.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So543 (mp) yrkande 6 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna So454 (s) yrkande 1, So457 (kd) yrkande 2, A811 (kd) yrkande 1 (delvis), Sf228 (kd) yrkande 2 och Sf273 (kd) yrkande 7 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 29 bort ha följande lydelse:

29. beträffande *föräldrautbildning*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So543 yrkande 6 och med avslag på motionerna 2000/01:So454 yrkande 1, 2000/01:So457 yrkande 2 och 2000/01:A811 yrkande 1 delvis, 2000/01:Sf228 yrkande 2 samt 2000/01:Sf273 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

27. Familjerådgivning (mom. 30)

Chatrine Pålsson (kd) och Rosita Runegrund (kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 38 börjar med ”Utskottet har” och slutar med ”yrkande 2 avstyrks.” bort ha följande lydelse:

Familjestabilitet bör vara ett politiskt mål, i första hand för barnens skull. Lagstiftning, sociala och ekonomiska stödformer bör därför enligt utskottet utformas med utgångspunkt i att stabila familjerelationer är bra och eftersträvaransvärda. Förebyggande och behandlande insatser måste finnas och erbjudas när behovet uppstår. Ett bra sätt att främja familjestabilitet är att erbjuda kompetent familjerådgivning. Varje kommun är numera skyldig att erbjuda familjerådgivning. De senaste årens besparingar och nedskärningar har dessvärre drabbat verksamheten, och i en del kommuner bedrivs familjerådgivningen av samma personal som handlägger familjerättsfrågor. Bra familjerådgivning kräver dock absolut tystnadsplikt och kan därför enligt utskottets uppfattning inte bedrivas i kombination med någon annan verksamhet. Bristerna inom detta område understryks av FN:s barnkommitté som i ett uttalande rekommenderat Sverige att förbättra möjligheterna till familjerådgivning.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna A811 (kd) yrkande 1 delvis, L422 (kd) yrkande 2 och Sf273 (kd) yrkande 2 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 30 bort ha följande lydelse:

30. beträffande *familjerådgivning*

att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:A811 yrkande 1 delvis, 2000/01:L422 yrkande 2 och 2000/01:Sf273 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Chatrine Pålsson (kd) och Rosita Runegrund (kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 40 börjar med ”Statens nämnd” och slutar med ”i huvudsak tillgodosedd” bort ha följande lydelse:

Internationella adoptioner är fortfarande relativt nytt i Sverige. Mot denna bakgrund är det viktigt att professionella utövare som kommer i kontakt med adopterade barn får en vetenskaplig kunskapsgrund i denna fråga. Utskottet anser därför att regeringen bör tillsätta en utredning med uppgift att utreda hur införandet av kunskap om internationella adoptioner på högskolenivå kan ske på bästa sätt.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So434 (kd) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 32 bort ha följande lydelse:

32. beträffande *kunskap om adoptioner*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So434 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

29. Internationella adoptioner (mom. 33)

Chris Heister (m), Chatrine Pålsson (kd), Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Cristina Husmark Pehrsson (m), Rosita Runegrund (kd) och Lotta Nilsson-Hedström (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 40 börjar med ”Utskottet anser” och slutar med ”Motionerna avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att kunskapen om internationella adoptioner och adoptivbarns utveckling generellt sett ännu är alltför ofullständig. Forskningsläget är långt ifrån komplett. Det finns indikationer, bl.a i form av överrepresentation av adoptivbarn i barnpsykiatrisk vård, som visar behovet av mer forskning om adoptivbarns utveckling och om hur det gått för de adoptivbarn som hittills kommit till Sverige.

Barn adopterade av ensamstående indikeras i än högre grad än barn som är adopterade av par vara överrepresenterade i barnpsykiatrisk vård. Detta antyder enligt utskottet att det kan finnas problem som ännu inte är tillräckligt kända och som måste utredas. Det faktum att ensamma adoptivföräldrar, i alla fall tidigare, ofta fick ta emot barn som var äldre än genomsnittet och ibland hade andra typer av problem redan vid ankomsten kan vara en delförklaring. Men det kan också vara så att det helt enkelt är svårare för en ensam person att klara att hantera ett internationellt adoptivbarns speciella behov och förutsättningar. Utskottet anser att det saknas tillräcklig kunskap om situationen för internationella adoptivbarn i allmänhet och barn som adopterats av ensamstående i synnerhet.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion L406 (m) yrkandena 4 och 5 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion Sf241 (c) yrkandena 2, 6 och 7 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 33 bort ha följande lydelse:

33. beträffande *internationella adoptioner*
att riksdagen med anledning av motion 2000/01:L406 yrkandena 4 och 5 och med avslag på motion 2000/01:Sf241 yrkandena 2, 6 och 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

30. Internationella adoptioner (mom. 33)

Kenneth Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 40 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Kunskapen om adoptioner och adoptivbarnens levnadsförhållanden är ej tillräcklig. Det behövs mer av information och diskussion samt inte minst mer svensk forskning om adoptioner, anser utskottet. Internationella adoptioner är mycket betydelsefulla och positiva för vårt samhälle. Det finns därför enligt utskottet all anledning att se till så att utvecklingen fortsätter på ett bra sätt.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion Sf241 (c) yrkande 7 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna L406 (m) yrkandena 4 och 5 samt Sf241 (c) yrkandena 2 och 6 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 33 bort ha följande lydelse:

33. beträffande *internationella adoptioner*
att riksdagen med anledning av motion 2000/01:Sf241 yrkande 7 och med avslag på motionerna 2000/01:L406 yrkandena 4 och 5 samt Sf2000/01:Sf241 yrkandena 2 och 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

31. 26 § barnavårdslagen (mom. 34)

Chris Heister (m), Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m) och Cristina Husmark Pehrsson (m) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 42 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet måste de unga som är i farozonen för alkoholmissbruk mötas och stötts tydligare. Lagen om vård av unga måste förändras så att delar av den gamla barnavårdslagen återinförs. Det handlar främst om lagens 26 § vilken innebar att de sociala myndigheterna i samarbete med familjen hade en reell möjlighet att på ett tidigt stadium hjälpa och stötta familjer, i vilka barnen riskerade att råka illa ut fysiskt eller psykiskt.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So300 (m) yrkande 3 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 34 bort ha följande lydelse:

34. beträffande 26 § *barnavårdslagen*
att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So300 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Lotta Nilsson-Hedström (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 42 börjar med "Vad gäller" och slutar med "anses tillgodosedd" bort ha följande lydelse:

Kommunerna har ett lagstadgat ansvar för omhändertagna barns välbefinnande och utvecklingsmöjligheter. Den inspektionsverksamhet som länsstyrelsen ansvarar för skall enligt utskottet vara upplagd så att den successiva kunskapsuppbyggnaden säkras. För att uppnå en hållbarhet i en sådan kontroll måste kontrollbesöken göras regelbundet flera gånger per år. Besöken skall vara oplanerade och samtal skall föras med varje barn utan barnhemspersonalens medverkan.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So475 (s) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *inspektionsverksamhet m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So475 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

33. Familjerådslag (mom. 37)

Ingrid Burman (v), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Rinaldo Karlsson (s), Conny Öhman (s), Lars U Granberg (s), Rolf Olsson (v) och Catherine Persson (s), anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 43 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Av 1 § sista stycket socialtjänstlagen följer att när åtgärder rör barn skall särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Utskottet anser att familjerådslag eller annan liknande arbetsmodell kan vara en bra arbetsmetod i många situationer. Familjerådslaget bör dock ses som en metod bland andra och endast användas i de situationer där den kan bedömas som lämpligast. I valet av metod måste barnperspektivet alltid vara utslagsgivande. Mot bakgrund härav och med hänsyn till barnets bästa måste enligt utskottets mening sättas i fråga om familjerådslag bör vara en rättighet på det sätt som föreslås i motion So458 (mp) yrkande 1. Utskottet vidhåller sin inställning som den redovisats i betänkande 1998/99:SoU6 och avstyrker motionen.

dels att utskottets hemställan under 37 bort ha följande lydelse:

37. beträffande *familjerådslag*

att riksdagen avslår motion 2000/01:So458 yrkande 1.

34. Åtgärder för familjen m.m. (mom. 38)

Lotta Nilsson-Hedström (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 43 börjar med "Det ovan nämnda" och slutar med "motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Att omhänderta ett barn är ett så allvarligt ingripande att det endast skall ske när ingen annan lösning står till buds. Ett omhändertagande är svårt för alla parter. Oavsett om barnet kommer att stanna en begränsad tid i sitt fosterhem eller om det kommer att stanna i fosterhemmet under resterande uppväxt så behöver föräldrarna hjälp med att utveckla ett positivt föräldraskap i förhållandet till sitt barn.

Utskottet anser att det är en stor brist att det vid omhändertagande av barn inte alltid upprättas en åtgärdsplan för familjen och för barnet. Det måste finnas kompetens hos socialtjänsten att utforma en åtgärdsplan som alla inblandade parter skall delges och om möjligt godkänna. Den skall inte utformas endast utifrån socialtjänstens normer utan även från barnets och föräldrarnas perspektiv. Planen skall ange placeringens syfte, längd och innehåll.

Utskottet vill framhålla vikten av att syskon placeras i samma familjehem eller, om det inte är möjligt, i vart fall inte längre från varandra än att de kan ha en normal kontakt.

Utskottet anser att ett barn som omhändertagits, om det inte finns mycket speciella skäl som talar däremot, måste ha samma rätt som alla andra barn att få träffa sina anhöriga när han eller hon vill det. Det är viktigt att barn och ungdomar inte placeras så långt från sina anhöriga att kontakten bryts eller försvåras.

Målsättningen att vid placeringar utanför hemmet arbeta för att barnet skall återförenas med sina biologiska föräldrar kan kollidera med familjehemsföräldrarnas känslomässiga bindning till det placerade barnet. Det är inte lätt att efter flera års placering lämna barnet ifrån sig. Utskottet anser därför att utbildning och handledning av blivande familjehemsföräldrar skall vara obligatorisk, såväl vid frivilliga placeringar som vid tvångsplaceringar. Även släktingar som har ett närstående barn placerade hos sig skall erbjudas sådan handledning och utbildning.

Utskottet anser vidare att kvaliteten hos familjehemmen skall säkras genom att vissa av de kontrollbesök som socialtjänsten företar i familjehemmen skall vara oanmälda. Vidare måste socialsekreteraren ta initiativ till enskilda samtal med barnen eller ungdomarna, som annars kanske inte vågar kritisera eller anmäla familjehemmet om det är nödvändigt.

Utskottet anser slutligen att det måste finnas möjlighet till en mjuk utslussning från familjehemmet. Många familjehemsplacerade barn känner sig utkastade när de blir 18 år. De kan då stå utan både familjehemsföräldrar och biologisk familj. Därför måste möjlighet finnas till en mjuk utslussning med möjlighet att komma tillbaka till familjehemmet. Om en ungdom som fyllt 18 år önskar få bo kvar i familjehemmet skall denna möjlighet ges i form av fortsatt ekonomiskt stöd under en bestämd utslussningsperiod som bestäms i samråd mellan den ansvariga socialenheten och den familjehemsplacerade.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So458 (mp) yrkandena 3, 4, 7, 8 och 10–12 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion So458 (mp) yrkande 16 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. beträffande *åtgärder för familjen m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So458 yrkandena 3, 4, 7, 8, och 10–12 och med avslag på motion 2000/01:So458 yrkande 16 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2000/01:SoU7

35. Genomförandet av FN:s barnkonvention (mom. 40)

Kerstin Heinemann (fp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 46 börjar med ”Utskottet vidhåller” och på s. 47 slutar med ”Motionsyrkandena avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att barnkonventionen skall genomsyra allt arbete som direkt eller indirekt rör barn, på såväl det nationella som det internationella planet. Av detta följer att alla barn skall ha rätt till en god tillsyn och omsorg samt utbildning anpassad till det enskilda barnets behov, förmåga och förutsättningar. Föräldrarnas ansvar för sina barn utgör grunden för att nå målet, men föräldrar kan behöva råd, hjälp och stöd för att klara sin uppgift. Utskottet konstaterar att barnens situation påverkas av flera olika sinsemellan och av varandra oberoende beslut i riksdag, landsting och kommuner. Utskottet anser det därför önskvärt med en utredning som genomför en översyn av hur barn påverkas av alla sammantagna transaktioner, parallella system, olika bestämmelser m.m. som berör barnfamiljerna inom kommunen, landstinget och staten osv. Detta för att finna en helhetssyn, minska marginaleffekterna och ta bort onödiga kilar i systemet.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So12 (fp) yrkandena 1 och 13 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *genomförandet av FN:s barnkonvention*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So12 yrkandena 1 och 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

36. Barnbilaga till statsbudgeten m.m. (mom. 41)

Chatrine Pålsson (kd), Kenneth Johansson (c) och Rosita Runegrund (kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 47 börjar med ”Utskottet vidhåller” och slutar med ”yrkande 10 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det positivt att den nybildade samordningsfunktionen i Regeringskansliet skall uppmärksamma och samordna sådana frågor om barn och ungdomar som berör flera departement och att det skall finnas ett tydligt barnperspektiv i beslutsprocessen inklusive resursfördelningen i budgeten. Utskottet tycker emellertid inte att detta är tillräckligt utan anser att en barnbilaga skall följa varje budget.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So11 (mp) yrkande 1 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion So11 (mp) yrkande 10 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 41 bort ha följande lydelse:

41. beträffande *barnbilaga till statsbudgeten m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So11 yrkande 1 och med avslag på motion 2000/01:So11 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2000/01:SoU7

37. Barnbilaga till statsbudgeten m.m. (mom. 41)

Lotta Nilsson-Hedström (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 47 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "yrkande 10 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det positivt att den nybildade samordningsfunktionen i Re-geringskansliet skall uppmärksamma och samordna sådana frågor om barn och ungdomar som berör flera departement och att det skall finnas ett tydligt barnperspektiv i beslutsprocessen inklusive resursfördelningen i budgeten. Utskottet tycker emellertid inte att detta är tillräckligt utan anser att en barnbilaga skall följa varje budget. Utskottet vill vidare peka på att Barnpsykiatrikommitténs betänkande *Det gäller livet* torde vara en utmärkt lärobok när det gäller att utbilda departementen m.fl. om barnkonventionen, barns situation och vilka åtgärder som behövs.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So11 (mp) yrkandena 1 och 10 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 41 bort ha följande lydelse:

41. beträffande *barnbilaga till statsbudgeten m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So11 yrkandena 1 och 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

38. En inkorporering av barnkonventionen (mom. 42)

Lotta Nilsson-Hedström (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 47 börjar med "Utskottet vidhåller även" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Barnperspektivet skall belysas i alla statliga utredningar och i alla förslag som läggs fram till riksdagen. Vidare skall barns rätt till trygghet och utveckling ligga till grund för alla politiska beslut. Slutligen anser utskottet att FN:s barnkonvention skall ingå i den svenska lagstiftningen.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion Sf274 (mp) yrkande 39 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 42 bort ha följande lydelse:

42. beträffande *en inkorporering av barnkonventionen*

att riksdagen med anledning av motion 2000/01:Sf274 yrkande 39 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

1. Barnomsorgen och elever i behov av särskilt stöd

Chris Heister (m), Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m) och Cristina Husmark Pehrsson (m) anför:

Vi ansluter oss till de särskilda yttranden beträffande barnomsorgen respektive elever i behov av särskilt stöd som avgivits av de moderata ledamöterna i utbildningsutskottet i utbildningsutskottets yttrande 2000/01:UbU2y *Barnpolitiken*. Vi vill därför anför följande:

Den socialdemokratiska barnomsorgspolitikerna har konsekvent inneburit en nedtoning av föräldrars betydelse och ansvar, med bekymmersamma konsekvenser som följd. Valfriheten är i praktiken mycket liten, och talet om den offentliga barnomsorgen som ett "frivilligt komplement" är dessvärre mest teoretiskt. Ett tillkännagivande i enlighet med motion 2000/01:So14 yrkande 5 synes emellertid föga verksamt, då den förda politiken ligger i linje med socialdemokratiska idéer.

Stöd till elever med svårigheter är inte enbart en fråga om resurser. Vi anser att majoriteten som vanligt hänvisar till medel som när retoriken analyseras anses räcka till att lösa alla problem. Så är det inte i verkligheten. Lika viktigt är prioriteringar och hur verksamheter organiseras. När det gäller elever med talsvårigheter vill vi bl.a. erinra om vår kritik av Hällsboskolans nedläggning.

2. Psykisk ohälsa

Kenneth Johansson (c) anför:

Jag anser att resurserna för barn- och ungdomspsykiatri är otillräckliga och att köerna är för långa. Dessutom anser jag att problemen borde ha uppmärksammas långt tidigare så att förebyggande åtgärder hade kunnat sättas in. Går det så långt som till akut vårdbehov är det svårare att få rätsida på situationen och kostnaderna blir dessutom högre. Att i bred samverkan ute i vardagen arbeta med förebyggande åtgärder är lönsamt både ur humant och ekonomiskt perspektiv. Jag är glad att Centerpartiet medverkat till att barn- och ungdomspsykiatri tillförs resurser från de medel som frigjorts genom den s.k. försvarsuppgörelsen. Närmare preciseringar framgår av utvecklingsavtalet mellan staten och landstings- och kommunförbundet. Jag avstår därför från att reservera mig.

3. Barn till psykiskt sjuka respektive missbrukande föräldrar

Ingrid Burman och Rolf Olsson (båda v) anför:

Det saknas i dag tillräckliga kunskaper ur ett nationellt perspektiv om barn till psykiskt sjuka.

Vi vill understryka att det är viktigt att uppmärksamma och ge stöd åt barn till psykiskt sjuka. Det pågår ett arbete för att utarbeta ett program för nationellt stöd till kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten. Det är ett mycket

viktigt arbete som förhoppningsvis kommer att leda till att de anhöriga till psykiskt sjuka får ett bättre stöd än vad som nu är fallet. Vi finner därför inte i dagsläget skäl att reservera oss. För det fall situationen för de anhöriga till psykiskt sjuka inte visar sig tillräckligt belyst i det pågående arbetet vill vi dock förbehålla oss rätten att återkomma i saken.

4. Barn till kriminella

Ingrid Burman och Rolf Olsson (båda v) anför:

Det finns i dag 800–1 000 barn med föräldrar i fängelse eller häkte, barn som ofta saknar stöd när det gäller att utveckla och upprätthålla en bra kontakt med sina föräldrar. Samhället brister här i sitt ansvar. I kriminalvårdens budget för år 2000 finns 3 miljoner kronor avsatta för insatser för att förbättra situationen för dessa barn. Vi avvaktar resultatet av dessa insatser och förbehåller oss rätten att återkomma i saken om behov av insatser för de aktuella barnen visar sig kvarstå i framtiden.

5. Barnbilaga till statsbudgeten m.m.

Ingrid Burman och Rolf Olsson (båda v) anför:

Vänsterpartiet har tidigare motionerat om en barnbilaga till statsbudget. Vi anser fortfarande att en barnbilaga kan vara ett bra redskap för att säkerställa att barnperspektivet beaktas i det statliga beslutsfattandet. I den av riksdagen antagna strategin för att förverkliga barnkonventionen framgår att barnkonsekvensanalyser skall göras vid statliga beslut som rör barn. Vi ser detta som ett första viktigt steg för att säkerställa att barnperspektivet beaktas och finner därför inte i dagsläget skäl att reservera oss, men förbehåller oss rätten att återkomma i saken.

6. Inkopporering av barnkonventionen

Ingrid Burman och Rolf Olsson (båda v) anför:

Vänsterpartiet har tidigare motionerat om inkopporering av barnkonventionen i svensk lagstiftning. Fördelen skulle vara att barnkonventionen då automatiskt blir tillämplig hos svenska domstolar och myndigheter. Det kan jämföras med t.ex. Europakonventionen som utgjort en del av svensk lagstiftning utan att några särskilda problem uppkommit i rättstillämpningen. Det förhåller sig också så att barnkonventionen inkopporerats i lagstiftningen i bl.a. Finland och Belgien och där haft stor betydelse.

Det pågår ett aktivt arbete i kommuner och landsting med att synliggöra barns behov i beslutsfattandet mot bakgrund av barnkonventionen. Vi avser därför att avvakta detta arbete, men vill, för det fall att synliggörandet av barns behov i beslutsfattandet inte uppnås, hålla frågan öppen om inte barnkonventionen bör inkopporeras i svensk lagstiftning.

Barnpolitiken

Till socialutskottet

Socialutskottet har den 10 oktober 2000 beslutat att bereda bl.a. utbildningsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 1999/2000:137 *Barn – här och nu. Redogörelse för barnpolitiken i Sverige med utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter*, jämte motioner i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Utbildningsutskottet begränsar sitt yttrande till att avse motionerna 2000/01:So11 yrkandena 2, 5, 6 och 11, 2000/01:So12 yrkandena 2, 3, 4, 5, 6, 7 och 15, 2000/01:So13 (delvis) och 2000/01:So14 yrkandena 1 och 5.

De motionsyrkanden som behandlas anknyter huvudsakligen till skrivelsernas avsnitt 3.2 Förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan. Regeringen beskriver i avsnittet utvecklingen under 1990-talet och redovisar pågående initiativ och åtgärder.

Valfrihet inom barnomsorg och skola

I motion 2000/01:So13 (m) framhålls i den del som berör utbildningsutskottets beredningsområde att de fyra borgerliga partierna lagt fram ett förslag som innebär att barnomsorgsstödet omfattar alla och inte går omvägen via kommunerna. Genom avdrag för styrkta barnomsorgskostnader ges enligt motionärerna möjlighet till flexibla barnomsorgslösningar i hemmiljö. I stället för den allmänna förskolan förespråkar motionärerna införandet av en barnskola för åldrarna fyra till sex år. Med en barnskola med tydlig pedagogisk profil och med en flexibel skolstart ges alla barn en bra grund för lärande. Rätten att välja skola ger föräldrar och elever möjlighet att välja skola som passar barnet bäst. Som en konsekvens av rätten att välja skola följer också enligt motionärerna behovet av en nationell finansiering av grundskolan.

U t s k o t t e t anser att socialutskottet bör avstyrka yrkandet. Beträffande valfrihet inom barnomsorgen vill utskottet framhålla att en mycket viktig faktor för valfrihet inom detta område är en väl utbyggd förskoleverksamhet med möjlighet till olika alternativ t.ex. vad gäller olika pedagogiska inriktningar. Utskottet noterar att Sverige för närvarande tillsammans med elva andra länder deltar i en stor jämförande studie av verksamheter för förskolebarn. I en rapport hösten 1999 (*Early Childhood Education and Care Policy in Sweden*) framhåller OECD-experterna mångfalden och flexibiliteten i det svenska systemet. Det finns en mängd former och inriktningar som är anpassade till barnens och familjernas behov, nattöppna förskolor för skiftarbetare och språkprogram för invandrarbarn nämns som exempel. Även innehållet är variationsrikt, menar experterna, och nämner förskolor som satsar på eko-

logi, data, miljö eller använder en särskild pedagogisk metod som Montessori eller Reggio Emilia-inspirerad pedagogik. Den svenska förskoleverksamheten anpassar sig enligt experterna smidigt och flexibelt till barns och föräldrars behov.

Enligt utskottets mening finns det en omfattande valfrihet inom skolväsendet. Elever och föräldrar har successivt givits större rätt och möjlighet att välja skola. I fråga om grundskolan föreskrivs i skollagen (1985:1100) att kommunen vid fördelningen av elever på olika skolor så långt möjligt skall beakta föräldrarnas önskemål om att deras barn skall tas emot vid en viss skola (4 kap. 6 §). Detta gäller under förutsättning att inte andra elevers berättigade krav på placering i en skola nära hemmet åsidosätts eller betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen. En kommun skall i sin grundskola även ta emot en elev för vars grundutbildning kommunen inte är skyldig att svara, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola (4 kap. 8 §). Föräldrar kan också som alternativ till den kommunala skolan välja en fristående skola.

Även på gymnasienivå kan en fristående skola väljas. Om en elev tas in till utbildning vid en fristående gymnasieskola är hemkommunen skyldig att lämna bidrag om Skolverket förklarat skolan bidragsberättigad. Däremot är kommunen inte skyldig att betala interkommunal ersättning för en elev som vill genomgå en gymnasieutbildning i en annan kommuns skola om hemkommunen kan erbjuda samma program eller nationellt fastställda inriktning och eleven inte på grund av sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den andra kommunen (5 kap. 8 och 24 §§ skollagen). När det gäller val i hemkommunens utbud mellan olika skolor som har samma program finns det inga centrala bestämmelser. Det förekommer också ett stort antal riksrekryterande utbildningar i form av specialutformade program och utbildningar inom nationella program i gymnasieskolan. Dessa utbildningar regleras i 2 kap. gymnasieförordningen (1992:394) samt i bilagorna 2 och 3 till förordningen.

Utskottet vill också något beröra frågan om införande av en nationell skolpeng. Riksdagen har tidigare vid ett flertal tillfällen avslagit liknande motionsyrkanden (jfr bet. 1999/2000:UbU1, 1999/2000:UbU8, 1999/2000:UbU10). Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att en schablonberäknad nationell skolpeng inte ger de grundläggande förutsättningarna för att kraven på en likvärdig skola av hög kvalitet för alla elever skall kunna uppfyllas. Resurser till skolans verksamhet måste fördelas med utgångspunkt i de behov som enskilda elever, olika grupper av elever och skolor faktiskt har. Utskottet finner det därför inte rimligt att införa en central resursfördelning.

Barnomsorgen

I motion 2000/01:So14 (kd) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att barnomsorgen är ett komplement till familjen. Motionärerna anför att det är hög tid att uppvärdera föräldraskapets betydelse. Begreppet barnomsorg skall omfatta såväl föräldrarnas omsorg i det egna hemmet som daghem, fritidshem, familjedaghem, föräldrakooperativ eller andra alterna-

tiva former. I motion 2000/01:So12 (fp) yrkande 2 begärs en skärpning av barnomsorgslagen. Det bör bli fler fritidshemsplatser. Målsättningen är att alla barn skall erbjudas fritidshemsplats under hela grundskolan, heter det i motionen.

U t s k o t t e t vill anföra följande.

Förskoleverksamhet (förskola, familjedaghem och öppen förskola) och skolbarnsomsorg (fritidshem, familjedaghem och öppen fritidsverksamhet) skall enligt nu gällande regler tillhandahållas för barn i åldern 1–12 år i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller barnets eget behov (2 a kap. 1 och 6 §§ skollagen). Verksamheterna är således ett frivilligt komplement för de föräldrar och barn som behöver det. Enligt utskottets uppfattning har barnomsorgen sedan lång tid tillsammans med föräldraförsäkringen och barnbidraget varit en av hörnstenarna i den svenska familjepolitiken. Förskoleverksamhetens och skolbarnsomsorgens uppgift är att ge barn en god omsorg och stimulera deras utveckling och lärande. Verksamheterna har också en social betydelse genom att de bidrar till att utjämna skillnader i uppväxtvillkor för barn i olika befolkningsgrupper och skapar mötesplatser för barn med olika etnisk, kulturell och social tillhörighet. Barnomsorgen har också stor betydelse för barnfamiljernas ekonomi och för jämställdheten mellan kvinnor och män.

Utskottet vill peka på att regeringen under de senaste åren drivit ett omfattande reformarbete i syfte att vidareutveckla förskoleverksamhetens och skolbarnsomsorgens pedagogiska roll. Förskoleklassen har införts som en frivillig skolform. Grundskolans läroplan har anpassats till att också omfatta förskoleklassen och fritidshemmet. År 1998 fick förskolan sin första läroplan (Lpfö 98). Genom läroplanen intar förskolan sin plats som det första steget i samhällets samlade utbildningssystem för barn, ungdomar och vuxna. I läroplanen sägs bl.a. följande: "Det enskilda barnets utveckling och lärande skall främjas i nära samverkan mellan förskola och hem." Enligt utskottets uppfattning innebär det att förskola och familjen kompletterar varandra. Något särskilt tillkännagivande till regeringen i denna fråga behövs inte enligt utskottets mening. Motion 2000/01:So14 yrkande 5 bör avstyrkas av socialutskottet.

Socialutskottet bör också avstyrka motion 2000/01:So12 yrkande 2. En utvidgad skyldighet för kommunerna att tillhandahålla skolbarnsomsorg torde innebära betydligt ökade kostnader. Kommunerna har i dag en skyldighet att tillhandahålla skolbarnsomsorg för barn t.o.m. 12 års ålder för de föräldrar som behöver det på grund av förvärvsarbete eller studier eller för barnets eget behov. Enligt vad utskottet har erfarit har i dag 2 av 3 barn i åldern 6–9 år och 7% av 10–12-åringarna skolbarnsomsorg.

Elever i behov av särskilt stöd*Motioner*

Enligt motion 2000/01:So12 (fp) bör fler dyslexicentrum upprättas, så att alla barn som har läs- och skrivsvårigheter kan få hjälp med sina problem (yrk. 3). Motionärerna betonar vikten av att hjälpen bör sättas in tidigt. Detta förutsätter att berörda personalgrupper får en adekvat utbildning om dyslexi (yrk. 4). Behovet av fler logopedier och kompetensutveckling av berörda personalgrupper när det gäller stamning tas upp i yrkande 5 i motionen. I yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om ett uppdrag till berörda myndigheter i syfte att berörd personal får adekvat utbildning om ADHD. I motion 2000/01:So14 (kd) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om insatser mot psykisk ohälsa hos barn. Barn och ungdomar med psykiska problem måste identifieras tidigt. Ett steg vore att öka lärarnas kunskap på detta område, heter det i motionen.

Utskottets bedömning

Det finns enligt utskottets mening ett betydande behov av kompetensutveckling för lärare och annan personal i frågor som rör elever i behov av särskilt stöd. Kommunerna har som arbetsgivare ansvar för att fortbilda sin personal. När det gäller den personal som har hand om utbildningen är detta föreskrivet i skollagen (2 kap. 7 §). Staten kan dock på olika sätt stödja kompetensutveckling t.ex. genom att ge bidrag till särskilda insatser. Utskottet vill peka på att regeringen i budgetpropositionen för år 2000 (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 16 s. 67, bet. UbU1) har avsatt sammanlagt 500 miljoner kronor för utvecklingsinsatser inom skolväsendet under perioden 2000–2002, bl.a. för kompetensutveckling av lärare inom det specialpedagogiska området och inom området språkutveckling (läs- och skrivprocessen). Behovet av forskning och utveckling när det gäller elever med funktionshinder understryks också i budgetpropositionen för år 2000. Skolverket disponerar sammanlagt 6 miljoner kronor under en treårsperiod för att stödja och stimulera pedagogisk forskning inom detta område. Enligt utskottets uppfattning kommer det specialpedagogiska kunnandet att öka bland lärarna när den nya lärarutbildningen införs med början den 1 juli 2001 (prop. 1999/2000:135, bet. 2000/01:UbU3).

Utskottet vill framhålla att det finns en skyldighet för skolan att utarbeta ett åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd. Utskottet vill betona att stöd till elever i behov av särskilt stöd måste anpassas till varje elevs individuella behov.

Utskottet vill i sammanhanget också peka på att kommittén för översyn av skollagen (dir. 1999:15) har uppdrag som berör elever i behov av särskilt stöd: Kommittén skall bl.a. analysera hur termerna "elevens rätt" respektive "kommuns skyldighet" används i skollagen och vid behov föreslå de förändringar som krävs för en ökad tydlighet vad gäller termernas innebörd. Kommittén skall redovisa sitt uppdrag senast den 1 maj 2001. Vidare bereds för

närvarande betänkandet *Från dubbla spår till Elevhälsa* (SOU 2000:19) inom Regeringskansliet. I betänkandet tas frågor upp som rör elever i behov av särskilt stöd. Utskottet har erfarit att regeringen planerar att lämna en proposition i ämnet senare under våren 2001.

Utskottet vill i sammanhanget peka på att regeringen i budgetpropositionen för år 2001 har föreslagit en kraftfull satsning på fler vuxna i ungdomsskolan och fritidshemmen. Regeringen avser att successivt fr.o.m. höstterminen 2001 tillföra kommunerna ökade resurser under en femårsperiod. Därefter skall medlen inordnas i det generella statsbidraget som får en varaktig nivåhöjning med 5 miljarder kronor. Utskottet utgår från att medlen kommer att ha stor betydelse för elever i behov av särskilt stöd.

Mot bakgrund av vad utskottet anfört och redovisat bör enligt utskottets mening socialutskottet föreslå att motionerna 2000/01:So12 yrkandena 3, 4, 5 och 6 samt 2000/01:So14 yrkande 1 avslås.

Skolhälsovård

Enligt motion 2000/01:So12 (fp) yrkande 7 har skolhälsovården en viktig roll när det gäller att fånga upp och hjälpa barn med hälsoproblem och andra behov av särskilt stöd.

U t s k o t t e t delar motionärernas uppfattning att skolhälsovården har en viktig roll när det gäller att fånga upp och hjälpa barn med hälsoproblem och andra behov av särskilt stöd. Utskottet föreslår emellertid att socialutskottet avstyrker yrkandet. Utskottet har i det föregående redovisat att regeringen planerar att lämna en proposition om elevvård och skolhälsovård under senare delen av våren 2001. Enligt utskottets mening bör pågående beredningsarbete i Regeringskansliet avvaktas.

Mobbning

I motion 2000/01:So11 (mp) yrkande 5 framhålls att det finns stor variation beträffande skolors handlingsprogram och kunskaper om åtgärder mot mobbning. Ansvar för att minska mobbningen vilar på de vuxna. Det krävs mycket, både av engagemang och resurser, för att få en skola att fungera, heter det i motionen.

U t s k o t t e t anser att socialutskottet bör föreslå avslag på yrkandet. Utskottet vill framhålla att tydliga föreskrifter mot mobbning och annan kränkande behandling i dag finns i skolans styrdokument såsom skollag och läroplaner. Såväl skollagen som läroplanerna är för närvarande föremål för översyn. I direktiven till 1999 års skollagskommitté (dir. 1999:15) anges att kommitténs översyn av gällande regler även skall omfatta frågor kring kränkande behandling. En arbetsgrupp har tillsatts inom Utbildningsdepartementet för att göra en översyn av läroplanerna som styrdokument. Utredningen och arbetsgruppen skall arbeta fram till den 1 maj respektive 31 maj 2001. Det anges i uppdraget till arbetsgruppen att denna bör ha nära kontakt med Skollagskommittén för ett ömsesidigt utbyte av synpunkter och erfarenheter.

Det är, enligt utskottets mening, främst lokalt ute i kommunerna och på de enskilda skolorna som utvecklingen av arbetet mot mobbning nu måste ske.

Utskottet har vid ett flertal tillfällen tidigare behandlat motionsyrkanden mot mobbning i skolan (jfr senast bet. 1999/2000:UbU15 s. 45). Utskottet vill upprepa att utskottet ser det som angeläget att Skolverket i sin tillsynsverksamhet följer upp skolornas arbete mot mobbning och annan kränkande behandling.

Arbetsmiljöarbetet i skolan

I motion 2000/01:So12 (fp) yrkande 15 begärs att en nationell handlingsplan tas fram för arbetsmiljöarbetet i skolan. Skolverket bör ta fram gemensamma riktlinjer och handlingsplaner för hur detta arbete skall bedrivas, så att det tillfredsställer alla barns och anställdas berättigade krav på en säker arbetsmiljö.

U t s k o t t e t vill anföra följande.

Arbetsgivaren har enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) ansvar för att verksamheten bedrivs på ett sådant sätt att en tillfredsställande arbetsmiljö säkerställs. Ansvaret för att arbetsmiljöaspekter beaktas vilar på skolhuvudmannen eller, efter delegation, på rektor.

Utskottet har i det föregående redovisat att skolans styrdokument för närvarande ses över. En kommitté arbetar med att se över skollagen (dir. 1999:15) och en arbetsgrupp arbetar med att se över läroplanerna. Som utskottet också redovisat finns en koppling mellan dessa båda översyner. Skollagskommittén har i uppdrag att också se över frågor om arbetsmiljön i skolan. Kommittén skall göra en översyn och vid behov föreslå förändringar av gällande regler för att stärka barns, ungdomars och vuxnas skydd och säkerhet i barnomsorgs- och skolverksamheten särskilt vad avser arbetsmiljö- samt hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Kommittén skall också se över gällande ansvarsfördelning mellan stat och kommun och om den behöver förtydligas. Kommitténs arbete skall redovisas den 1 maj 2001 och arbetsgruppens arbete den 31 maj 2001.

Utskottet vill i sammanhanget än en gång peka på att regeringen i budgetpropositionen för år 2001 har föreslagit en kraftfull satsning på fler vuxna i ungdomsskolan och fritidshemmen. Regeringen avser att successivt fr.o.m. höstterminen 2001 tillföra kommunerna utökade resurser under en femårsperiod. Därefter skall medlen inordnas i det generella statsbidraget som får en varaktig nivåhöjning med 5 miljarder kronor.

Utskottet föreslår med hänvisning till vad utskottet har anfört och redovisat att socialutskottet avstyrker motion 2000/01:So12 yrkande 15.

Kultur i skolan

I motion 2000/01:So11 (mp) yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om kultur i skolan. Motionärerna framhåller att man i bistra tider i första hand skurit ned på olika kultursatsningar – bl.a. har den kommunala musikskolan på många håll varit hårt drabbad med mindre utbud av kurser och högre avgifter.

U t s k o t t e t vill anföra följande.

Den kommunala musikskolan är inte reglerad i skollagen och ingår inte skolans verksamhet. Utskottet begränsar sig därför till att behandla yrkandet endast till den del det berör kultur i skolan. Utskottet vill i sammanhanget redovisa att sammanlagt 110 miljoner kronor har avsatts under budgetåren 1999–2001 för det s.k. tiopunktsprogrammet för skolan. Insatser för kultur i skolan ingår som en del i detta program. Utskottet föreslår att socialutskottet avstyrker yrkandet.

Asylsökande barn

Enligt motion 2000/01:So11(mp) yrkande 11 diskrimineras asylsökande barn. De har sämre rättigheter än andra barn beträffande skolgång, rätt till förskola och rätten att bli hörda.

U t s k o t t e t noterar att regeringen anmält att den avser att lämna en proposition om asylsökande barn i januari 2001. Utskottet anser att regeringens beredningsarbete bör avvaktas och föreslår att socialutskottet avstyrker yrkandet.

Det livslånga lärandet

I motion 2000/01:So11 (mp) yrkande 2 tas frågor upp med anknytning till det livslånga lärandet. Motionärerna ifrågasätter regeringens beskrivning av möjligheterna för dagens unga att ångra studieval, börja om och pröva nytt. De pekar på att studiemedelssystemet är uppbyggt utifrån att man relativt klart måste veta vilken utbildningsväg man skall gå i och med att det finns ett tämligen lågt satt tak för antalet beviljade terminer med studiemedel.

U t s k o t t e t föreslår att socialutskottet avstyrker yrkandet. Riksdagen behandlade under förra hösten regeringens förslag till ett reformerat studiestödssystem (prop. 1999/2000:10, bet. UbU7, rskr. 96). Den längsta tiden för studiemedel på högskolenivå fastställdes till 240 veckor (6 normala studieår). Regeringen föreslog (och riksdagen ställde sig bakom) att tid utöver de fastställda tidsgränserna skall kunna beviljas endast om det finns synnerliga skäl. Detta innebar en skärpning av gällande regler om särskilda skäl. Det finns enligt utskottets mening ingen anledning att förändra det av riksdagen nyligen beslutade studiestödssystemet.

Stockholm den 24 oktober 2000

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

I beslutet har deltagit: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Beatrice Ask (m), Eva Johansson (s), Inger Lundberg (s), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Majléne Westerlund Panke (s), Torgny Danielsson (s), Tomas Eneroth (s), Lennart Gustavsson (v), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m), Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c), Ulf Nilsson (fp) och Anders Sjölund (m).

2000/01:SoU7
Bilaga

Avvikande meningar

1. Valfrihet inom barnomsorg och skola

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Per Bill (m) och Anders Sjölund (m) anför:

Vi vill betona att det är familjens möjlighet att själv fatta beslut och stå på egna ben som behöver förstärkas. Vi vill skapa möjligheter att förena familjeliv och yrkesliv på ett bra sätt men samtidigt ge de föräldrar som så önskar en reell möjlighet att vara hemma med barnen längre än vad föräldraförsäkringen medger. De fyra borgerliga partierna lade i våras fram ett gemensamt förslag som innebär att barnomsorgsstödet omfattar alla och inte går omvägen via kommunerna. Förslaget om maxtaxa innebär att föräldrarnas valfrihet begränsas. Genom vårt förslag med avdrag för styrkta barnomsorgskostnaderna ges möjlighet till flexibla barnomsorgslösningar i hemmiljö. I stället för en allmän förskola för fyra- och femåringar förespråkar vi en barnskola för barn i åldern fyra till sex år. En barnskola med en tydlig pedagogisk profil och med en flexibel skolstart ger alla barn ett spännande alternativ som lägger en bra grund för lärande.

Utskottets majoritet beskriver att skollagen ger föräldrar och elever valmöjligheter och att kommunernas skolorganisation skall planeras utifrån föräldrars önskemål, vilket är helt korrekt. Problemet är att den socialdemokratiska regeringen inte tagit några initiativ för att förverkliga intentionerna bakom reglerna, trots rapporter om att flertalet kommuner inte informerar elever och föräldrar om deras rättigheter, än mindre planerar den egna organisationen efter att ha tagit reda på elevers och föräldrars önskemål vad gäller val av skola. Ett naturligt led i vår ambition att förverkliga ett aktivt val av skola och rättvisa mellan skolor med olika huvudmän är införande av en nationell skolpeng.

Enligt vår uppfattning bör socialutskottet tillstyrka Moderaternas motion 2000/01:So13.

2. Barnomsorgen

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

Enligt vår uppfattning är det hög tid att uppvärdera föräldraskapets betydelse och myndigförklara föräldrarna. Begreppet barnomsorg skall omfatta såväl föräldrarnas omsorg i det egna hemmet som daghem, fritidshem, familjedaghem, föräldrakooperativ eller andra alternativa former. Vi anser att socialutskottet bör tillstyrka Kristdemokraternas motion 2000/01:So14 yrkande 5.

3. Barnomsorgen

2000/01:SoU7
Bilaga

Ulf Nilsson (fp) anför:

Rätten till barnomsorg för det barn vars föräldrar så önskar är en väsentlig del av en god barndom. Det möjliggör för båda föräldrarna att yrkesarbeta. Kvinnorna ges genom barnomsorgen tillsammans med föräldraförsäkringen möjligheten att slippa välja mellan barn och yrkesarbete. Det skapar frihet och självständighet för många kvinnor.

En oroande tendens på senare år är den minskade möjligheten till fritidsplats. Behovet av fritidshem uppfylls inte av kommunerna. Det innebär i praktiken att många nioåringar blir nyckelbarn och skall klara sig själva efter skolan och på många av skolårets lov. Folkpartiet liberalerna föreslår en skärpning av barnomsorgsgarantin, så att det blir fler fritidsplatser. Målsättningen är att alla barn skall erbjudas fritidsplats under hela grundskolan. Socialutskottet bör tillstyrka motion 2000/01:So12 yrkande 2.

4. Elever i behov av särskilt stöd

Ulf Nilsson (fp) anför:

Läs- och skrivsvårigheter är i dag ett stort problem som många människor lider av. Det är mycket viktigt att hjälpen sätts in tidigt, helst redan på förskolenivå. Det förutsätter emellertid att förskole- och specialpedagogerna har fått en gedigen utbildning om dyslexi, om behandlingsmetoder och åtgärdsprogram. I Sverige finns flera dyslexicentrum men deras resurser är otillräckliga för alla dem som behöver hjälp. Det bör upprättas fler sådana centrum, så att alla de barn som har läs- och skrivsvårigheter kan få hjälp med sina problem.

Stamning är ett långt vanligare problem än vad många tror. Det är viktigt att diagnosen ställs och behandlingen sätts in tidigt. Det är viktigt att BVC-personal, skolhälsovårdspersonal och lärare medvetandegörs om detta och får utbildning om stamning och hur man kan hjälpa barnen med detta problem. Det behövs en kompetensutveckling av berörd personal. Vidare bör berörda myndigheter, bl.a. Socialstyrelsen, få i uppdrag att utarbeta ett rikstäckande program för hur barn som stammar skall få hjälp med sina problem. Berörda myndigheter bör också få i uppdrag att se till att lärare, förskolepersonal och personal inom barn- och skolhälsovården får en adekvat utbildning om diagnosgruppen ADHD och/eller DAMP. Det är viktigt att barn med denna diagnos får hjälp tidigt för att undvika att problemen blir större när de blivit vuxna.

Mot denna bakgrund bör socialutskottet tillstyrka Folkpartiets motion 2000/01:So12 yrkandena 3, 4, 5 och 6.

5. Elever i behov av särskilt stöd

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

Barn och ungdomar med psykiska problem måste kunna identifieras tidigt och få stöd och hjälp innan grav psykisk ohälsa utvecklats. Ett steg i rätt

riktning vore att öka lärarnas kunskap inom området. Socialutskottet bör tillstyrka Kristdemokraternas motion 2000/01:So14 yrkande 1.

2000/01:SoU7
Bilaga

6. Skolhälsovård

Ulf Nilsson (fp) anför:

Skolhälsovården har en viktig roll när det gäller att tidigt fånga upp och hjälpa barn och ungdomar med hälsoproblem och andra behov av särskilt stöd. Skolhälsovården har i dag på många håll nedrustats till men för barns hälsa och välbefinnande. Enligt Folkpartiets uppfattning bör skolhälsovården förstärkas. Vår motion 2000/01:So12 yrkande 7 bör tillstyrkas av socialutskottet.

7. Arbetsmiljöarbetet i skolan

Ulf Nilsson (fp) anför:

Skolverket bör ta fram gemensamma riktlinjer och handlingsplaner för hur arbetsmiljöarbetet skall bedrivas nationellt, inom varje kommun och inom varje skolenhet så att det tillfredsställer alla barns och anställdas berättigade krav på en säker och bra arbetsmiljö. Socialutskottet bör tillstyrka motion 2000/01:So12 yrkande 15.

Särskilda yttranden

1. Barnomsorgen

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Per Bill (m) och Anders Sjölund (m) anför:

Den socialdemokratiska barnomsorgspolitiken har konsekvent inneburit en nedtoning av föräldrars betydelse och ansvar, med bekymmersamma konsekvenser som följd. Valfriheten är i praktiken mycket liten, och talet om den offentliga barnomsorgen som ett "frivilligt komplement" är dessvärre mest teoretiskt. Ett tillkännagivande i enlighet med motionen (2000/01:So14 yrkande 5) synes emellertid föga verksamt, då den förda politiken ligger i linje med socialdemokratiska idéer.

2. Elever i behov av särskilt stöd

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Per Bill (m) och Anders Sjölund (m) anför:

Stöd till elever med svårigheter är inte enbart en fråga om resurser. Vi anser att majoriteten som vanligt hänvisar till medel som när retoriken analyseras anses räcka till att lösa alla problem. Så är det inte i verkligheten. Lika viktigt är prioriteringar och hur verksamheter organiseras. När det gäller elever med talsvårigheter vill vi bl.a. erinra om vår kritik av Hällsboskolans nedläggning.

Sammanfattning.....	1
Skrivelsen	1
Motionerna	1
Motioner väckta med anledning av skrivelsen.....	1
Motioner väckta under allmänna motionstiden 2000	3
Yttranden m.m.	8
Utskottet	9
Skrivelsen i huvuddrag	9
Allmänna utgångspunkter för barnpolitiken m.m.	9
Utbildningsutskottets bedömning (So13 [m])	10
Socialutskottets bedömning.....	11
Skolfrågor	13
Utbildningsutskottets bedömning.....	14
Socialutskottets bedömning.....	17
Barns och ungdomars fysiska och psykiska hälsa.....	18
Bakgrund och tidigare behandling.....	22
Utskottets bedömning.....	24
Utsatta barn.....	26
Bakgrund och tidigare behandling.....	29
Utskottets bedömning.....	31
Asylsökande barn m.m.....	33
Utbildningsutskottets bedömning	34
Bakgrund och tidigare behandling.....	34
Socialutskottets bedömning.....	35
Barn och familj	35
Bakgrund och tidigare behandling.....	37
Utskottets bedömning.....	37
Adoptioner m.m.	38
Gällande rätt m.m.	39
Utskottets bedömning.....	40
Omhändertagande av barn	40
Bakgrund och tidigare behandling m.m.	42
Utskottets bedömning.....	42
Arbetet med att genomföra FN:s barnkonvention m.m.	43
Bakgrund och tidigare behandling.....	45
Utskottets bedömning.....	46
Hemställan	47
Reservationer	51
Särskilda yttranden	74
Bilaga: Utbildningsutskottets yttrande 2000/01:UbU2y	76